

Co-funded by
the European Union

Universidad
Rey Juan Carlos

UNIVERSITÀ
DEGLI STUDI
DI PALERMO

UNIVERSITATEA TEHNICĂ
A MOLDOVEI

Erasmus+KA2 проєкт DEFEP
Дистанційна освіта майбутнього: кращі практики ЄС
у відповідь на запити
сучасних здобувачів вищої освіти та ринку праці

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ:
КЛЮЧОВІ ТЕНДЕНЦІЇ У РЕФОРМУВАННІ
ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА В УКРАЇНІ. СУЧАСНИЙ СТАН, УМОВИ

- 1.1. Інституційна складова дистанційної освіти
- 1.2. Організаційна складова дистанційної освіти
- 1.3. Нормативно-правова складова дистанційної освіти
- 1.4. Технічні аспекти дистанційної освіти
- 1.5. Методична складова дистанційної освіти
- 1.6. Кадрова складова дистанційної освіти
- 1.7. Список використаних джерел Розділ 1

РОЗДІЛ 2. ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА В МОЛДОВІ. ПОТОЧНИЙ СТАН

- 2.1. Інституційна складова
- 2.2. Організаційний компонент
- 2.3. Нормативне регулювання компонентів
- 2.4. Технічний компонент
- 2.5. Методологічна складова
- 2.6. Кадрова складова
- 2.7. Список використаних джерел Розділ 2

РОЗДІЛ 3. ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА В ЄС. ПОТОЧНИЙ СТАН

- 3.1. Інституційна складова
- 3.2. Організаційний компонент
- 3.3. Нормативне регулювання компонентів
- 3.4. Технічний компонент
- 3.5. Методологічна складова
- 3.6. Кадрова складова
- 3.7. Список використаних джерел Розділ 3

ВИСНОВКИ

РОЗДІЛ 1. ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА В УКРАЇНІ. СУЧАСНИЙ СТАН, УМОВИ

1.1. ІНСТИТУЦІЙНА СКЛАДОВА ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Дослідження інституціональної структури дистанційної освіти є надважливим завданням, оскільки склад структурних компонентів і злагодженість у їх взаємному функціонуванні на пряму визначає ефективність її діяльності а, отже, добробут суспільства загалом. На тлі трансформаційних процесів та викликів, що відбуваються в суспільстві, зокрема і в освіті, визначаються перспективними подальші наукові дослідження спрямовані на удосконалення структури інституціонального середовища дистанційної освіти.

Інституціональна структура суспільства загалом і освіти в тому числі є досить складною, урізноманітною та динамічною, що породжує додаткові труднощі при її аналізі.

Основні ідеї функціонування суб'єктів сучасного суспільства у межах, нормах та правилах були обґрунтовані ще у працях представників традиційного інституціоналізму в кінці XIX – на початку XX століття. Основоположною вважається праця відомого інституціоналіста Т. Веблена «The Theory of the Leisure Class: An Economic Study of Institutions» (1899). Пізніше у 1960–1980-х роках Р. Коуз у своїх дослідженнях розвинув новий напрям інституціоналізму – неоінституціоналізм, де вивчав взаємовідносини суб'єктів господарювання із різними суспільними інститутами, які в сукупності з інституціональними угодами та суб'єктами є основою інституціонального середовища (Obushna 2016).

Досліджуючи інституціональне середовище дистанційної освіти в Україні, вважаємо за потрібне приділити увагу понятійному розмежуванню категорій «інституція» та «інститут» на основі критеріально-етимологічної ідентифікації їх ключових особливостей.

Нині існує багато праць вчених щодо трактування базових категорій інституціональної теорії, а саме «інститут» та «інституція». Дослідження

поглядів іноземних та вітчизняних науковців на теоретико-методологічний зміст категорії «інституція» дозволило сформуванню наступне визначення: інституція це функціонування, тип взаємовідносин або поведінка учасників певної спільноти, що сформувалася еволюційно та регулюється усталеними правилами, нормами, принципами, ідеологічними поглядами, звичками, традиціями і забезпечує задоволення базових інтересів і потреб певної спільноти в межах правової, політичної, економічної та інших систем. Інституціям притаманні наступні характерні ознаки:

- функціональність – забезпечують виконання соціально, економічно або політично значущих функцій окремої спільноти чи суспільства загалом;
- всезагальність – передбачає обов'язковість дотримання принципів, правил, звичаїв, норм усіма учасниками спільноти.
- суспільна необхідність – виникають еволюційно на підставі спільної ідеології та інтересів соціальних спільнот, результатом відтворення яких через відповідні організації та інститути, є задоволення потреб суспільства у визначений момент часу;
- авторитетність – зумовлюється силою підсвідомого впливу на поведінку людини загальноновизнаного усталеного традиційного порядку та правил, що підкріплюється усвідомленням відповідальності за їх недотримання з боку правових структур відповідних інститутів;
- психологічність – має психологічне походження, оскільки виникає на підставі ідеології групи учасників соціуму, і залежить від їх ментальних і культурних особливостей;
- екстернальність – пояснює мінливість інституцій, їх реакцію на зміни у суспільному розвитку відповідно до дії зовнішніх незалежних чинників та обставин;
- організованість – передбачає формування соціального простору, визначення статусів, ролей, обов'язків учасників у межах визначеного інституційного середовища (Makaliuk, Zhaldak, & Martynenko 2022).

Підкреслюючи немаловажний зміст інституції для функціонування суб'єктів в інституційному середовищі, відзначимо неправомірності деяких вчених ототожнення їх із інститутами.

Нині при трактуванні змісту поняття «інститут» науковці сходяться в поглядах щодо визнання його стійким структурним утворенням. В перекладі з латинської «інститут» (*institutum*) означає установу, організацію, тобто є «твердою» ланкою в системі господарських відносин. Інститут закріплює й поширює норми та правила, притаманні відповідним інституціям. Варто звернути увагу на таку ознаку інституту як структурність, тобто наявність певної будови, складових частин, які функціонують на єдиній основі.

Таким чином, якщо орієнтуватися на визначення Д. Норта то, можна стверджувати, що: інституція – це «спосіб існування», що використовується у певному середовищі, який викликаний правилами, звичками, традиціями, нормами поведінки, цінностями, законами тощо; інститут – це «середовище існування», в якому відбувається реалізація прав та інтересів її учасників (North 1990)).

До ключових ознак інститутів належить правовий статус або легітимність. Такий висновок випливає із енциклопедичного трактування, за яким «інститут» – це «сукупність правових норм, у якій-небудь сфері суспільних відносин...» (Busel 2005). Це підтверджуються також підходами до розуміння інститутів у наукових джерелах. Т. Парсонс вбачав в інститутах сукупність специфічних нормативних комплексів, задіяних у процесі регуляції статусно-рольової поведінки індивідів (Karmazina 2006). Є. Майбурд у своїй праці «Введення в історію економічної думки. Від пророків до професорів» інститут визначає як «порядок, закріплений у формі закону, установи» (Medema 2003).

Характерними ознаками інститутів прийнято вважати:

– історичність – інститути виникають як наслідок історичного розвитку певної суспільної сфери;

- структурність, тобто наявність складових елементів у межах цілого, які функціонують на єдиній основі для досягнення спільної мети;
- структурованість – кожен інститут функціонує у взаємодії та взаємозалежності з іншими інститутами соціальної системи;
- об'єктивність – полягає в здатності інституту існувати поза людською свідомістю у відповідь на необхідність задоволення фундаментальних соціальних потреб;
- примусовість – вони наділені владою, здатною змінювати поведінку індивідів у соціумі незалежно від їх волі та бажань (наприклад, обов'язок сплачувати податки, чи проходити військову службу);
- ієрархічність – наявність у складі інституту вертикальних зв'язків чіткого підпорядкування між організаціями та органами, які входять до його структури;
- організаційність – здатність забезпечити відтворення комплексу однорідних інституцій, як цілісної системи реалізації певної соціально значущої діяльності;
- правова закріпленість або легітимність. Як зазначалося вище, інститути надають правового забезпечення тим правилам і порядкам, які породжуються конкретними інституціями (Makaliuk, Zhaldak, & Martynenko 2022).

Відповідно до вказаних вище ознак інститутом є стійке структурне утворення, яке забезпечує реалізацію однієї або комплексу однорідних інституцій через правове закріплення раціональних моделей поведінки та дій визначеної групи членів соціуму, пов'язаних спільністю інтересів, у формі законів, нормативних актів, інструкцій, регламентів, що сприяє підвищенню рівня організованості суспільства та зміцненню соціального порядку.

Як правило, інститут виступає моделлю цілої сукупності організацій, імпульсом до створення й основою якого є інституція, що визначає структурно-функціональні межі реалізації стійких господарських зав'язків і взаємовідносин між сторонами та суб'єктами соціально-економічного простору. Як справедливо

зазначає О. Сисоєв, становлення інститутів і набуття ними організаційної форми зумовлено еволюційною взаємодією функціональних і структурних форм у суспільстві, які відображають інституції та організації відповідно (Sysoiev 2014).

Разом із тим, нині вчені досліджують такий феномен як «неформальні інститути» та визначають їх як «форми взаємодій, які не були узаконені в правовій практиці, у той же час існують у реальному житті...» (Zapuhlyak 2016). Проте існує думка інших науковців які не погоджуються з вказаним вище визначенням та формуванням категорії «неформальні інститути», оскільки вважають, що інститут узагальнює та може поєднувати формальні та неформальні інституції, однак сам він повинен мати правове закріплення. Підтримуємо даний підхід, тому пропонуємо діяльність освітнього інституту в основі якого покладено засади неформальних інституцій визначати як «інститут неформальної освіти». Адаптуючи цей методологічний підхід до теми дослідження – «інституційна складова дистанційної освіти», інституційне середовище дистанційної освіти матиме наступний вигляд (рис. 1.1.1).

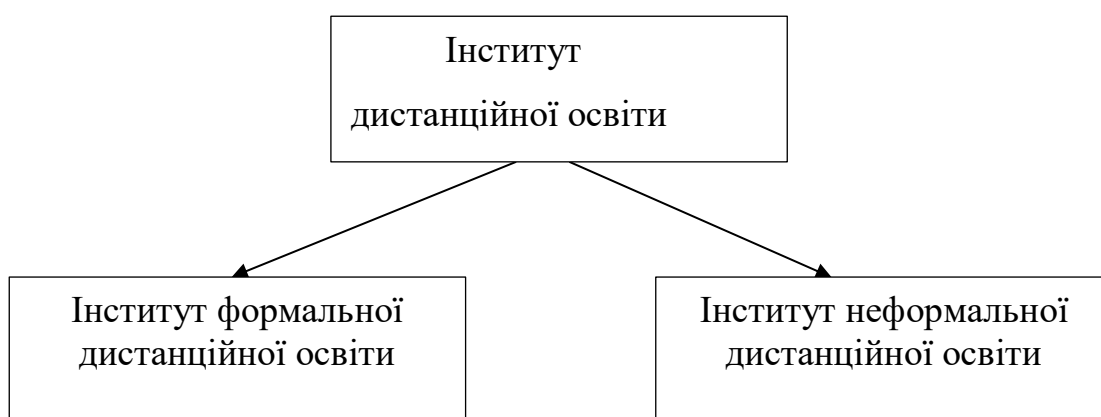

Рис. 1.1.1. Структурні складові інституційного середовища дистанційної освіти*

**джерело: розробка авторів*

Отже, інститути формальної та неформальної дистанційної освіти не можуть бути створені чи функціонувати без інституцій, разом із тим інституції, як і певні правила, звички чи традиції, існують поза інститутами, і можуть згодом або набуті, або ні своєї правової легітимізації та втілення в конкретному інституті.

Інституційна складова дистанційної освіти в Україні, виходячи з основних положень інституціональної теорії, охоплює формальні та неформальні інституції, які беруть участь у формуванні, регулюванні, організації, реалізації системи дистанційної освіти та її технічного, наукового, методологічного та фінансового забезпечення.

Під впливом інституцій дистанційної освіти сформувалася структура та взаємовідносини учасників інституту дистанційної освіти (рис. 1.1.2.).

До інституцій формальної дистанційної освіти відносяться: Міністерство освіти України у підпорядкуванні якого науково-дослідні установи, заклади освіти та державні установи, що відповідають за зміст та якість освітніх послуг; професійні асоціації та організації; національне агентство із забезпечення якості вищої освіти; міжнародні агентства з якості освіти; міжнародні установи та організації.

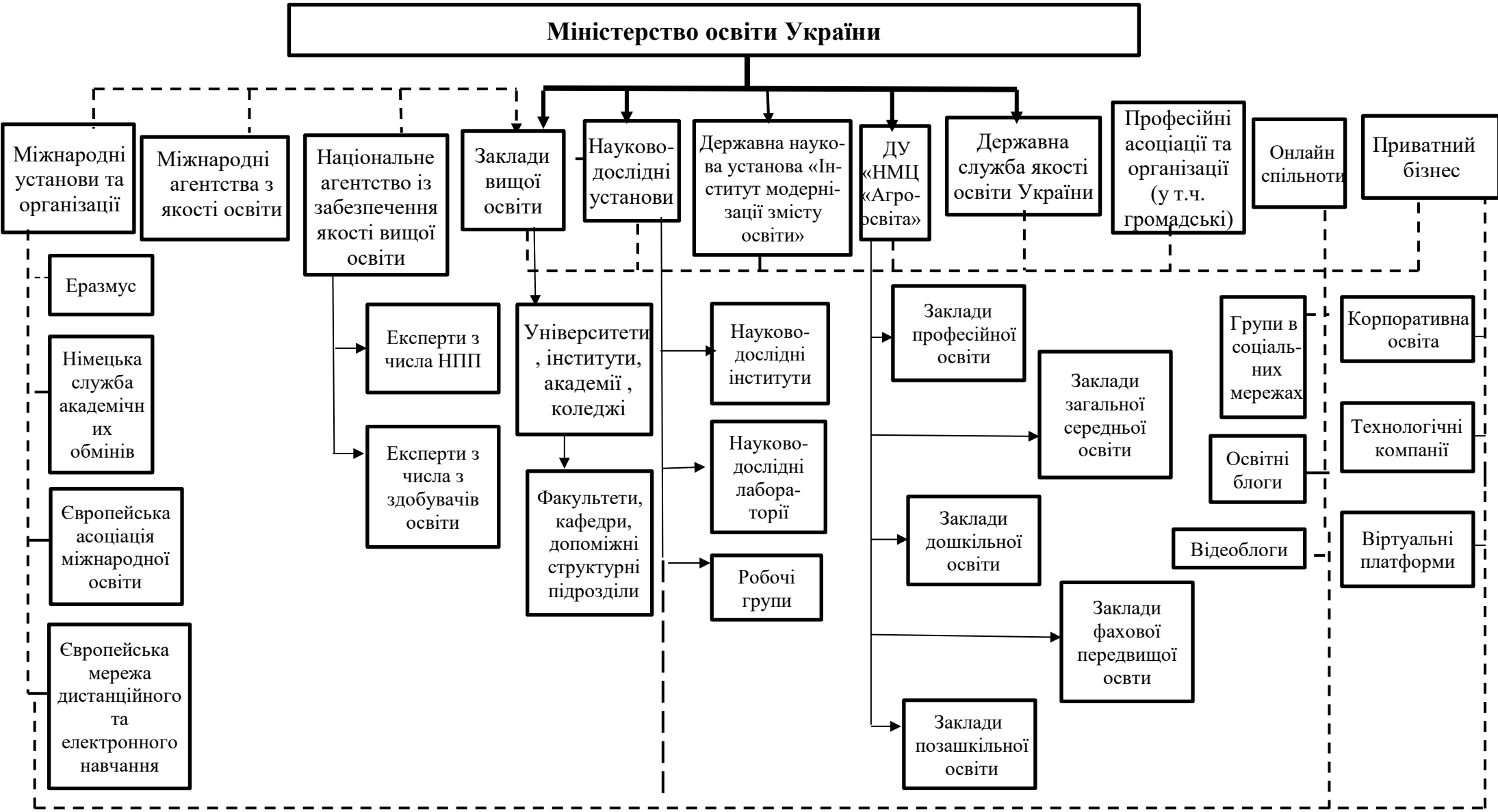

Рис. 1.1.2. Структура учасників Інституту дистанційної освіти *

*джерело: розробка авторів

— Підпорядкованість
 - - - Співпраця

Інститут неформальної дистанційної освіти доповнює формальні структури та забезпечує додаткові (неформальні) можливості для спілкування, обміну досвідом та саморозвитку. Він створює сприятливе середовище для активної участі здобувачів освітніх послуг та підтримує їх у процесі навчання.

Макрорівень. Інституції макрорівня (національний рівень) мають відношення до формування політики, законодавства, стандартів, різних типів освітніх програми та курсів. Головною інституцією, що регулює організацію впровадження дистанційної освіти в Україні є Міністерство освіти і науки України (МОН). Базові засади і функції МОН у системі дистанційної освіти визначені у законах України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII, «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII р., «Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України» від 16.10.2014 р. № 630 та в деяких інших нормативно-правових актах (Закон України «Про освіту», Закон України «Про вищу освіту», Положення про Міністерство освіти і науки України: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 р. № 630). МОН визначає основні принципи організації та запровадження дистанційного навчання Наказом «Положення про дистанційне навчання» від 25.04.2013 р. №466. Відповідно до засад якого – під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій (Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» №466). Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (далі – Національне агентство) є постійно діючим колегіальним органом, уповноваженим Законом України «Про вищу освіту» на реалізацію державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти. Відповідно до Статуту Національного агентства його головними функціями, що мають відношення до дистанційної освіти є формування вимог до системи забезпечення

якості вищої освіти, аналіз якості освітньої діяльності закладів вищої освіти, підготовка та оприлюднення доповіді про якість вищої освіти в Україні, а також формування пропозиції щодо законодавчого забезпечення якості вищої освіти (Статут Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти).

Крім регулюючої функції Національне агентство надає консультаційну допомогу закладам вищої освіти при розробці та реалізації освітніх програм, у тому числі, що стосується дистанційної форми навчання.

На національному рівні в Україні функціонує мережа підпорядкованих МОН, НАНУ та галузевим академіям України науково-дослідних установ (147 наукових установ та 35 підприємств дослідно-виробничої бази.), які забезпечують наукову, консультативну, методичну, інформаційну підтримку розвитку дистанційної освіти. Взаємодія між науково-дослідними установами (НДУ) та Інститутом дистанційної освіти стимулює розвиток інновацій та покращення якості навчання. НДУ відіграють важливу роль у забезпеченні якісної та ефективної дистанційної освіти, що відповідає потребам сучасного освітнього середовища та сприяє поширенню знань та освіти в суспільстві. НДУ в системі дистанційної освіти виконують наступні функції: дослідження основ теорії та практики дистанційного навчання; науково-методичний супровід впровадження дистанційного навчання в освітню діяльність ЗВО; підготовка спеціалістів у сфері дистанційного навчання для інститутів ППО, ЗВО та органів державного управління освітою; планове підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів за очно-дистанційною формою навчання тощо.

До науково-дослідних установ сфери управління МОН України, які вносять найбільший вклад у розвиток дистанційної освіти в Україні є Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти» (ІМЗО) (Статут державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»). та Державна установа «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти «Агроосвіта» (ДУ «НМЦ «Агроосвіта») (Статут Державної установи «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти «Агроосвіта»). Відповідно до статутів даних інституцій

головними функціями, що мають відношення до дистанційної освіти є: науково- та навчально-методичний супровід інноваційного розвитку та підвищення якості освіти в Україні; адміністрування та підтримка функціонування Національної освітньої електронної платформи; проведення просвітницької діяльності щодо ознайомлення громадськості з результатами розробок і впровадження інновацій в освіті тощо. Отже, діяльність вказаних науково-дослідних інституцій має безпосередній вплив на розвиток та функціонування Інституту дистанційної освіти.

Відмітимо, що нині активно розвивають дистанційну освіту професійні асоціації та організації. Наприклад, Українська Система дистанційного навчання (UDL System), що є партнерською організацією і об'єднує заклади вищої освіти, науково-дослідні інституції, банки, корпорації та неприбуткові організації для створення нової якості за допомогою застосування новітніх інформаційних технологій в освіті. Цілі UDL System: поширювати обсяг освітніх послуг в Україні, застосовуючи Веб-технології для того, щоб зробити процес навчання та дослідницької роботи ефективнішим, доступнішим та більш інтерактивним; надавати навчальні послуги для бізнесу та окремих осіб України через дистанційне навчання, використовуючи CD-ROM, електронну пошту та Інтернет; забезпечувати професійний розвиток та підвищення кваліфікації в галузі дистанційної освіти, розробки он-лайн курсів та їх викладання дистанційно; займатись вивченням ринку та просуванням методів і технологій дистанційного навчання; надавати підтримку і допомогу університетам у використанні технології мультимедійної телекомунікаційної мережі для ефективнішого просування їх продуктів та послуг у бізнес-середовищі тощо (Ukrainian Distance Learning System).

Особливо активно під час війни та Ковід пандемії виявилася позиція громадських організацій. Вони у співпраці з міжнародними організаціями та фондами розробляють та реалізують проекти направлені на усунення цифрової неграмотності серед населення, а також впроваджують безліч курсів використовуючи засади дистанційної освіти. Серед вітчизняних громадських

організацій відмітимо: ЛГО «Українська система дистанційного навчання», ГО «Українська платформа дистанційного навчання лікарів», ГО «Освіта без умов», ГО «UED Vision», ГО «Освіта XXI століття», ГО «Смарт освіта», ГО «Центр інноваційного розвитку та дистанційної освіти» та ін.

Міжнародні організації, що мають відношення до Інституту дистанційної освіти:

- агентства з якості освіти;
- організації, установи та фонди, що надають фінансову, технічну, інформаційну та інші види підтримку у розвитку дистанційної освіти.

Діяльність міжнародних акредитаційних агентств направлена на удосконалення процедур акредитації в Україні, покращенні якості вітчизняної освіти та формування її престижу на міжнародному рівні.

Робота інших міжнародних освітніх організацій спрямована на розвиток співпраці між країнами та розширення можливостей навчання для широкої аудиторії. Основні функції вказаних інституцій в Інституті дистанційної освіти можна визначити як:

1. Сприяння створенню стандартів та норм, у т.ч. для дистанційної освіти, що допомагає забезпечити якість навчання і визнання дипломів у різних країнах.
2. Фінансування проектів. Міжнародні організації можуть надавати фінансову підтримку для розвитку та впровадження дистанційної освіти в країнах з низьким рівнем розвитку освітніх технологій.
3. Розробка та поширення інноваційних технологій за рахунок фінансування досліджень та розробок нових технологій для дистанційного навчання, сприяння їх впровадженню у різних країнах.
4. Професійна підтримка та навчання вчителів та інших педагогічних працівників, які займаються дистанційним навчанням.
5. Сприяння обміну досвідом. Створення платформ для обміну досвідом і кращими практиками між різними країнами, що допомагає підвищити ефективність дистанційного навчання.

6. Підтримка доступності до якісної освіти для всіх, включаючи людей у віддалених та менш розвинених регіонах.

7. Збільшення міжнародної мобільності.

Прикладом міжнародної інституції, що займається розвитком дистанційної освіти є Європейська мережа дистанційного та електронного навчання (EDEN). Вона існує для обміну знаннями та покращення розуміння у сфері дистанційного та електронного навчання, а також для просування політики та практики по всій Європі та за її межами (EDEN About us).

Європейська асоціація міжнародної освіти (EAIE) пропонує платформу для навчання, створення мереж та обміну знаннями. Діяльність Асоціації спрямована на те, щоб допомогти професіоналам досягти успіху у своїй роботі, надаючи академічним та неакадемічним професіоналам найкращі практики та дієві рішення для вирішення проблем інтернаціоналізації та забезпечуючи платформу для міжнародного обміну знаннями (About EAIE).

Еразмус+ має на меті підтримку освітнього, професійного та особистісного розвитку громадян ЄС і поза його межами задля внеску до стійкого зростання, якості робочих місць і соціального згуртування, для розвитку інновацій та посилення європейської ідентичності і активного громадянства. Програма підтримує можливості навчальної та академічної мобільності в освіті та для молоді, проєкти та партнерства, розвиток стратегій і співпраці, професійні мережі та відкриті ресурси (Про Програму Еразмус +).

Досліджуючи внесок он-лайн спільнот у розвиток Інституту дистанційної освіти потрібно відзначити, що вони мають тісний взаємозв'язок і сприяють покращенню якості неформального навчання, створюють середовище підтримки для учасників навчального процесу. Ось деякі аспекти цього зв'язку:

1. Співпраця та обмін ідеями: надають платформи для співпраці і обміну ідеями між студентами, викладачами та іншими учасниками дистанційної освіти.

2. Підтримка та мотивація.

3. Доступ до додаткових ресурсів, які доповнюють і поглиблюють основний навчальний матеріал (корисні статті, відео, курси тощо).

4. Формування учбових груп для спільного вивчення матеріалів, вирішення завдань і підготовки до іспитів.

5. Розвиток навичок комунікації та співпраці, що стає все більш важливим у сучасному світі.

6. Соціальна адаптація. Онлайн спільноти допомагають студентам відчувати більшу соціальну адаптацію у дистанційному навчанні, забезпечуючи можливість взаємодії та спілкування з однокурсниками та викладачами.

Таким чином, онлайн спільноти у розвитку дистанційної освіти забезпечують взаємодію, підтримку та обмін знань, що сприяє ефективному і якісному навчанню.

Якщо досліджувати вплив приватного бізнесу на розвиток дистанційної освіти, то потрібно відзначити, що за рахунок фінансової підтримки бізнесу забезпечується реалізація різноманітних технологічних рішень та інновацій. Взаємодія приватних підприємств та інституцій дистанційної освіти можлива у напрямках:

1. Розробки та використання платформ для дистанційного навчання.
2. Оновлення змісту освітніх програм відповідно до потреб ринку праці та індивідуальних інтересів студентів та стейкхолдерів.
3. Фінансової підтримки у вигляді стипендій на дистанційне навчання, дослідження і розвиток нових технологій, які покращують дистанційну освіту та підвищують її ефективність.
4. Здобуття практичного досвіду та стажування.
5. Глобальної доступності до навчальних програм і ресурсів, дозволяючи студентам з різних країн отримувати якісну освіту незалежно від їх місцезнаходження.

Отже, приватний бізнес забезпечує здобувачам дистанційної освіти більші можливості для навчання, доступу до нових технологій та інновацій, а також

розширення географії освіти. У сукупності покращується якість дистанційного навчання та розширюються освітні можливості для широкої аудиторії.

Мікрорівень. Мікрорівень представлений конкретними освітніми інституціями (університети, коледжі тощо), які пропонують послуги з дистанційного навчання, зокрема університети, сконцентрований на конкретних освітніх інституціях, які пропонують послуги з дистанційного навчання. Університети відіграють важливу роль у створенні, впровадженні та реалізації дистанційних курсів та програм, розробці змісту, організації освітнього процесу та підтримці студентів.

Сьогодні вітчизняні університети є досить гнучкими та мають широку автономію, активно реагують на конкретні потреби студентів, стейкхолдерів та виклики сучасного ринку праці. Вони розвивають власні освітні стратегії, використовуючи технології та методи, які найкраще підходять для здобувачів, і постійно працюють над інноваційними рішеннями для покращення процесу дистанційного навчання. Для удосконалення дистанційного навчання Університети активно використовують онлайн-платформи та різноманітні технології і інструменти: відео-лекції, інтерактивні курси, вебінари, електронні підручники тощо.

Практику реалізації дистанційної освіти на мікрорівні найбільш широко представлена у Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана. Історія розвитку дистанційної освіти в Університеті бере свій початок з 2001 р. Як структурний підрозділ Інститут дистанційних технологій навчання було створено у 2013 р. З 2015-2016 н.р. в КНЕУ на кількох спеціальностях було розпочате навчання за дистанційною формою.

Нині для реалізації дистанційного навчання в Університеті розроблено і діє Положення про дистанційне навчання (2022 р.) та створено у структурі Університету Інститут дистанційної освіти (ІДО) (рис. 1.1.3.), функціонування якого регламентується Положенням про Інститут дистанційної освіти Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана (2022 р.).

Метою діяльності ІДО є формування єдиного цифрового освітнього простору в КНЕУ через організаційне, адміністративне, науково-методологічне та технологічне супроводження процесу навчання з використанням дистанційних освітніх технологій на усіх формах навчання та усіх рівнях вищої освіти для задоволення потреби суспільства в кваліфікованих фахівцях з вищою освітою, поширення знань серед населення, підвищення його освітнього і культурного рівня.

Основні напрямки та завдання діяльності ІДО КНЕУ:

- дистанційна освіта: профорієнтаційна робота та робота з абітурієнтами, що вступають на дистанційну форму навчання, ІТ-супроводження та науково-методичне забезпечення навчального процесу на дистанційній формі навчання, що реалізується через загальноуніверситетську платформу дистанційного навчання Moodle;
- змішане навчання: впровадження та використання технологій електронного навчання в освітньому процесі на очній (денній) та заочній формах навчання, у тому числі організація вступних та кваліфікаційних екзаменів, організація освітнього процесу в особливих обставинах;
- інклюзивне навчання: забезпечення організації процесу навчання здобувачів вищої освіти, які мають особливі потреби, за допомогою дистанційних технологій;
- навчання упродовж життя: підвищення кваліфікації в галузі технологій дистанційного навчання науково-педагогічних працівників Університету та інших закладів освіти країни;
- науково-педагогічні дослідження: пошук інноваційних форм поєднання технологій традиційного та дистанційного навчання та методів ефективної взаємодії науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти дистанційної форми навчання, що забезпечують високу якість навчання;

- прикладні дослідження в ІТ галузі: проведення досліджень щодо розробки та впровадження новітніх інструментів та інноваційних технологій електронного навчання;
- нормативно-правове забезпечення: імплементація нормативно-правових актів, що стосуються дистанційного навчання, та розробка нормативних документів Університету, що регламентують використання технологій дистанційного та електронного навчання в освітньому процесі (Інститут дистанційної освіти КНЕУ ім. В. Гетьмана).

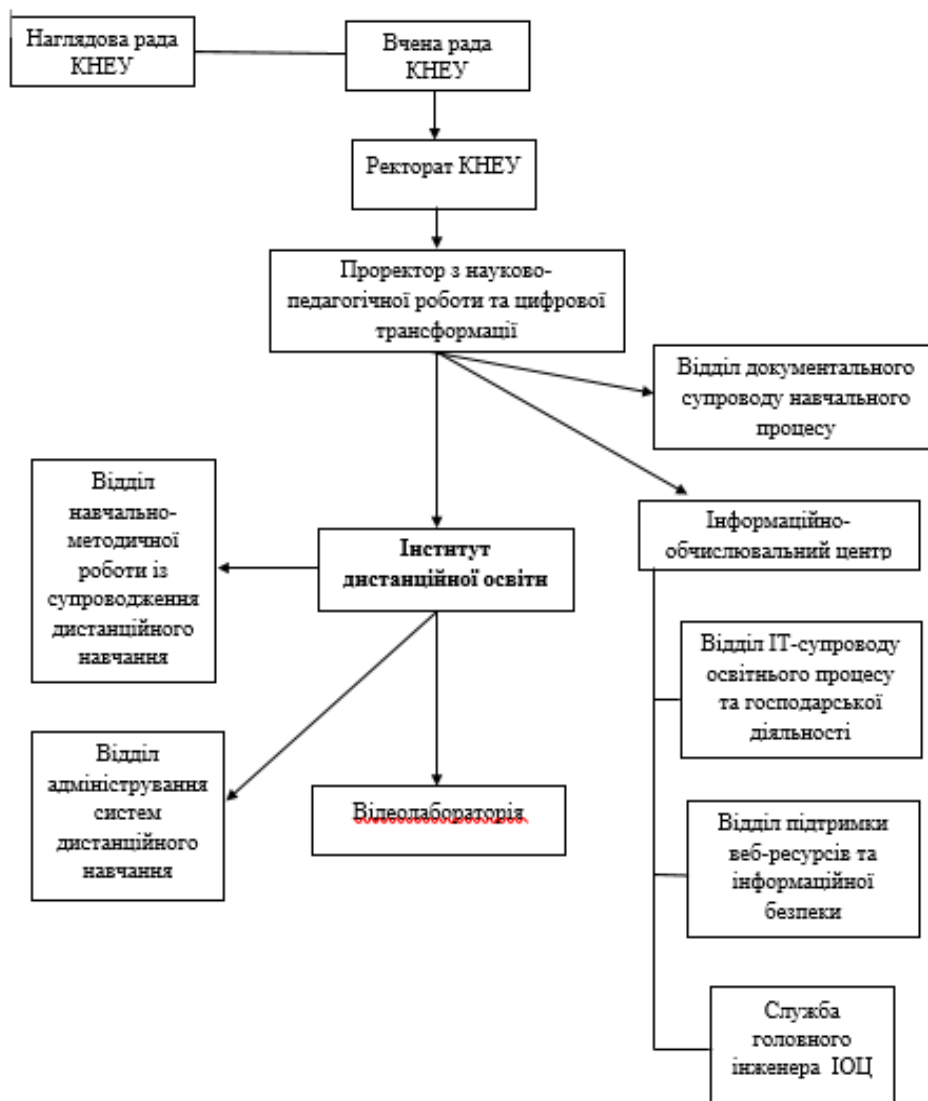

Рис. 1.1.3. Інституційна структура системи дистанційної освіти в КНЕУ ім. В. Гетьмана*

*джерело: розробка авторів

В напрямку дистанційної освіти ІДО КНЕУ ім. В. Гетьмана виконує такі функції:

1. ІТ-супроводження та науково-методичне забезпечення навчального процесу, що реалізується через систему дистанційного навчання Університету.
2. Адміністрування дистанційних курсів, що забезпечують дистанційну форму навчання, та їх регулярний моніторинг з метою визначення їх відповідності Уніфікованим вимогам.
3. Участь в організації та проведенні вступної кампанії, робота у приймальній комісії (Основні завдання, функції та напрямки навчально-наукової діяльності Інституту).

Зважаючи на вимоги ринку праці стосовно компетентностей випускників економічних університетів в КНЕУ враховують необхідність перебудови освітнього процесу на основі студентоцентрированої моделі, де зміст і організація освіти формуються, зосереджуючись на планованому кінцевому результаті, а не на наявних ресурсах (наукових, педагогічних, методичних тощо). У цьому контексті активні методи пізнання, програмоване навчання, самоосвіта та дистанційне навчання відіграють вагомую роль у забезпеченні ефективної навчальної діяльності та досягненні поставлених цілей.

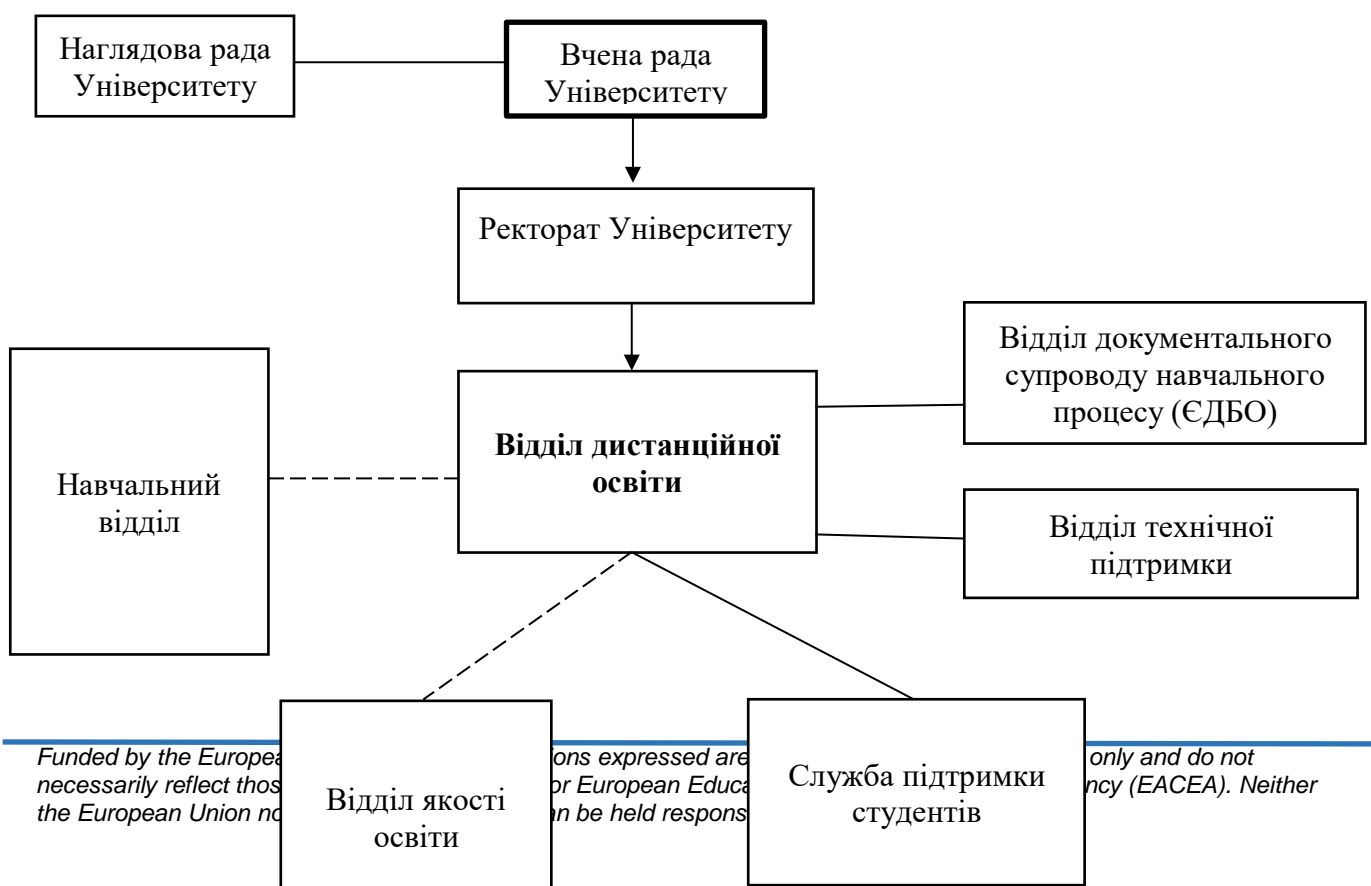

Рис. 1.1.4. Рекомендована інституційна структура дистанційної освіти для вітчизняних університетів*

**джерело: розробка авторів*

Враховуючи позитивний досвід КНЕУ при реалізації студентоцентрованого дистанційного навчання, а також уніфікуючи підхід до інституційної структури та змісту надання освітніх послуг пропонуємо при запровадженні дистанційної освіти у вітчизняних університетах використовувати рекомендовану інституційної структури дистанційної освіти (в залежності від кількості здобувачів в Університеті) (рис. 1.1.4.).

Отже, у контексті сучасних викликів і можливостей, дистанційна освіта є необхідним і перспективним напрямом розвитку вітчизняної освіти, який сприяє доступності, підвищенню якості та інноваційності вищої освіти в Україні. Запровадження найкращих практик ЄС з реалізації дистанційного навчання українськими закладами вищої освіти у відповідь на запити сучасних здобувачів вищої освіти та ринку праці сприятиме:

1. Розширенню доступності освіти.
2. Гнучкості навчання – дистанційна освіта дозволяє студентам навчатися в зручний для них час, адаптувати навчання до своїх особистих ритмів та розкладу, поєднувати освіту з роботою, сімейними обов'язками та іншими зобов'язаннями.
3. Інноваційності навчання.
4. Інтернаціоналізації української вищої освіти та підвищенню її привабливості для іноземних студентів.
5. Розвитку відповідних інфраструктур.

6. Співпраці між університетами, відкриваючи можливості для обміну знаннями, ресурсами та досвідом у розробці та реалізації дистанційних програм.

7. Постійному оновленню навчальних програм та адаптації їх до сучасних вимог ринку праці та технологічних змін.

Враховуючи результати дослідження, відзначимо, що ефективна взаємодія інституцій на макро- і мікрорівня сприятиме активному розвитку дистанційної освіти в Україні, що відповідає потребам сучасного світового освітнього середовища.

1.2. ОРГАНІЗАЦІЙНА СКЛАДОВА ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Базові засади та форми організації дистанційного навчання в закладах вищої освіти України. Система організації освітнього процесу за дистанційною формою навчання формується відповідно до наступних базових нормативних актів:

– на рівні Верховної ради України: Законом України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII; Законом України «Про Національну програму інформатизації» від 01.12.2022 № № 2807-IX;

– на рівні Міністерства освіти і науки України: Положенням про дистанційне навчання від 25 квітня 2013 року № 466, зі змінами, внесеними згідно з наказами Міністерства освіти і науки № 660 від 01.06.2013, № 761 від 14.07.2015, № 1115 від 08.09.2020; Вимогами до вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, наукових, освітньо-наукових установ, що надають освітні послуги за дистанційною формою навчання з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за акредитованими напрямками і спеціальностями від 30.10.2013 № 1518;

– на рівні закладів вищої освіти: положенням про дистанційне навчання або дистанційну форму навчання; положенням про дистанційні курси (електронні освітні ресурси) та їх сертифікацію; положенням про структурний підрозділ, що відповідає за організацію дистанційної освіти в університеті, та іншими положеннями, що регламентують освітній процес.

Метою запровадження дистанційного навчання в університетах є надання

освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітніми або освітньо-кваліфікаційними рівнями відповідно до державних стандартів освіти.

*Завданням дистанційного навчання є забезпечення громадянам можливості реалізації конституційного права на здобуття вищої освіти та підвищення кваліфікації незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання відповідно до їх здібностей. Відповідно до цього, дистанційне навчання зорієнтоване насамперед на такі *категорії здобувачів*:*

- особи з особливими потребами щодо організації навчання;
- особи, які одночасно здобувають вищу освіту за кількома освітніми програмами в одному чи в різних закладах вищої освіти;
- особи проживають у географічно віддалених від закладу вищої освіти населених пунктах;
- громадяни України, які тимчасово або постійно проживають за кордоном;
- усі здобувачі за організації освітнього процесу в особливих обставинах.

Згідно з законодавством України дистанційне навчання *реалізовується шляхом*:

- застосування дистанційної форми як окремої форми навчання;
- використання технологій дистанційного навчання для забезпечення навчання в різних формах.

Відповідно до цього *в закладах вищої освіти дистанційне навчання може реалізовуватися*:

- як окрема форма здобуття вищої освіти (дистанційна) для здобувачів усіх рівнів вищої освіти;
- через підтримку організації освітнього процесу для здобувачів денної та заочної форм навчання шляхом фрагментарного використання технологій

електронного навчання;

- як формат організації освітнього процесу (дистанційний, змішаний) на денній та заочній формах здобуття вищої освіти за особливих обставин шляхом системного використання технологій електронного навчання;
- шляхом дистанційного вивчення студентами окремих модулів певних навчальних дисциплін на базі платформ масових відкритих онлайн-курсів (Coursera, Udemy, edX тощо).

Дистанційне навчання загалом та дистанційна форма здобуття вищої освіти зокрема, вимагають створення в університеті *єдиного цифрового освітнього середовища*, яке зазвичай реалізується на базі систем управління навчанням. Найрозповсюдженою системою в українських університетах є система Moodle. Саме через це середовище реалізуються освітні послуги за дистанційною формою та налагоджується освітня комунікація. Тому під час формування основних засад організації навчання за дистанційною формою університети повинні враховувати основні можливості і обмеження таких платформ.

Виходячи з мети, завдань, форм реалізації та цільової аудиторії, можна визначити два основні принципи дистанційної форми навчання:

- можливість здобувати освіту у будь-який час в будь-якому місці та на будь-якому пристрої;
- дистанційна форма повинна бути подібною до денної форми навчання, перенесеної у віртуальний світ.

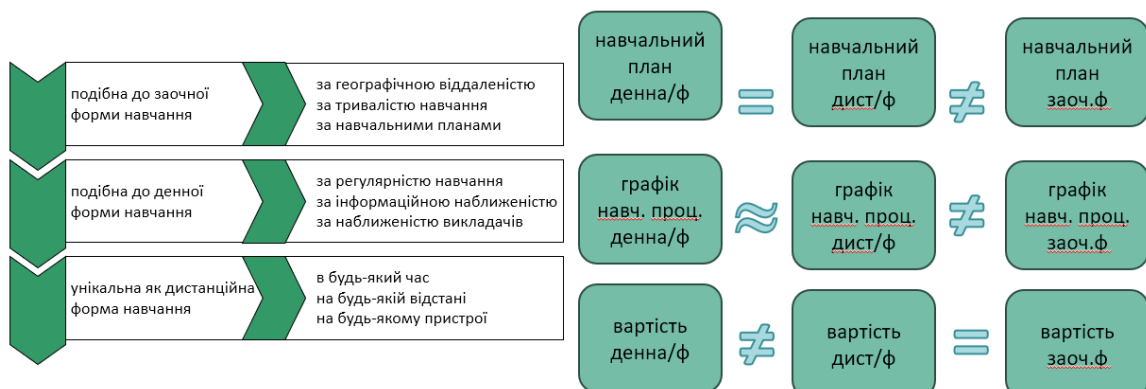

Рис. 1.2.1. **Форми дистанційного навчання**

Особливості використання технологій електронного навчання, специфічний контингент студентів та обмежений досвід впровадження дистанційної форми в університетах України вимагають з одного боку — особливого підходу до організації та регламентації навчання за цією формою, з іншого — узгодженості із навчанням на денній та заочній формі.

Статистика щодо надання українськими університетами освітніх послуг за дистанційною формою. На рівні усієї України, дистанційна форма не є поширеною формою здобуття вищої освіти. Зокрема, навіть після сплеску її запровадження у 2023 році, кількість пропозицій за різними спеціальностями денної та заочної форми значно переважає кількість пропозицій за дистанційною. Загалом освітні послуги за дистанційною формою навчання пропонує незначна кількість українських університетів (наприклад, на бакалаврському рівні – лише 14 університетів, серед яких є учасник проєкту DEFER – КНЕУ ім. В. Гетьмана). В табл.1.2.1 наведені узагальнені дані щодо конкурсних пропозицій, відкритих під час вступної кампанії 2023 року, на бакалаврському та магістерському рівнях вищої освіти, на рис.6 та 7 проілюстроване загальне співвідношення конкурсних пропозицій за формами навчання.

Таблиця 1.2.1.

Кількість конкурсних пропозицій на бакалаврському та магістерському рівнях за формами навчання та галузями знань в Україні у 2023 році*

*Джерело: складено авторами за даними сайту станом на 28.08.2023

https://vstup.edbo.gov.ua/offers/?qualification=1&education_base=40 &speciality=051&education_for

Галузь знань	Бакалаврат			Магістратура		
	Денна форма навч	Заочна форма навч	Дист. форма навч	Денна форма навч	Заочна форма навч	Дист. форма навч
01-Освіта/Педагогіка	1562	1003	6	711	933	1

02-Культура і мистецтво	688	386	58	392	203	16
03-Гуманітарні науки	513	224	8	421	241	5
04-Богослов'я	10	8	0	9	8	0
05-Соціальні та поведінкові науки	646	473	16	554	488	7
06-Журналістика	119	79	4	85	53	3
07-Управління та адміністрування	1232	1019	49	1114	1011	37
08-Право	266	240	9	198	190	6
09-Біологія	52	26	0	64	33	0
10-Природничі науки	344	135	2	388	148	0
11-Математика та статистика	100	14	0	100	17	0
12-Інформаційні технології	611	351	21	486	280	11
13-Механічна інженерія	405	248	4	466	249	4
14-Електрична інженерія	322	202	3	339	197	3
16-Хімічна інженерія та біоінженерія	122	79	0	134	68	0
17-Електроніка, автоматизація та електронні комунікації	429	202	2	426	91	2
18-Виробництво та технології	310	204	2	305	214	4
19-Архітектура та будівництво	284	176	6	387	290	2
20-Аграрні науки та продовольство	328	249	1	272	216	0
21-Ветеринарія	0	0	0	9	0	0
22-Охорона здоров'я	144	5	0	136	38	4
23-Соціальна робота	146	121	1	100	83	1
24-Сфера обслуговування	270	185	11	161	134	5
25-Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону	12	7	0	9	10	0
26-Цивільна безпека	82	58	0	89	84	0
27-Транспорт	294	211	1	245	165	1
28-Публічне управління та адміністрування	106	79	6	145	190	4
29-Міжнародні відносини	182	89	7	158	104	6
Загальний підсумок	9579	6073	217	7903	5738	122

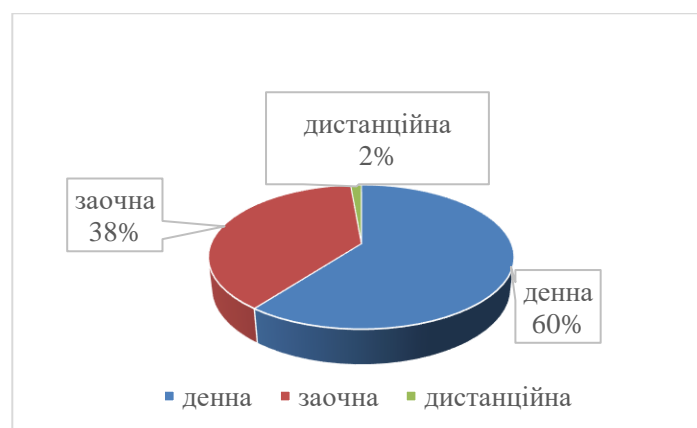

Рис. 1.2.2. Кількість конкурсних пропозицій за формами навчання на

бакалаврському рівні у 2023 р.

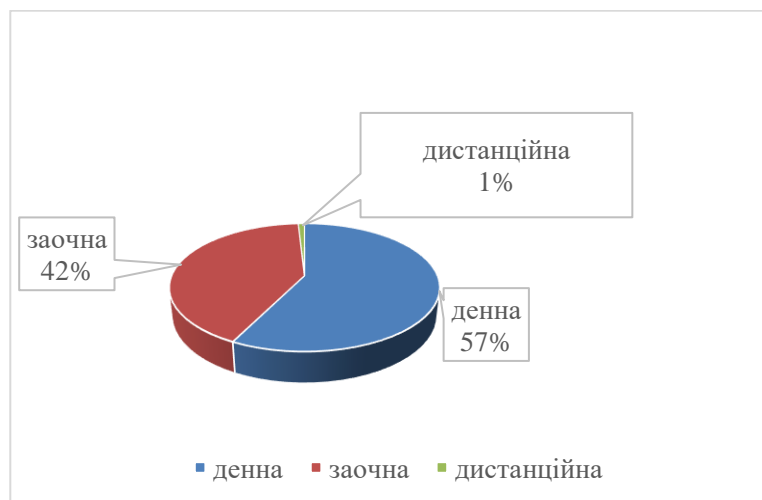

Рис. 1.2.3. Кількість конкурсних пропозицій за формами навчання на магістерському рівні у 2023 р.*

*Джерело: складено авторами за даними сайту станом на 28.08.2023

https://vstup.edbo.gov.ua/offers/?qualification=1&education_base=40&speciality=051&education_for

Українські університети-партнери проєкту DEFER не мають досвіду надання освітніх послуг за дистанційною формою, крім КНЕУ імені В. Гетьмана. В цьому університеті дистанційну форму навчання спочатку у 2013 році було запроваджено на освітньо-кваліфікаційному рівні «бакалавр» за наступними спеціальностями: «Економічна кібернетика», «Міжнародна економіка», «Економіка підприємства», «Управління персоналом та економіка праці», «Прикладна статистика», «Маркетинг», «Фінанси і кредит», «Облік і аудит», «Менеджмент» (назви зазначені за старою класифікацією). З часом, перелік освітніх програм розширився в межах автономії університету, а також з'явилися програми магістерського рівня. Статистика щодо кількості заяв¹ абітурієнтів на дистанційну форму навчання в КНЕУ на бакалаврат і у розрізі освітніх програм наведена у таблиці 1.2.2, динаміка кількості заяв проілюстрована на рис. 1.2.4.

¹ кожен абітурієнт може подавати заяви на декілька освітніх програм і декілька форм навчання

Таблиця 1.2.2.

Кількість заяв абітурієнтів на дистанційну форму навчання в КНЕУ за освітніми програмами та рівнями освіти*

*Джерело: складено авторами на основі сайту <https://vstup.osvita.ua/r27/337/>

Спеціальність	Освітня програма	Кількість поданих заяв			
		у 2023 р.	у 2022 р.	у 2021 р.	у 2020 р.
Бакалаврат (разом)		423	223	110	142
051 Економіка	Міжнародна економіка	92	57	21	24
	Економіка підприємства	53	32	14	17
	Економічна кібернетика	41	20	13	12
071 Облік і оподаткування	Облік і аудит			7	4
072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок	Корпоративні фінанси	73	28	4	10
	Фінанси				10
073 Менеджмент	Менеджмент бізнес-організацій				12
	Менеджмент персоналу				6
	Менеджмент соціальної сфери	55	21	10	12
075 Маркетинг	Маркетинг	109	65	21	21
122 Комп'ютерні науки	Комп'ютерні науки			20	14
Магістратура (разом)		56	55	83	66
051 Економіка	Міжнародна економіка	10	8	14	14
	Економічна кібернетика і Дата Сайнс	7	14	21	11
072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок	Інвестиційний менеджмент	11			
	Фінансовий менеджмент і контролінг	9	23	13	15
073 Менеджмент	Міжнародний менеджмент	8		15	14
	Менеджмент персоналу			7	2
076 Підприємництво та торгівля	Інноваційне підприємництво і цифрове лідерство	8			
	Підприємництво			13	10
232 Соціальне забезпечення	Соціальний менеджмент	3	10		
РАЗОМ					

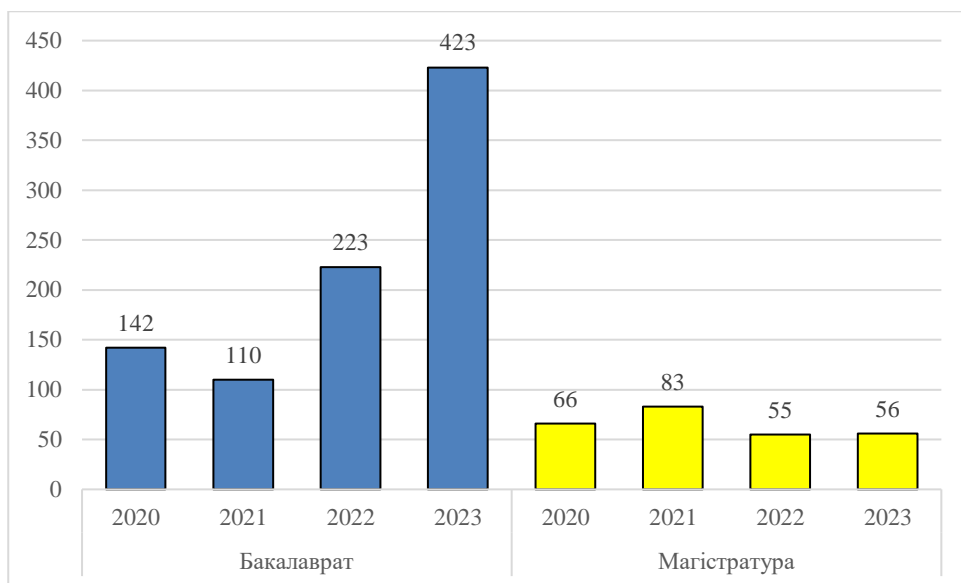

Рис. 1.2.4. Динаміка кількості заяв абітурієнтів в КНЕУ на дистанційну форму навчання за рівнями освіти*

*Джерело: складено авторами на основі сайту <https://vstup.osvita.ua/r27/337/>

Водночас, кількість заяв не зовсім відображає реальний попит на дистанційну форму. Більш цікавим є статистика щодо реальних студентів, які навчаються за цією формою. Загальна статистика щодо кількості здобувачів дистанційної форми на бакалаврському рівні в КНЕУ відображена на рис. 9.

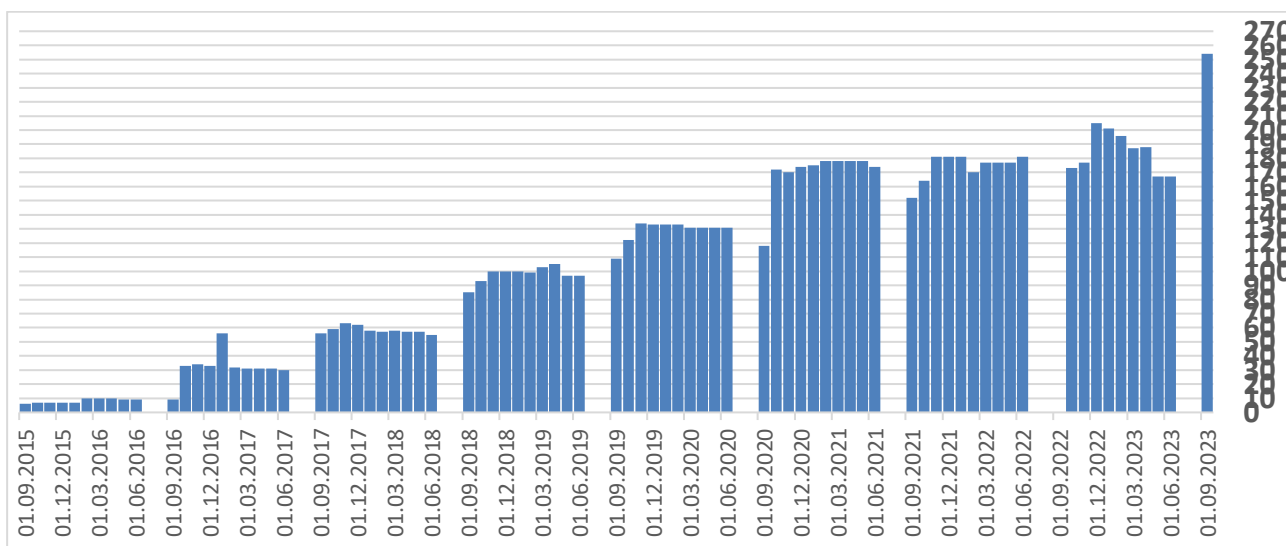

Рис. 1.2.5. Динаміка кількості здобувачів дистанційної форми в КНЕУ на бакалаврському рівні

Що стосується структури здобувачів КНЕУ за різними формами у розрізі років та рівнів навчання, то вона відповідає загально-державній статистиці – рис. 1.2.6.

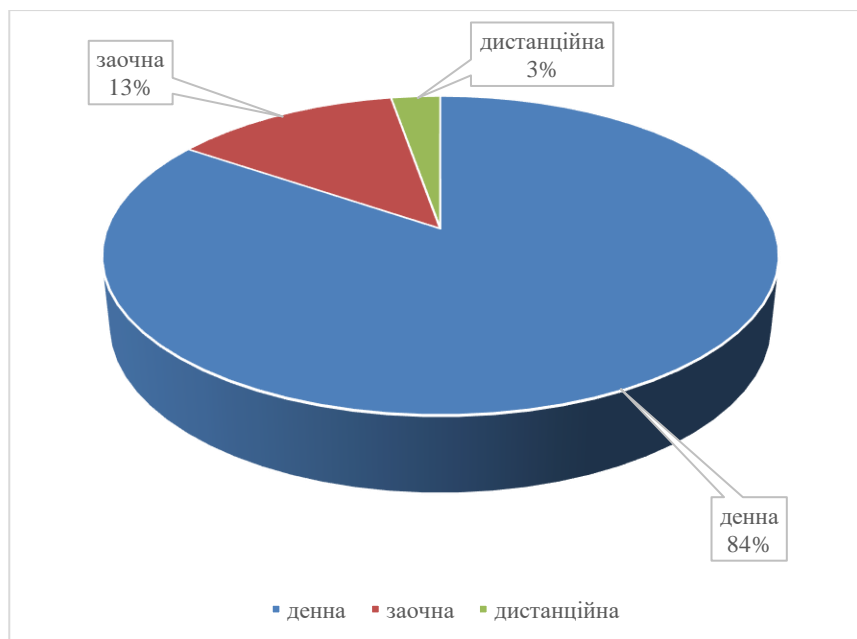

Рис. 1.2.6. Кількість студентів за формами навчання на бакалаврському рівні у КНЕУ станом на 30.08.2023

Рівні вищої освіти та освітні програми, на яких доцільно запроваджувати дистанційну форму навчання. Як видно з табл. 1.2.1 та 1.2.2 українські університети мають досвід впровадження дистанційної форми на бакалаврському та магістерському рівнях вищої освіти. Водночас, наразі залишається актуальним питання запровадження дистанційної форми як окремої форми навчання на освітньо-науковому рівні (PhD).

Аналіз переліку спеціальностей, на які здійснюється набір за дистанційною формою навчання в університети України (за даними сайту ЄДЕБО <https://info.edbo.gov.ua/>, узагальнено в Табл.1.2.1.), дозволяє стверджувати про досить значні можливості її впровадження в навчальний процес. Водночас запровадження дистанційної форми навчання є не доцільним або є неможливим на усіх освітніх програмах, що пов'язане з необхідністю формування практичних навичок, наприклад, у студентів-медиків, фізиків, курсантів тощо, оскільки це вимагає використання у процесі навчання спеціалізованого лабораторного

обладнання, приладів, практики, необхідності дотримуватись рівня секретності програми тощо. Саме тому конкурсні пропозиції за відповідними спеціальностями відсутні.

Розробка графіку навчального процесу на дистанційній формі навчання. Відповідно до законодавства *строк навчання студентів*, слухачів за дистанційною формою на відповідному освітньому рівні встановлюється закладом вищої освіти в рамках його автономії та затверджується рішенням Вченої ради і зазвичай є аналогічним до інших форм навчання.

Графік навчального процесу за дистанційною формою навчання, виходячи з багаторічного досвіду КНЕУ імені В. Гетьмана, *пропонуємо* розробляти з урахуванням таких особливостей:

– терміни підготовки фахівців на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти – три роки і десять місяців, на другому (магістерському) рівні вищої освіти – один рік шість місяців (для спеціальностей, що мають загальний обсяг 120 кредитів ЄКТС, – один рік дев'ять місяців);

– навчальний рік, крім випускних курсів, триває 12 місяців і розпочинається з 3-го тижня вересня;

– перші два тижні осіннього семестру відводяться на ліквідацію академічної різниці здобувачів, що переводяться на дистанційну форму навчання, та на оновлення профілів користувачів в усіх інформаційних системах університету;

– навчальний рік поділяється на два семестри (осінній та весняний);

– тривалість теоретичного навчання, екзаменаційних сесій і практик становить: по 15 тижнів кожному семестрі (крім останнього семестру навчання), тривалість зимової та літньої сесій – чотири тижні;

– зимова сесія проводиться у дистанційному асинхронному режимі, літня – в очному синхронному режимі (в аудиторіях університету);

– розклад консультацій та екзаменів сесій на дистанційній формі навчання формується індивідуально для кожного здобувача окремо співробітниками

дирекцій / деканатів відповідних навчально-наукових інститутів / факультетів або за домовленістю між науково-педагогічним працівником і здобувачем;

– в окремих випадках, якщо здобувач не може приїхати на літню (очну) сесію в установлені навчальними планами терміни за об'єктивних обставин, про що є відповідний підтверджуючий документ, йому надається право скласти екзамен в онлайн-режимі засобами системи Moodle;

– ліквідація академічної заборгованості відбувається після екзаменаційних сесій.

Такий графік є узгодженим з графіком студентів денної форми навчання, що дозволяє ефективно організовувати вивчення навчальних дисциплін, подібно до денної форми, а також проводити, за потреби, спільні заходи та навчальні заняття. Крім того, узгодженість графіків навчального процесу денної та дистанційної форми полегшує «міграцію» студентів з однієї форми навчання на іншу.

Формування навчального плану за дистанційною формою навчання.

Навчальні плани є невід'ємною складовою освітніх програм, в яких зазначається перелік освітніх компонент, форма підсумкового контролю, розподіл за семестрами та кількість годин, що виділяються на їх вивчення. Також, нормативно врегульовано, що навчальні плани на усіх формах навчання мають бути узгодженими в частині освітніх компонент та форм контролю.

Багаторічний досвід КНЕУ роботи з дистанційною формою підтвердив ефективність таких принципів формування навчальних планів дистанційної форми:

– навчальний план дистанційної форми навчання в частині переліку освітніх компонент, їх розподілу за семестрами аналогічний навчальному плану очної (денної) форми навчання тієї самої освітньої програми;

– для навчальних дисциплін непарних семестрів підсумковий контроль проходить у формі заліків або дистанційних екзаменів (більш детально про таку форму екзамену — у підрозділі «Організація проведення екзаменів»);

– для навчальних дисциплін з вивчення іноземних мов передбачаються аудиторні заняття наприкінці парного семестру (з можливою заміною формату

проведення занять на вебінари);

– основним видом занять є заняття в дистанційному асинхронному режимі.

Водночас, як засвідчив досвід КНЕУ, відсутність синхронної взаємодії хоча і дозволяє реалізувати принцип «навчання в будь-який час», але значно знижує якість навчання у тих студентів, які не мають достатнього рівня самомотивації та самоорганізації. Тому, скоріш за все, бажано передбачати певну частину загального обсягу годин, що відводяться на вивчення дисципліни, на синхронну взаємодію, наприклад, через організацію періодичних онлайн-занять чи консультацій.

Опанування навчальної дисципліни протягом семестру. Для створення єдиного навчального середовища та єдиних принципів вивчення освітніх компонент усі навчальні дисципліни, передбачені навчальними планами дистанційної форми навчання відповідних освітніх програм, повинні бути забезпечені повнофункціональними дистанційними курсами, що розміщуються на загальноуніверситетській платформі дистанційного навчання, та відповідати єдиним вимогам щодо їх структури та наповнення. В КНЕУ використовується LMS Moodle, а рамкові вимоги до дистанційних курсів описані в «Положенні про дистанційні курси та їх сертифікацію в КНЕУ імені В. Гетьмана».

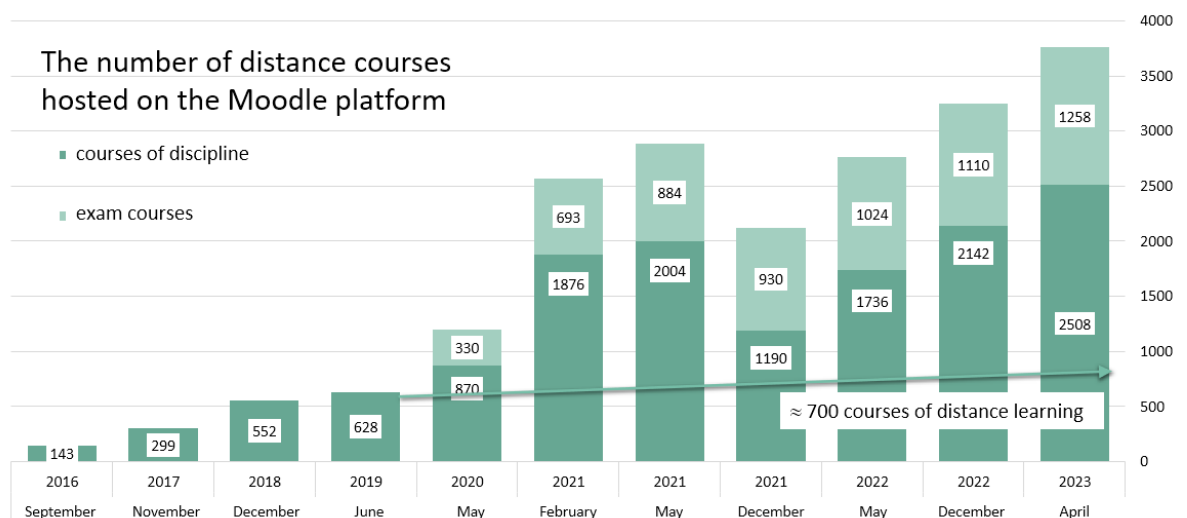

Рис. 1.2.7. Кількість дистанційних курсів Moodle

Дистанційні курси навчальних дисциплін, що забезпечують навчання за дистанційною формою, *повинні забезпечувати рівномірний темп опанування навчальної дисципліни*, що технічно регламентується виставленням дедлайнів, однак допускається нерівномірна робота здобувача протягом семестру з м'якими дедлайнами.

Виходячи з принципу «навчання будь-коли та будь-де» та відсутність синхронної взаємодії викладачів і студентів дистанційної форми, загально визнані навчальні заняття – лекція, семінар, практичне, лабораторне заняття – були неприйнятними для організації навчання, оскільки вони мають точно визначені часові рамки. Тому в КНЕУ імені В. Гетьмана було нормативно закріплений новий вид навчального заняття – *заняття в дистанційному режимі*, який є основним видом заняття студентів дистанційної форми навчання, тривалість якого – тиждень.

Заняття в дистанційному режимі – вид навчального заняття, за якого взаємодія між суб'єктами навчання відбувається *виключно через платформу Moodle* і яке передбачає здійснення цієї взаємодії в асинхронному режимі, за якого взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання відбувається із затримкою в часі, наприклад робота здобувача з навчальним матеріалом дистанційного курсу (перегляд відеолекцій, прослуховування аудіофайлів, робота з текстовим навчальним матеріалом тощо), дискусії на форумі, виконання завдань, проходження тестів, обмін повідомленнями в системі дистанційного навчання). Хоча проведення консультацій чи навчальних занять в синхронному режимі навчальним планом не передбачене (крім навчальних дисциплін з вивчення іноземних мов), втім за погодженням між здобувачами на науково-педагогічними працівниками проведення онлайн-консультацій в синхронному режимі допускається.

Система контрольних заходів. Відповідність рівня набутих знань, умінь і навичок здобувачів дистанційної форми навчання вимогам нормативних документів забезпечується шляхом *проведення системи контрольних заходів*.

В КНЕУ імені В. Гетьмана під час організації освітнього процесу для здобувачів дистанційної форми здобуття вищої освіти використовують такі види контрольних заходів – вхідний, поточний та підсумковий контроль з навчальних дисциплін, що реалізуються переважно в дистанційному режимі на базі платформи Moodle, та атестація здобувачів у формі кваліфікаційного екзамену або захисту кваліфікаційної роботи.

Вхідний контроль є обов'язковим та призначений для визначення рівня готовності студента до опанування навчального матеріалу відповідної дисципліни.

Поточний контроль результатів навчання здобувачів відбувається з дотриманням певної ритмічності опанування навчальної дисципліни та збереженням визначеної системи оцінювання результатів навчання здобувачів.

Підсумковий контроль результатів навчання здобувачів з певної навчальної дисципліни проходить відповідно до навчальних планів у формі екзамену (звичайний очний формат екзамену), дистанційного екзамену (онлайнний формат екзамену), заліку. Необхідність введення форми підсумкового контролю «дистанційний екзамен» та його розмежування з формою «екзамен» була викликана необхідністю забезпечити можливість в зимову сесію дистанційної здачі екзаменів для студентів, які паралельно навчались за кордоном. Водночас очний формат екзаменів дозволяв ближче познайомитись зі студентами і більш якісно провести контроль знань. Досвід карантину і воєнного стану, коли сесія проходила онлайнно для усіх студентів, дозволив вибрати оптимальні варіанти проведення екзаменів, тому наразі таке розмежування не вбачається доцільним, а нормативно варто встановлювати форму підсумкового контролю «екзамен» з уточненням у відповідних нормативних документах щодо онлайнного формату його проведення для студентів дистанційної форми.

Атестація здобувачів дистанційної форми у докарантинний час відбувалась виключно очно. Однак наразі університети накопичили досвід онлайнного формату проведення атестації на усіх формах навчання, який варто

запровадити для здобувачів дистанційної форми навчання.

Організація практичної підготовки здобувачів. Практична підготовка здобувачів вищої освіти на дистанційній формі навчання може включати:

- проходження практики у віртуальній (на основі онлайн-платформ) та в реальній (на базі підприємств та організацій) формах;
- тренінги (комплексні, міждисциплінарні тощо);
- виконанням аналітично-дослідної роботи (передбачено за умов дії правового режиму воєнного стану);
- інші види практик.

Перелік видів практики, їх зміст, форми, тривалість, терміни проведення визначаються певною освітньою програмою та відповідним навчальними планами.

Процедури забезпечення якості освіти на дистанційній формі навчання. Закон України «Про вищу освіту» вимагає від кожного закладу вищої освіти сформувати комплексну систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (систему внутрішнього забезпечення якості), однією з складових якої є наявність відповідних ресурсів для організації освітнього процесу за кожною освітньою програмою.

Серед процедур забезпечення якості освіти на дистанційній формі навчання потрібно виокремити:

- систематичний моніторинг співробітниками відповідних структурних підрозділів університетів дистанційних курсів навчальних дисциплін як найвагоміших ресурсів для організації освітнього процесу студентів дистанційної форми навчання;
- визначена процедура сертифікації дистанційних курсів як засіб перевірки їх відповідності освітнім стандартам;
- постійний зворотній зв'язок з стейкхолдерами освітнього процесу щодо якості організації навчання.

З метою забезпечення якості освіти на дистанційній формі навчання

доцільно використовувати сертифіковані дистанційні курси навчальних дисциплін. Однак, для початку процедури сертифікації дистанційного курсу, він повинен пройти апробацію в навчальному процесі. Тому співробітники відповідного структурного підрозділу університету повинні організувати регулярний моніторинг дистанційних курсів навчальних дисциплін з метою визначення їх відповідності рамковим вимогам з подальшою сертифікацією дистанційних курсів.

Кожен ЗВО відповідно до специфіки своїх освітніх програм чітко визначає в нормативних документах рамкові вимоги до дистанційних курсів. Так рамкові вимоги до дистанційних курсів навчальних дисциплін, що використовуються в КНЕУ ім. В. Гетьмана, зафіксовані у Положенні про дистанційні курси та їх сертифікацію. Зокрема, у цьому положенні наводиться вимоги щодо структури, наповнення та оформлення дистанційних курсів навчальних дисциплін, перелік обов'язкових складників дистанційного курсу залежно від способу організації освітнього процесу (офлайновий режим, змішаний / дистанційний (онлайновий) переважно синхронний режим, дистанційний (онлайновий) синхронно-асинхронний режим) та форми здобуття вищої освіти тощо.

Після успішної апробації дистанційного курсу навчальної дисципліни в освітньому процесу протягом не менше одного навчального семестр викладач-розробник, повинен мати можливість розпочати процедуру його сертифікації відповідно до визначеної технології у нормативних документах університету. Результатом сертифікації є визнання дистанційного курсу електронним навчальним виданням (електронним підручником / навчальним посібником / практикумом) та його рекомендація до публікації й використання в освітньому процесі.

Для визнання дистанційних курсів університету електронним навчальним виданням (електронним підручником / навчальним посібником / практикумом) необхідно, щоб матеріали, надані автором або колективом авторів, відповідали загальним вимогам щодо:

- якості і повноти змістовного наповнення (відповідність навчальному плану та освітній програмі, методичному та дидактичному забезпеченню, педагогічним та науковим аспектам, відповідність вимогам до дистанційного курсу тощо);
- технологічності (структура, наявність необхідних елементів або частині технологічні можливості конвертування наданих матеріалів у LMS Moodle);
- апробації (викладання особам, які навчаються в університеті за допомогою дистанційних технологій навчання, упродовж семестру, навчального року);
- рецензування (наявність рецензій від фахівців відповідної галузі знань).

Поданий на сертифікацію дистанційний курс повинен включати наступні блоки:

- навчальний матеріал (інтерактивні книги, презентації лекцій, відеозаписи лекцій тощо);
- систему діагностики засвоєння навчального матеріалу (тести, завдання для практичного виконання, контрольні запитання, приклади розв'язування типових задач тощо);
- питання для самоперевірки знань та/або питання щодо контролю рівня знань;
- інтерактивні елементи, що дають змогу викладачу та студентам, спілкуватися між собою у межах дистанційного курсу (форуми, чати, тести, завдання з розв'язання проблемних ситуацій, контрольні запитання, що мають зворотний зв'язок між викладачем і студентом);
- глосарій (термінологічний словник базових термінів);
- рекомендовану літературу (електронні ресурси та інші інформаційні посилання та інформаційні ресурси).

Водночас дослідження питання потреби щодо розробки сертифікованих дистанційних курсів та можливості їх фінансування в межах даного дослідження

отримує класичну відповідь – потреба є, але можливості немає (66 %). Ще 22 % керівників вбачають в цьому потребу і зазначають, що така можливість є. І лише 12 % опитаних керівників вказують, що такої потреби немає.

Таблиця 1.2.3.

Керівники про розробку сертифікованих дистанційних курсів*

Чи є потреба та можливість оплачувати розробку сертифікованих дистанційних курсів, так само як і розробку монографії, посібників і т. п.?	%
Є така потреба і є така можливість	22,4
Є така потреба, але немає можливості	66,4
Потреби немає, але можливість є	3,7
Немає ані потреби, ані можливості	7,5
Всього	100

*Джерело: результати опитування, проведеного в рамках проекту

Спостерігається суттєва різниця у відповідях на це питання керівників різних ЗВО (табл. 1.2.4): так, всі керівники НУ «Чернігівська політехніка» та майже всі керівники ХНУ імені В.Н. Каразіна бачать потреби у фінансуванні розробки сертифікованих дистанційних курсів, але можливість оцінюють по-різному (відповіді представників Чернігівського ЗВО щодо можливості / неможливості фінансування розділилися майже навпіл, тоді як представники Харківського ЗВО найчастіше вказували, що необхідність є, але такої можливості немає). Схожим чином відповідали представники ЧНУ імені Петра Могили та УНУС, хоча й тих керівників, які не бачать в цьому потреби, там відносно більше. У ЛНУП ситуація відрізняється: третина опитаних керівників не бачать в цьому потреби, але з тих, хто бачать потребу, майже всі вказують, що немає можливості. А в КНЕУ імені Вадима Гетьмана частка тих, хто бачить потребу та вказує відсутність можливості, одна із найвищих.

Таблиця 1.2.4.

Розробка сертифікованих дистанційних курсів (керівники за ЗВО, %)*

*Джерело: результати опитування, проведеного в рамках проекту

	КНЕУ імені В. Гетьмана	ЛНУП	НУ «ЧП»	УНУС	ХНУ імені В.Н. Каразіна	ЧНУ імені Петра

						Могили
Є така потреба і є така можливість	7	1	6	2	4	4
Є така потреба, але немає можливості	17	7	8	8	23	8
Потреби немає, але можливість є	1	2	0	0	1	0
Немає ані потреби, ані можливості	2	2	0	2	0	2
Всього	27	12	14	12	28	14

Також для забезпечення якості дистанційних курсів навчальний дисциплін доцільно проводити опитування здобувачів щодо задоволеності організацією дистанційного навчання, а також залучати їх до рейтингування дистанційних курсів.

Дистанційний формат організації освітнього процесу може нести із собою нові виклики в контексті як організації контролю результатів навчальної діяльності студентів, так і організації контролю навчаючої діяльності викладачів. Однак, з огляду на відповіді керівників структурних підрозділів університетів, це питання не є нагальним: на конкретні питання щодо доречності чи неприйнятності різних методів та технологій додаткового обліку лекцій за дистанційного формату 50-75% керівників не змогли дати оцінку.

Якщо розглядати тільки змістовні відповіді (тобто ті, де керівники та викладачі змогли дати якусь оцінку різним методам контролю), то тут спостерігається деяке не співпадіння бачення керівників та викладачів (табл. 1.2.5). Стосовно можливості доєднання представників адміністрації / деканату до онлайн-занять для контролю викладачі вказуються в більшій мірі негативно (39 % викладачів вважають це неприйнятним, а погоджуються з цим 28 %), тоді як керівниками цей метод контролю сприймається краще (18 % вважають неприйнятним, але 30 % вважають доречним). Інший метод контролю – проведення занять виключно на платформах із відеофіксацією присутності та активності викладача – не отримав валідної оцінки, і відмінності між відповідями

викладачів та керівників є, скоріше, випадковими. А третій метод контролю із запропонованих – моніторинг студентської оцінки викладачів – серед самих викладачів сприймається як доречний, тоді як у керівників викликає найбільше сумнівів (беззмістовних відповідей).

Таблиця 1.2.5.

Оцінка методів додаткового обліку (викладачі та керівники, %)*

*Джерело: результати опитування, проведеного в рамках проекту

Оцініть, будь ласка, наведені нижче методи та технології додаткового обліку лекцій та консультацій за дистанційного формату		Вважаю неприйнятним	Вважаю доречним	Не можу оцінити	Всього
Доєднання представника адміністрації / деканату до онлайн-заняття	Відповіді НПП	38,7	28,2	33,2	100
	Відповіді керівників	17,8	29,9	52,3	100
Проведення занять виключно на платформах відеофіксацією присутності та активності викладача	Відповіді НПП	35,4	36,4	28,2	100
	Відповіді керівників	16,8	21,5	61,7	100
Моніторинг студентської оцінки виконання викладачем своїх обов'язків	Відповіді НПП	19,6	56,4	24	100
	Відповіді керівників	12,1	13,1	74,8	100

Реалізація дистанційного навчання здобувачів з особливими освітніми потребами. Здобувачам з особливими освітніми потребами доцільно організувати навчання за індивідуальним графіком з використанням дистанційних курсів навчальних дисциплін. При цьому навчання осіб із особливими потребами (у тому числі з порушеннями зору, слуху, опорно-рухового апарату, психічними розладами) повинно передбачати залучення додаткових технологій дистанційного навчання при здійсненні всіх видів підготовки, включаючи професійно-практичну, з урахуванням особливостей розвитку студентів.

1.3. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА СКЛАДОВА ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Нормативно-правова складова дистанційної освіти окреслена низкою

нормативно-правових актів державного та корпоративного рівнів. Так, дистанційне навчання як окрема форма освіти в українському законодавстві регулюється Конституцією України, законами, указами Президента України, постановами і розпорядженнями Уряду, наказами, розпорядженнями, інструктивними листами, рекомендаціями та програмами галузевих міністерств і відомств. Нормативна база вищого рівня регулює дистанційні освітні технології, а нижчого – організацію дистанційної форми навчання в окремих навчальних закладах.

Зокрема, у ст. 53 Конституції України зазначено, що кожен має право на освіту (<http://surl.li/agblq>). В Україні обов'язковою є повна загальна середня освіта. У згаданій статті зазначено, що «держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам». Отож, до різних форм навчання, існування яких гарантує Конституція України, віднесемо дистанційну форму навчання.

Реформування системи дистанційної освіти передбачає розбудову інформаційного суспільства та нормативного закріплення цього процесу в Законі України. Так, у ст. 49 Закону України № 1556-VII від 01.07.2014 р. «Про вищу освіту» (<http://surl.li/jhttp>) зазначається, що «дистанційна форма здобуття освіти - це індивідуалізований процес здобуття освіти, що відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу в спеціалізованому середовищі, що функціонує на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій». Таким чином очевидним є те, що дистанційне навчання та дистанційні освітні технології можуть застосовуватись під час реалізації освітніх програм усіх рівнів: бакалавра, магістра та доктора філософії. З цього приводу зауважимо, що у Законі «Про вищу освіту» доцільно розширити тлумачення поняття

«інформаційно-комунікаційні» технології як бази даних, для реалізації освітніх програм з використанням технічних засобів та інформаційно-телекомунікаційних мереж, що забезпечують передачу конкретної інформації. При цьому навчальні заклади, які реалізують дистанційну форму освіти як окрему, повинні створювати умови для функціонування електронного інформаційно-освітнього середовища, включаючи електронні інформаційні ресурси, електронні освітні ресурси, інформаційно-телекомунікаційні технології та відповідні технічні засоби.

На багато проблемних питань, які сформувались у полемічних суперечках щодо дистанційного навчання, відповідь дав Наказ Міністерства освіти України від 25.04.2013 р. № 466 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання». Згідно з цим наказом «дистанційні освітні технології розглядаються як освітні технології, реалізовані в основному із застосуванням інформаційних і телекомунікаційних технологій при опосередкованій (на відстані) і (або) не повністю опосередкованій взаємодії студента і викладача» (<http://surl.li/aavty>). Метою використання дистанційних освітніх технологій є надання освітнім установам можливості реалізації освітніх програм безпосередньо за місцем знаходження (тимчасового перебування) чи проживання студента. Водночас у п. 1.2. цього наказу дистанційне навчання розглядається як «індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» (<http://surl.li/aavty>).

Державне агентство із забезпечення якості вищої освіти є незалежним органом управління у сфері вищої освіти та постійно діючим колегіальним органом, уповноваженим реалізовувати державну політику у сфері забезпечення якості вищої освіти в Україні. В межах своїх компетенцій Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти щодо дистанційних освітніх технологій для

виконання закладами вищої освіти Наказу МОН № 406 від 16 березня 2020 року «Про організаційні заходи для запобігання поширенню коронавірусу COVID-19» (<http://surl.li/mszkr>) розробило Тимчасовий порядок проведення акредитаційної експертизи із використанням технічних засобів відеозв'язку (<http://surl.li/bqxsp>). Також згідно з Постановою Кабінету міністрів України від 16.03.2022 р. № 295 «Про особливості акредитації освітніх програм, за якими здійснюють підготовку здобувачі вищої освіти, в умовах воєнного стану» (<http://surl.li/kjeuv>), усі освітні програми на даний момент акредитуються, керуючись Тимчасовим порядком акредитації освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, в умовах воєнного стану (<http://surl.li/gvpro>). Якщо акредитаційна експертиза проводиться із використанням технічних засобів відеозв'язку у наказі про призначення експертної групи: 1) не зазначається про відрядження експертної групи до закладу вищої освіти; 2) визначається строк дистанційної роботи експертної групи із використанням технічних засобів відеозв'язку. Проведення акредитаційної експертизи із використанням технічних засобів відеозв'язку означає, що повноцінна експертиза у закладі вищої освіти буде проводитись без фізичної присутності експертів.

Основним нормативно-правовим документом, що на державному рівні регламентує визнання результатів навчання, здобутих на платформах з відкритими масовими онлайн курсами є наказ МОН від 08 лютого 2022 року №130 «Про затвердження Порядку визнання у вищій і фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти». Згідно із зазначеним Порядком, для забезпечення проведення процедур визнання результатів неформального та/або інформального навчання, заклад освіти розробляє власний порядок визнання та самостійно визначає конкретні організаційні та інші аспекти процедур визнання, уповноважує на їх виконання відповідні структурні підрозділи, призначає уповноважених осіб і визначає методи оцінювання (<http://surl.li/gzflm>). Формат оцінювання здобувачів освіти також визначається навчальним закладом.

Згідно із Законом України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII, заклади освіти наділені автономією. Вона полягає в їхніх «самостійності, незалежності та відповідальності в ухваленні рішень щодо академічних (освітніх), організаційних, фінансових, кадрових та інших питань діяльності, що провадиться в порядку та межах, визначених законом» (<http://surl.li/ixnq>). Таким чином, остаточне рішення про запровадження дистанційної освіти приймає навчальний заклад. Аналогічно згідно із ст. 10 Закону України «Про повну загальну середню освіту», форми організації освітнього процесу визначає педагогічна рада закладу освіти в межах часу, що передбачає освітня програма, «відповідно до обсягу навчального навантаження, встановленого відповідним навчальним планом, та з урахуванням особливостей регіону тощо» (<http://surl.li/mfrk>). Частина четверта ст. 18 цього Закону встановлює, що «організація освітнього процесу та діяльності закладу загальної середньої освіти належать до повноважень його керівника» (<http://surl.li/mfrk>).

Організація освітнього процесу за інституційною формою (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна та мережева) в закладах загальної середньої освіти регламентована Положенням про інституційну форму здобуття загальної середньої освіти, затвердженим наказом МОН від 23.04.2019 № 536. Положення визначає, що «організація здобуття освіти за інституційною формою здійснюється відповідно до освітньої програми закладу освіти» (<http://surl.li/mszwn>). При цьому дистанційне навчання може здійснюватися за допомогою дистанційного формату як окремої форми здобуття освіти або технології дистанційного навчання для забезпечення різних форм навчання та їх поєднання.

Навчальний час у разі організації здобуття освіти за дистанційною формою встановлює заклад освіти:

- на рівні початкової освіти – не більше 50% сумарної кількості навчальних годин інваріантного та варіативного складників навчального плану за типовою освітньою програмою;
- на рівнях базової середньої та профільної загальної середньої освіти –

згідно із навчальним планом для заочної форми освіти за окремою освітньою програмою.

Освітній процес у закладах загальної освіти за дистанційною формою регулюється Положенням про дистанційне навчання, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466 (зі змінами). Згідно з пунктом 2.10 положення «рішення щодо використання технологій дистанційного навчання в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти приймає педагогічна рада закладу освіти» (<http://surl.li/aavty>).

У випадку проведення уроків із використанням комп'ютерів та іншої техніки, безперервна тривалість заняття перед монітором комп'ютера, а також здійснення профілактичних заходів повинні відповідати санітарним вимогам. Згідно із вимогами Державних санітарних правил і норм влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу (ДСанПіН 5.5.2.008-01), «зміна тривалості уроків допускається за погодженням із відповідним органом управління освітою та установою державної санітарно-епідеміологічної служби» (<http://surl.li/mtacw>).

Отже, у закладах загальної середньої освіти за будь-якої форми здобуття освіти – очної (денної, вечірньої), заочної, екстернатної тощо – можливе використання технологій дистанційного навчання. Законодавство вже передбачає можливість поєднувати очну, зокрема денну, форму освіти із технологіями дистанційного навчання й реалізовувати змішане навчання.

Сучасна професійна підготовка майбутніх фахівців також не може відбуватися без технологій і засобів дистанційного навчання. Водночас рівень розвитку сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій сприяє успішному використанню елементів дистанційного навчання в системі професійно-технічної освіти. Згідно із Законом України «Про професійну (професійно-технічну) освіту», «основними формами професійного навчання є денна, вечірня, очно-заочна, дистанційна та екстернатна за індивідуальними навчальними планами» (<http://surl.li/asexi>). Вирішуючи організаційні аспекти електронних

освітніх ресурсів, важливо враховувати, що передумовами доступу до професійно-технічної освіти є базова та повна середня освіта, а під час навчання учні проходять поточний, тематичний, проміжний та підсумковий контроль успішності навчальної діяльності.

Важливе значення в організації дистанційної форми навчання мають внутрішні нормативно-правові документи вищих навчальних закладів, розроблені та прийняті ними з метою організації навчального процесу за дистанційною формою освіти. Оцінка внутрішнього нормативного забезпечення дистанційної освіти в університетах – учасниках міжнародного проєкту «Distance Education for Future: best EU practices in response to the requests of modern higher education seekers and labor market (DEFEP)» здійснювалась за такими критеріальними ознаками (табл. 1.3.1.):

1. Використання технологій електронного навчання.
2. Організація освітнього процесу у дистанційному форматі (за особливих обставин).
3. Організація освітнього процесу за дистанційною формою освіти.
4. Мотивація викладачів до якісної роботи за дистанційною формою освіти.
5. Визнання результатів неформальної освіти, здобутої за дистанційної форми.
6. Якість дистанційних курсів.
7. Авторські права розробників дистанційних курсів.
8. Академічна добросовісність.
9. Підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти в межах дистанційної форми освіти.

Co-funded by
the European Union

Таблиця 1.3.1.

**Інформація про нормативне забезпечення дистанційної форми освіти в університетах –
учасниках міжнародного проєкту «Distance Education for Future: best EU practices in response to the requests
of modern higher education seekers and labor market (DEFEP)»**

№ з/п	Університет	Внутрішнє положення	Призначення положення	Лінк
<i>1. Використання технологій електронного навчання</i>				
	Чорноморський національний університет ім.П. Могили	Положення про наукові, навчальні та електронні видання в Чорноморському національному університеті ім. Петра Могили	Декларовано, що електронні освітні ресурси призначені для різних видів навчальної діяльності студентів, у тому числі для дистанційної освіти	http://surl.li/kjoyk
	Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна	Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті ім. В.Н. Каразіна	- освітня діяльність університету ґрунтується на принципах електронного супроводження освітньої діяльності; - навчання за індивідуальним навчальним планом може здійснюватися із застосуванням технологій дистанційного (електронного) навчання; структурним підрозділом, що забезпечує функціонування та використання системи електронного навчання та організовує та забезпечує використання електронного (дистанційного) навчання для денної та заочної форм навчання є Інститут післядипломної освіти та заочного (дистанційного) навчання університету.	http://surl.li/gpdrf
		Положення про визнання інформаційних веб-ресурсів системи електронного (дистанційного) навчання в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна як	Визначає, що дистанційний курс є основним елементом дистанційного навчання, він розміщується у банку веб-ресурсів, а його контент розробляють науково-педагогічні працівники університету.	http://surl.li/kjsnm

		навчально-методичних праць (посібників) та здійснення їхньої сертифікації (експертизи)		
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана		Положення про організацію освітнього процесу в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана	Визначає, що взаємодія між суб'єктами навчання відбувається виключно через платформу Moodle в асинхронному режимі, коли така взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання відбувається із затримкою в часі, наприклад робота здобувача з навчальним матеріалом дистанційного курсу (перегляд відеолекцій, прослуховування аудіофайлів, робота з текстовим навчальним матеріалом тощо), дискусії на форумі, виконання завдань, проходження тестів, обмін повідомленнями в системі дистанційного навчання.	http://surl.li/edyxu
		Положення про дистанційні курси та їх сертифікацію в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана	Визначає види, структуру та призначення дистанційних курсів, технологію їх сертифікації (визнання електронним підручником / посібником / навчально-методичним посібником)	http://surl.li/edyyi
		Положення про дистанційне навчання в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана	Визначає, що загальноуніверситетською платформою організації навчання з використанням технологій дистанційного навчання є система управління навчальним контентом Moodle. Для проведення онлайн-навчальних занять у синхронному режимі науково-педагогічні працівники обирають один з хмарних сервісів (Zoom, Google Meet, MS Teams, Moodle BigBlueButton тощо). Дистанційне навчання в університеті реалізується, у тому числі, шляхом дистанційного вивчення за бажанням здобувача окремих модулів певних навчальних дисциплін на базі платформ масових відкритих онлайн-курсів (Coursera, Udemy, edX тощо)	http://surl.li/edyxz
		Положення про порядок оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в	Зазначені принципи оцінювання студентів, у тому числі дистанційної форми освіти	http://surl.li/efjdh

Co-funded by
the European Union

		Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана		
Уманський національний університет садівництва	Положення про організацію поточного, семестрового контролю та проведення атестації здобувачів освіти із застосуванням дистанційних технологій в Уманському національному університеті садівництва	технології навчання є однією з форм індивідуалізації освітнього процесу, що ґрунтується на принципах відкритого навчання з широким використанням комп'ютерних навчальних програм різного призначення та створює, за допомогою сучасних телекомунікацій, інформаційне освітнє середовище для передачі веб-ресурсів навчальних дисциплін і взаємодії між учасниками. Дистанційні технології навчання передбачають здійснення взаємодії між учасниками освітнього процесу, які як асинхронно, так і синхронно в часі	http://surl.li/kjtuk	
Львівський національний університет природокористування	Положення про організацію освітнього процесу у Львівському національному університеті природокористування	Передбачено, що дистанційна комунікація учасників освітнього процесу може здійснюватися через засоби комунікації, електронну пошту, месенджери (Viber, Telegram та ін.), відеоконференції (MS Teams, ZOOM, Google Meet, Skype та ін.), форуми, чати тощо Контрольні заходи освітнього процесу за цих умов можуть здійснюватися із застосуванням дистанційних технологій навчання в спеціалізованому сервісі із онлайн-тестування Moodle за умови авторизованого доступу до інформаційно-комунікаційних інструментів організації дистанційного навчання; можливості визначення часу початку і завершення доступу, тривалості виконання завдань; об'єктивності критеріїв перевірки результатів виконання з використанням автоматизованих засобів оцінювання знань; варіативність формування завдань контрольних заходів із використанням алгоритмів випадкового вибору запитань.	http://surl.li/hlwmk	
Національний університет	Положення про організацію освітнього процесу в	Декларує, що добувачам вищої освіти забезпечується вільний постійний доступ до електронної бази навчально-	http://surl.li/bhgmk	

Co-funded by
the European Union

«Чернігівська Політехніка»	Національному університеті «Чернігівська політехніка»	методичного забезпечення (вебресурсів навчальних дисциплін) у загальноуніверситетській системі дистанційного навчання Moodle	
	Положення про дистанційне навчання в Національному університеті «Чернігівська політехніка»	Передбачає, що в університеті при організації навчального процесу за будь-якою формою навчання технології дистанційного навчання можуть використовуватись для методичного та дидактичного забезпечення самостійної роботи, контрольних заходів, а також при здійсненні навчальних занять	http://surl.li/cxzox
	Положення про електронну базу навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін Національного університету «Чернігівська політехніка»	Декларує, що вебресурси навчальних дисциплін (програм), у тому числі дистанційні курси – це систематизоване зібрання інформації та засобів навчально-методичного характеру, необхідних для засвоєння навчальних дисциплін (програм), яке доступне через Інтернет або локальну мережу за допомогою веббраузера та/або інших доступних користувачеві програмних засобів. Встановлює вимоги до компонент курсу, розміщеного в електронній базі навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін	http://surl.li/hvimi
2. Організація освітнього процесу у дистанційному форматі (за особливих обставин)			
Чорноморський національний університет ім.П. Могили	Наказ ректора про підготовку до початку та особливості організації освітнього процесу в 2022-2023 навчальному році	Зобов'язує у зв'язку з воєнним станом в країні та початку навчання в умовах продовження воєнних (бойових) дій, артилерійських обстрілів в межах міста Миколаїв, загрози ракетно-бомбових ударів та діяльності диверсійно-розвідувальних груп, терористичних актів, можливих руйнувань (пошкоджень) критичної інфраструктури та обмежень у використанні енергоресурсів, комендантської години та загальної мобілізації на всій території України згідно з рекомендаціями Міністерства освіти і науки України розпочати освітній процес в очно-дистанційному (змішаному) форматі	http://surl.li/kqbsx
	Накази про організацію освітнього	Переведення на повне дистанційне навчання студентські	

Co-funded by
the European Union

		процесу у відповідному семестрі відповідного навчального року	академічні групи університету під час карантину та воєнного стану	
	Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна	Накази про організацію освітнього процесу у відповідному семестрі відповідного навчального року	Організація навчального процесу, пов'язані із військовим станом, використання технологій електронного навчання кожного нового семестру	
	Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана	Положення про дистанційне навчання в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана	Визначає використання технологій дистанційного навчання за особливих обставин, зокрема організацію освітнього процесу для здобувачів очної (денної), заочної та дистанційної форм навчання	http://surl.li/edyxz
		Положення про організацію освітнього процесу в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана	Визначає організацію освітнього процесу за особливих обставин, зокрема його трансформацію відповідно до моделі організації змішаного чи дистанційного навчання із застосуванням технологій електронного навчання	http://surl.li/edyxu
		Положення про порядок оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана	Регулює загальні положення щодо оцінювання результатів навчання здобувачів за умов організації освітнього процесу в особливих обставинах, зокрема контроль результатів навчання здобувачів відбувається з дотриманням передбаченої Картою навчальної роботи здобувача ритмічності опанування навчальної дисципліни та збереженням визначеної системи оцінювання результатів навчання здобувачів із систематичним внесенням оцінок в Електронний журнал.	http://surl.li/efjdh
		Накази про організацію освітнього процесу у відповідному семестрі відповідного навчального року	Переведення на повне дистанційне навчання студентські академічні групи університету під час карантину та воєнного стану	
	Уманський національний	Наказ ректора про тимчасовий перехід на навчання із	Визначає порядок організації освітньої діяльності в Уманському національному університеті садівництва під	http://surl.li/kqblb

Co-funded by
the European Union

університет садівництва	застосуванням дистанційних технологій	час використання дистанційних методів навчання	
	Накази про організацію освітнього процесу у відповідному семестрі відповідного навчального року	Переведення на повне дистанційне навчання студентські академічні групи університету під час карантину та воєнного стану	
Львівський національний університет природокористування	Положення про організацію освітнього процесу у Львівському національному університеті природокористування	Декларує, що в умовах коли можливості фізичного відвідування занять здобувачами обмежені або відсутні, а традиційні інструменти семестрового контролю та атестації здобувачів вищої освіти не можуть бути застосовані з причин непереборної сили (природні катаклізми, оголошення карантину та інші форс-мажорні обставини) за наказом ректора окремі форми організації освітнього процесу, контрольні заходи та атестація здобувачів вищої освіти може здійснюватися із використанням технологій дистанційного навчання.	http://surl.li/hlwmk
	Накази про організацію освітнього процесу у відповідному семестрі відповідного навчального року	Переведення на повне дистанційне навчання студентські академічні групи університету під час карантину та воєнного стану	
Національний університет «Чернігівська Політехніка»	Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті «Чернігівська політехніка»	Передбачено, що в окремих випадках, згідно наказу ректора (у зв'язку з карантинном тощо) навчальні заняття та контрольні заходи (в т.ч. оцінювання практик та атестація) можуть проводитись за допомогою технологій дистанційного навчання	http://surl.li/bhgmk
	Накази про організацію освітнього процесу у відповідному семестрі відповідного навчального року	Переведення на повне дистанційне навчання студентські академічні групи університету під час карантину та воєнного стану	
<i>3. Організація освітнього процесу за дистанційною формою освіти</i>			
Чорноморський національний університет імені Петра Могили	Положення про організацію освітнього процесу в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили	Про дистанційну освіту згадується лише один раз – у розділі 6 «Забезпечення освітнього процесу» як про процес, який вимагає розвитку інформаційних систем і платформ	http://surl.li/kjose
Харківський національний	Положення про електронне (дистанційне) навчання в	Унормовує поняття дистанційного навчання, мети дистанційного навчання, дистанційної форми навчання,	http://surl.li/fqdbu

університет імені В.Н.Каразіна	Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна	веб-середовища дистанційного навчання, шляхи реалізації дистанційного навчання тощо.	
	Положення про визнання інформаційних веб-ресурсів системи електронного (дистанційного) навчання в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна як навчально-методичних праць (посібників) та здійснення їхньої сертифікації (експертизи)	Визначає розміщення інформаційних ресурсів, тобто дистанційних курсів на сайтах системи управління електронним (дистанційним) навчанням (університетська платформа Moodle) університету, а саме: рукописи або інші продукти інтелектуальної праці університетської спільноти, курси дистанційного навчання, відеолекції, віртуальні лабораторні роботи і тренажери, ділові ігри	http://surl.li/kjsnm
	Вимоги до структури дистанційного курсу	Дистанційних курс має включати в себе матеріал, достатній для оволодіння слухачем/студентом повним обсягом знань, умінь і навичок, які передбачені відповідною освітньою програмою. Дистанційний курс розробляється на основі навчально-методичного комплексу дисципліни за денною формою навчання.	http://surl.li/kjsiu
	Положення про Інститут післядипломної освіти та заочного (дистанційного) навчання Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна	Основними структурними підрозділами інституту є: Центр післядипломної освіти, Центр електронного навчання, методичний відділ заочного (дистанційного) навчання, відділ міжнародних програм та маркетингу, відділ аудіо-візуального контенту.	http://surl.li/kjtrs
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана	Положення про організацію освітнього процесу в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана	Передбачає дистанційну форму навчання та навчальні заняття у дистанційному режимі. Засобом організації проведення занять у дистанційному режимі за допомогою системи Moodle є дистанційний курс навчальної дисципліни.	http://surl.li/edyxu
	Положення про дистанційне навчання в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана	Визначає дистанційне навчання як окрему форму здобуття вищої освіти (дистанційна) для здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти. Дистанційне навчання в університеті реалізується через Інститут дистанційної освіти, який	http://surl.li/edyxz

Co-funded by
the European Union

			забезпечує організаційне, адміністративне, методологічне та технологічне супроводження процесу дистанційного навчання. Регулює реалізацію дистанційного навчання в університеті на засадах організаційно-управлінського, навчально-методичного, програмного, кадрового, матеріально-технічного та фінансового забезпечення.	
		Положення про організацію освітнього процесу за дистанційною формою навчання	Втратило чинність у зв'язку з тим, що дистанційна в КНЕУ стала звичною. Визначало основні терміни та поняття, організацію освітнього процесу за дистанційною формою навчання, суб'єкти дистанційного навчання, забезпечення процесу та міжнародне співробітництво у сфері дистанційного навчання	http://surl.li/kqcrx
		Положення про Інститут дистанційної освіти Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана	Регламентує загальні юридичні, економічні та управлінські засади функціонування Інституту дистанційної освіти, визначає основні завдання, функції, принципи управління та організацію роботи Інституту, взаємовідносини з іншими структурними підрозділами	http://surl.li/hhyue
	Уманський національний університет садівництва	Положення про організацію поточного, семестрового контролю та проведення атестації здобувачів освіти із застосуванням дистанційних технологій в Уманському національному університеті садівництва	Поточний контроль результатів навчання здобувачів освіти із застосуванням дистанційних технологій здійснюється під час проведення дистанційних занять, а також шляхом оцінювання індивідуальних і групових завдань, що виконуються здобувачами освіти в електронній формі. Семестровий контроль здійснюватися у дистанційній формі засобами LMS або інших інструментів синхронної чи асинхронної комунікації.	http://surl.li/kjtuk
		Положення про систему управління навчанням Moodle в Уманському національному університеті садівництва	Moodle створюється для організації автоматизованого навчального процесу, проведення різних видів контролю та оцінювання навчальних досягнень студентів з використанням технологій дистанційного навчання на всіх формах навчання	http://surl.li/kjuif
		Положення про організацію	Серед інших передбачає дистанційну форму освіти.	http://surl.li/bdjff

Co-funded by
the European Union

		освітнього процесу в Уманському національному університеті садівництва		
Львівський національний університет природокористування	Положення про організацію освітнього процесу у Львівському національному університеті природокористування	Серед інших передбачає дистанційну форму освіти. Визначає, що одним із завдань освітнього процесу є удосконалення практики розроблення та реалізації електронних навчальних курсів та обладнання аудиторій для проведення дистанційних лекцій і телеконференцій	http://surl.li/hlwmk	
Національний університет «Чернігівська Політехніка»	Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті «Чернігівська політехніка»	Передбачає дистанційну форму як індивідуалізований процес здобуття освіти, що відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу в спеціалізованому середовищі, що функціонує на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій	http://surl.li/bhgmk	
	Положення про дистанційне навчання в Національному університеті «Чернігівська політехніка»	Зазначено, що дистанційне навчання реалізовується в університеті шляхом: <ul style="list-style-type: none">– застосування дистанційної форми як окремої форми навчання;– використання технологій дистанційного навчання для забезпечення навчання в різних формах.	http://surl.li/cxzox	
<i>4. Мотивація викладачів до якісної роботи за дистанційною формою освіти</i>				

Co-funded by
the European Union

Чорноморський національний університет імені Могили	—	—	http://surl.li/kjggb
Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна	Положення про визнання інформаційних веб-ресурсів системи електронного (дистанційного) навчання в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна як навчально-методичних праць (посібників) та здійснення їхньої сертифікації (експертизи)	Заохочення науково-педагогічних працівників, які пройшли сертифікацію, відповідно до рішення вченої ради університету або науковометодичної ради університету здійснюється згідно з Колективним договором, Статутом Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна та чинним законодавством	http://surl.li/kjsnm
	Порядок преміювання науково-педагогічних працівників і наукових працівників Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна	Регулює процедуру стимулювання науково-педагогічних працівників та наукових працівників, які мають найвищі індивідуальні рейтингові показники. Передбачає преміювання за сертифікацію дистанційного курсу.	http://surl.li/kjtmw
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана	Положення про планування та облік навантаження науково-педагогічних працівників у Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана	Встановлює норми часу для підготовки та проведення навчальних занять, у тому числі індивідуальних, перевірки виконання завдань, проведення поточного та підсумкового контролю в дистанційному режимі. Встановлює нормативи часу для розроблення	http://surl.li/ejuxk

Co-funded by
the European Union

			дистанційних курсів.	
		Положення про дистанційні курси та їх сертифікацію в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана	—	http://surl.li/edyyi
		Колективний договір Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана	Регулює матеріальне заохочення та порядок розрахунків за підготовку навчальних видань, в тому числі дистанційних курсів	http://surl.li/egknz
	Уманський національний університет садівництва	Положення про планування та облік навантаження науково-педагогічних працівників Уманського НУС	Встановлює норми часу для підготовки та проведення навчальних занять, у тому числі індивідуальних, перевірки виконання завдань, проведення поточного та підсумкового контролю в дистанційному режимі. Встановлює нормативи часу для розроблення дистанційних курсів.	http://surl.li/flrs
	Львівський національний університет природокористування	—	—	
	Національний університет «Чернігівська Політехніка»	Положення про щорічне оцінювання науково-педагогічних працівників і кафедр Національного університету «Чернігівська політехніка»	Робота в системі дистанційного навчання Moodle (активність науково-педагогічних працівників та студентів) враховується при визначенні щорічного рейтингу науково-педагогічних працівників	http://surl.li/ftdzf
<i>5. Визнання результатів неформальної освіти, здобутої за дистанційної форми</i>				
	Чорноморський національний університет ім.П. Могили	Положення про порядок визнання в Чорноморському національному університеті ім. Петра Могили результатів навчання здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти	Організація процедури визнання університетом результатів навчання, здобутих в неформальній освіті	http://surl.li/evlqz
	Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна	Порядок визнання результатів неформального та/або інформального навчання в Харківському національному	—	http://surl.li/fdyvh

Co-funded by
the European Union

		університеті імені В.Н. Каразіна		
	Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана	Положення про порядок визнання результатів навчання в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана, отриманих здобувачами у неформальній та інформальній освіті	—	http://surl.li/eessm
	Львівський національний університет природокористування	Положення про порядок визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті у Львівському національному університеті природокористування	—	http://surl.li/fgkie
	Національний університет «Чернігівська Політехніка»	Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті «Чернігівська політехніка»	Декларує, що діяльність університету, спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу в формальній та/або неформальній освіті, що провадиться з метою забезпечення здобуття вищої освіти за відповідними спеціальностями на певних рівнях вищої освіти	http://surl.li/bhgmk
		Порядок визначення академічної різниці та визнання результатів попереднього навчання в Національному університеті «Чернігівська політехніка»	Положення використовується при зарахуванні результатів неформального та/або інформального навчання, а саме при визначенні академічної різниці, та визначає процедуру визнання результатів попереднього навчання (перезарахування навчальних дисциплін, перенесення кредитів), а також здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти	http://surl.li/dkfwv
<i>б. Якість дистанційних курсів</i>				
	Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна	Положення про визнання інформаційних веб-ресурсів системи електронного (дистанційного) навчання в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна як	Регламентує загальні вимоги до дистанційних курсів, що сертифікуються в якості навчально-методичної праці (посібника). Дистанційний курс, якому надається статус навчально-методичної праці (посібника), вважається інформаційний веб-ресурс, розміщений на університетській платформі Moodle, що доповнює або	http://surl.li/kjsnm

Co-funded by
the European Union

		навчально-методичних праць (посібників) та здійснення їхньої сертифікації (експертизи)	частково заміняє підручник з метою забезпечення дистанційного навчання.	
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана	Положення про дистанційні курси та їх сертифікацію в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана	Визначає порядок сертифікації дистанційних курсів, зокрема кількісне та якісне оцінювання дистанційних курсів, що подаються на сертифікацію	http://surl.li/edyyi	
	Положення про дистанційне навчання в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана	Визначає обов'язковість використання сертифікованих дистанційних курсів для забезпечення організації освітнього процесу здобувачів дистанційної форми навчання повинні	http://surl.li/edyxz	
Національний університет «Чернігівська Політехніка»	Положення про електронну базу навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін Національного університету «Чернігівська політехніка»	Визначає критерії якості наповнення вебресурсів навчальних дисциплін в рамках усіх освітніх програм на всіх рівнях вищої освіти.	http://surl.li/hvimi	
	Методика оцінювання наповнення курсів в електронній базі навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін у Національному університеті «Чернігівська політехніка»	Методика розроблена комісією з навчально-методичного забезпечення веб-ресурсів навчальних дисциплін для допомоги у практичному застосуванні Критеріїв якості наповнення веб-ресурсів навчальних дисциплін в системі управління навчанням MOODLE	http://surl.li/kqzsh	
	Положення про внутрішню систему забезпечення якості вищої освіти в Національному університеті «Чернігівська політехніка»	За кожною дисципліною (освітньою компонентною) науково-педагогічними працівниками щорічно розробляється (оновлюється) навчально-методичне забезпечення освітнього процесу: робочі програми навчальних дисциплін і силабуси, наскрізні програми та програми практик, навчальні і методичні матеріали (підручники, навчальні посібники, методичні розробки, рекомендації, вказівки, а також інша навчальна література). Здобувачам вищої освіти забезпечується вільний постійний доступ до електронної бази навчально-	http://surl.li/hsbpx	

			методичного забезпечення (вебресурсів навчальних дисциплін) в загально-університетській системі дистанційного навчання Moodle.	
<i>7. Авторські права розробників дистанційних курсів</i>				
	Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна	Положення про визнання інформаційних веб-ресурсів системи електронного (дистанційного) навчання в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна як навчально-методичних праць (посібників) та здійснення їхньої сертифікації (експертизи)	Сертифікований дистанційний курс визнається навчально-методичною працею. Після цього регулювання взаємовідносин між авторами інформаційних веб-ресурсів (їхніх окремих елементів) та університетом щодо забезпечення авторських прав і майнових інтересів обох сторін здійснюється відповідно до чинного законодавства.	http://surl.li/kjsnm
	Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана	Положення про дистанційні курси та їх сертифікацію в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана	Декларує, що захист прав інтелектуальної власності (авторських прав) на дистанційний курс здійснюється відповідно до чинного законодавства України та Положення про підготовку та видання навчальної літератури в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана	http://surl.li/edyyi
<i>8. Академічна доброчесність</i>				
	Чорноморський національний університет імені П. Могили	Положення про академічну доброчесність в ЧНУ ім. Петра Могили	Організація системи запобігання та виявлення плагіату в академічних текстах здобувачів вищої освіти та працівників ЧНУ ім. Петра Могили Зазначено перелік академічних текстів, які підлягають перевірці на плагіат: кваліфікаційні роботи, дисертації, рукописи монографій, навчальних посібників, статей, тез, курсові роботи тощо.	http://surl.li/evjww
	Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна	Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових і навчальних працях працівників і здобувачів вищої освіти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна	Унормовує заходи із запобігання і виявлення академічного плагіату у наукових працях	http://surl.li/feyuh

Co-funded by
the European Union

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана	Положення про дистанційні курси та їх сертифікацію в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана	Передбачає, що матеріали дистанційного курсу повинні відповідати принципам академічної доброчесності відповідно до Положення про академічну доброчесність у Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана	http://surl.li/edyyi
Уманський національний університет садівництва	Кодекс академічної доброчесності Уманського НУС	Встановлює загальні принципи, цінності, норми та засади академічної доброчесності, а також правила поведінки учасників освітнього процесу та співробітників Уманського національного університету садівництва, якими вони повинні керуватися під час навчання, викладання, провадження наукової діяльності, виконання покладених на них завдань і покладених обов'язків, а також визначає політику і процедури забезпечення дотримання академічної доброчесності в Уманському НУС та відповідальність за порушення академічної доброчесності.	http://surl.li/kqbps
Львівський національний університет природокористування	Положення про перевірку курсових робіт (проектів) та інших навчальних, науково-методичних робіт на академічний плагіат у Львівському національному університеті природокористування	Регламентує порядок перевірки курсових робіт (проектів) та інших навчальних, науково-методичних робіт науково-педагогічних працівників Львівського національного університету природокористування	http://surl.li/fgkie
	Положення про академічну доброчесність у Львівському національному університеті природокористування	Розроблене з метою забезпечення високих стандартів академічної доброчесності та наукової етики в усіх сферах наукових досліджень та освітнього процесу	http://surl.li/kqxei
Національний університет «Чернігівська Політехніка»	Кодекс академічної доброчесності Національного університету «Чернігівська політехніка»	Регламентує положення дотримання та відповідальність за порушення академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками Університету під час професійної діяльності, в тому числі при розробці курсів	http://surl.li/dqptz
	Порядок проведення перевірки кваліфікаційних робіт та	Зазначається, що перевірці на плагіат можуть підлягати всі види індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти	http://surl.li/dmksf

		індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти на плагіат в Національному університеті «Чернігівська політехніка»	Університету	
<i>9. Підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти в межах дистанційної форми освіти</i>				
	Чорноморський національний університет імені Могилі	—	—	
	Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна	Положення про підвищення кваліфікації та стажування у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна	Метою підвищення кваліфікації та стажування працівників університету розширення професійних знань, умінь і навичок, набуття застосування інноваційних технологій для реалізації змісту навчання, що передбачає запровадження дистанційних, інформаційно-комунікативних технологій навчання.	http://surl.li/fodco
		Положення про Інститут післядипломної освіти та заочного (дистанційного) навчання Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна	Інститут післядипломної освіти та заочного (дистанційного) навчання здійснює підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників та бере участь у створенні веб-ресурсів для електронної освіти: дистанційних навчальних курсів, їх сертифікації; навчальних відео-курсів і відео-лекцій; іншого електронного та медійного контенту.	http://surl.li/kjtrs
	Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана	Положення про дистанційне навчання в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана	Серед форм методичної підтримки науково-педагогічних працівників передбачено навчання на постійно діючих курсах підвищення кваліфікації «Дистанційні технології в освітньому просторі Університету» та використання в онлайн-режимі навчального дистанційного відеокурсу «Створюємо дистанційний курс крок за кроком» ¹ , розміщеного на платформі Moodle	http://surl.li/edyxz
	Уманський національний університет	Положення про підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників Уманського	Метою підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників є їх професійний розвиток та підвищення практичної підготовки з використанням сучасного	http://surl.li/bedme

Co-funded by
the European Union

	садівництва	національного університету садівництва	обладнання і технологій, опанування новітніми унікальними методами	
	Львівський національний університет природокористування	Положення про підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників Львівського національного університету природокористування	Серед завдань підвищення кваліфікації передбачено застосування інноваційних технологій реалізації змісту навчання, що передбачає його диференціацію, індивідуалізацію, запровадження дистанційних, інформаційно-комунікативних технологій навчання	http://surl.li/fgkie
	Національний університет «Чернігівська Політехніка»	Положення про дистанційне навчання в Національному університеті «Чернігівська політехніка»	Передбачає, що педагогічні, науково-педагогічні працівники та методисти, які безпосередньо забезпечують організацію навчального процесу за дистанційною формою, повинні підвищувати свою кваліфікацію щодо організації та володіння технологіями дистанційного навчання (не рідше одного разу на 5 років та обсягом не менше 108 академічних годин). Кваліфікація працівників, які підвищували свою кваліфікацію, має бути підтверджена документом про підвищення кваліфікації за тематикою дистанційного навчання	http://surl.li/cxzox

Co-funded by
the European Union

ВИСНОВКИ. Нормативно-правова база дистанційної освіти та дистанційного навчання охоплює низку нормативних правових актів: міжнародних (конвенції, декларації, угоди) та вітчизняних (Конституція України, Закони України, Укази Президента України, постанови і розпорядження Уряду, накази, розпорядження, інструктивні листи, рекомендації, програми галузевих міністерств і відомств). Їхній аналіз показав, що, незважаючи на значну кількість документів, чинна нормативно-правова база організації дистанційної освіти в українських закладах вищої освіти є не систематизована та не забезпечує вимог ефективного розвитку системи дистанційної освіти.

Поштовхом до конструктивної роботи щодо створення правового забезпечення дистанційної освіти стало прийняття в липні 2014 року Закону України «Про вищу освіту», який разом із заочною формою офіційно дозволив реалізацію правового забезпечення дистанційної освіти в Україні. Водночас у згаданому Законі прописані аспекти, які не відповідають вимогам часу, зокрема є неточності та неузгодженості у трактуваннях термінів – дистанційну форму здобуття освіти подають як процес дистанційного навчання.

Підзаконним актом щодо регулювання системи дистанційної освіти в Україні є Наказ Міністерства освіти України від 25.04.2013 р. № 466 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання». Констатуємо застарілість окремих тез даного положення, зокрема щодо ідентифікації дистанційної форми освіти як процесу навчання, а також вимог до проходження науково-педагогічними працівниками стажування. Так, у документі прописано, що впродовж п'яти років науково-педагогічний працівник, який працює за дистанційною формою освіти зобов'язаний пройти підвищення кваліфікації в галузі дистанційних технологій в обсязі 108 годин. Зазначений обсяг годин не відповідає сучасним вимогам кредитно-модульної системи.

Якщо проаналізувати нормативну базу, що сформована університетами

Co-funded by
the European Union

України – учасниками міжнародного проєкту «Distance Education for Future: best EU practices in response to the requests of modern higher education seekers and labor market (DEFER)» для забезпечення дистанційного навчання, можна зазначити, що вона має певні закономірні збіги. Так, усі університети керуються внутрішнім Положенням про організацію освітнього процесу, яке поряд із денною та заочною передбачає дистанційну форму освіти.

Усі університети – учасники проєкту, згідно із наказами ректорів за особливих обставин карантинтину, спричиненого COVID-19, та воєнного стану перевели на повне дистанційне навчання студентські академічні групи.

Для усіх університетів платформою організації навчання з використанням технологій дистанційного навчання є система управління навчальним контентом Moodle. Для проведення онлайн-навчальних занять у синхронному режимі науково-педагогічні працівники усіх університетів обирають будь-який із хмарних сервісів (Zoom, Google Meet, MS Teams, Moodle BigBlueButton тощо). Водночас, лише Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна, Уманський національний університет садівництва керуються окремими внутрішніми положеннями щодо організації дистанційної освіти і навчання в асинхронному режимі на базі платформи Moodle. Інші університети практичні рекомендації щодо використання Moodle задекларували у Положенні про організацію освітнього процесу.

У Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана, де дистанційна форма освіти запроваджена як окрема, та Харківському національному університет імені В.Н. Каразіна рівень внутрішнього нормативного забезпечення відповідає всім критеріальним ознакам, за проводилась оцінка дистанційної форми освіти.

ПРОПОЗИЦІЇ. Нормативно правове забезпечення дистанційної форми освіти потребує вдосконалення, узгодження термінів та приведення до вимог

Co-funded by
the European Union

часу. Особливої уваги потребує розробка нормативно-правової основи Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні. Так, доречно розробити проєкт Закону України «Про освіту дорослих», де передбачити дистанційну освіту для тих осіб, які втратили роботу, у тому числі через війну, і потребують додаткового навчання. Інституційної підтримки потребує розвиток Всеукраїнської школи онлайн, забезпечення дистанційного навчання електронними ресурсами. Це надасть можливість навчатися школярам та студентам з постраждалих регіонів здобувати освіту дистанційно.

На державному рівні є потреба впорядкувати порядок видачі авторських прав на дистанційні курси, які сьогодні прирівнюють до електронних ресурсів. Плутанина у визнанні є причиною ускладненої процедури отримання авторського права розробником дистанційного курсу. Осучаснення та врегулювання потребує Положенням про дистанційне навчання, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466, як базовий нормативно-правий документ, який є основою для розробки внутрішніх положень університетів.

Внутрішніми положеннями університетів доцільно передбачати закріплення конкретної відповідальності організації дистанційної освіти за адміністративними одиницями (відділами, інститутами, факультетами, центрами, департаментами тощо).

Університетам, які починають впроваджувати дистанційну форму освіти як окрему, усі рішення щодо започаткування цього процесу доцільно фіксувати у наказах ректора та декларувати в окремих положеннях. Наступним етапом впровадження має бути розробка системної внутрішньої регламентації у вигляді кількох основних положень, які би об'єднали складові дистанційної освіти у розрізі тих критеріальних ознак, за якими здійснювалась оцінка чинного нормативного забезпечення університетів – учасників проєкту. Зокрема, внутрішні положення повинні визначати: порядок підвищення кваліфікації

Co-funded by
the European Union

науково-педагогічного персоналу у галузі використання дистанційних технологій в освітньому процесі як на базі відповідних тренінг-курсів університетів, так і через неформальну освіту, зокрема, масові відкриті онлайн-курси; мотивацію персоналу за розробку, дотримання доброчесності та якості дистанційних курсів; порядок сертифікації дистанційних курсів.

1.4. ТЕХНІЧНІ АСПЕКТИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Підготовка висококваліфікованих фахівців неможлива без ефективної системи електронного документообігу та систем керування навчанням. До таких систем можна віднести різноманітні LMS системи, чат-боти, системи управління базами даних та інші програмні продукти, які полегшують роботу з даними студентів та зменшують навантаження на викладачів під час виконання рутинних операцій, зберігають інформацію про зміст навчальних курсів та допомагають комунікації.

Використання таких систем дозволяє значно спростити роботу зі студентами під час дистанційного навчання, зменшити кількість рутинних операцій і, як наслідок, звільнити час викладача для більш творчої роботи зі студентами, індивідуальної перевірки творчих завдань, персональної роботи зі студентами. Швидкість реакції та відповіді таких систем, а також їхня можливість цілодобової роботи дозволяє підвищити якість роботи студентів над матеріалом за рахунок швидкої оцінки завдань, нагадування про терміни виконання робіт, що є важливим при неможливості постійного контакту викладача зі студентом.

Автоматизації підлягають не всі види робіт зі студентами. Так, небажано автоматизувати відповіді на індивідуальні завдання, які потребують якоїсь творчої роботи. Наприклад, розробка індивідуальних проєктів або виконання курсових робіт. Для оцінки такої діяльності необхідно перевірити не тільки виконання формальних вимог, але й перевірити коректність запропонованих рішень та їх оптимальність. У цьому випадку необхідна компетенція викладача

та знання сучасних тенденцій у конкретній галузі.

Системи дистанційної освіти або системи управління навчанням (Learning management system, LMS). Такі системи використовуються для розробки, управління, поширення матеріалів для дистанційного навчання із забезпеченням спільного доступу. На сьогодні існує більше ніж 700 різноманітних систем управління навчанням (Learning Management Systems).

Передусім вони відрізняються за типом доступу – хмарні або розташовані на власному сервері університету. Хмарні LMS дозволяють швидко та легко запускати процес дистанційного навчання, але вся інформація по курсах, студентах, оцінках зберігається на зовнішніх серверах. Використання власного сервера є більш складним для адміністрування, але за наявності в університеті ІТ-підрозділу вирішується ним. Використання власного сервера висуває також жорсткіші вимоги до університетського обчислювального центру, але вся інформація зберігається на серверах університету і належить лише університету.

Також треба враховувати кількість курсів та студентів, які будуть користуватися цими курсами. При використанні LMS в університетах проблема кваліфікації розробників курсів та їхніх користувачів не є великою, оскільки всі студенти та викладачі володіють необхідним рівнем цифрової грамотності, а початкові знання щодо використання LMS студентами 1 курсу вирішуються під час перших тижнів навчання.

Можливе використання університетом власної LMS, яка розробляється університетом, але цей шлях є доволі складним та тривалим і вимагає команди для розробки та підтримки цього проекту. Тому більша частина українських університетів використовує LMS з відкритим кодом Moodle (Moodle – open source learning platform), яка є однією з найбільш популярних LMS, що застосовується багатьма закладами освіти по всьому світу, та перекладена українською мовою.

На сьогоднішній день LMS є незамінним інструментом і грають важливу

роль в системі освіти. Розглянемо декілька найбільш популярних LMS – Moodle, Adobe Captivate Prime та TalentLMS.

Moodle. Moodle – це безкоштовна платформа з відкритим кодом для онлайн-навчання. Назва Moodle складається зі скорочення фрази "Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment".

Moodle є безкоштовною та Open Source системою, що дозволяє її користувачам не тільки використовувати її, але й налаштовувати та доповнювати за допомогою плагінів та розширень.

Основними функціями Moodle є створення онлайн-курсів: викладачі можуть створювати курси, додавати матеріали, завдання, випробування та інші завдання для студентів, завантажувати та організувати різні типи файлів, такі як текстові документи, зображення, відео та аудіофайли (рис. 1.4.1).

Moodle дозволяє створювати тести, завдання та інші оціночні матеріали для перевірки знань студентів. Викладачі також можуть виставляти оцінки та відстежувати успішність студентів.

Moodle має ряд переваг, серед яких можна виділити:

1. Відкритий код. Завдяки цьому система може бути змінена та налаштована на потреби користувача.
2. Безкоштовний доступ.
3. Можливість додавати різноманітний контент, включаючи відео та аудіо, різні типи файлів та завдань.
4. Наявність мобільних додатків.
5. Підтримка багатьох мов.

Однак, є деякі недоліки:

1. Не завжди легко налаштувати платформу на потреби користувача.
2. Базові функції можуть бути обмежені порівняно з іншими LMS.

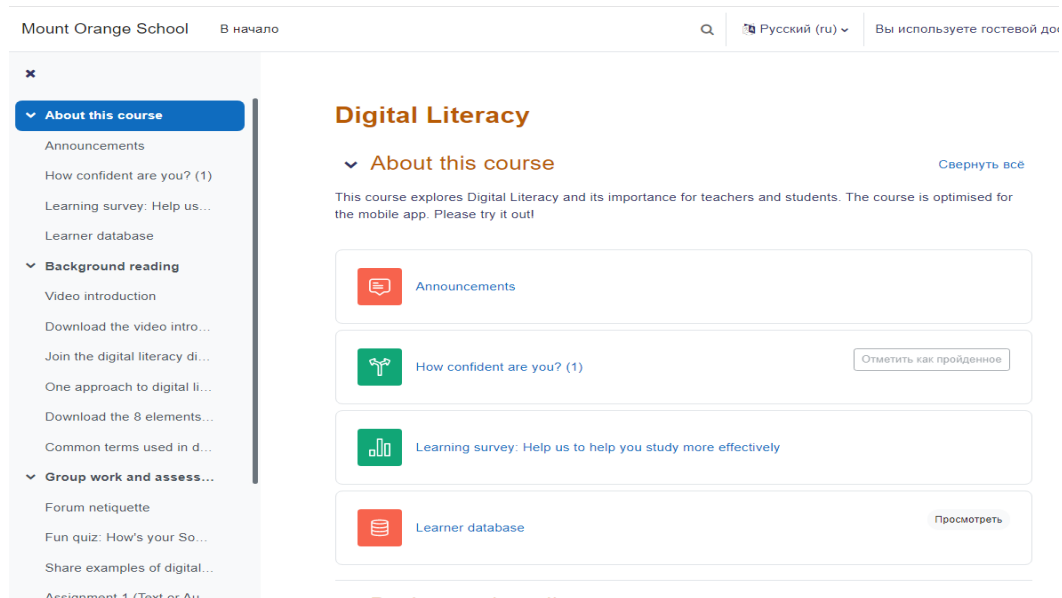

Рис.1.4.1. Інтерфейс програми Moodle

Adobe Captivate Prime. Adobe Captivate Prime - це комерційна платформа з великим набором функцій для створення та редагування курсів, інтегрована зі засобами відеоконференцій та іншими додатками Adobe (Adobe Captivate Prime). Adobe Captivate Prime дозволяє створювати різні типи курсів, включаючи учбові матеріали, завдання, відео та аудіо, емуляції та інтерактивні симуляції, оцінювання та звітність (рис. 1.4.2). Ця платформа дозволяє керувати курсами та студентами, встановлювати графіки та дедлайни, стежити за прогресом студентів, давати зворотний зв'язок та багато іншого.

Серед переваг Adobe Captivate Prime можна виділити:

1. Багатофункціональність, яка дозволяє створювати та редагувати курси на високому рівні.
2. Інтеграція з іншими додатками Adobe, яка робить платформу дуже універсальною.
3. Зручна система керування курсами та студентами.
4. Звітність та аналітика, що дозволяє відстежувати прогрес студентів та ефективність курсів.

Однак, є деякі недоліки:

1. Комерційна платформа, яка може бути досить дорогою для менших компаній або навчальних закладів.
2. Висока складність налаштування та використання.

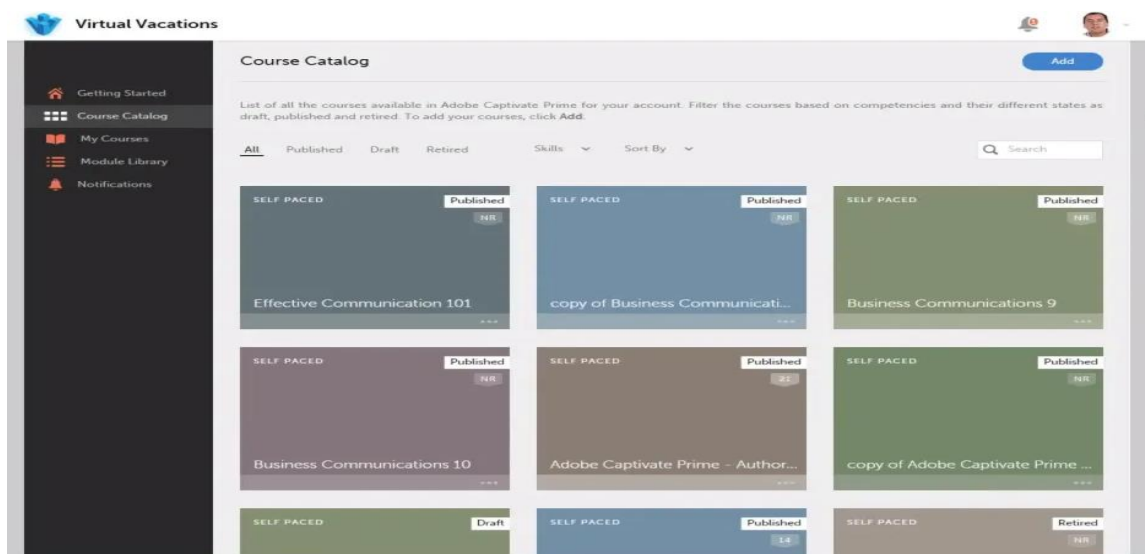

Рис. 1.4.2. Інтерфейс Adobe Captivate Prime

TalentLMS. TalentLMS – це відносно нова платформа для онлайн-навчання, яка була створена в 2012 році (TalentLMS). TalentLMS має досить простий та зрозумілий інтерфейс, що дозволяє швидко створювати курси та керувати ними (рис. 1.4.3).

Серед переваг TalentLMS можна виділити:

1. Простий та зрозумілий інтерфейс, що дозволяє швидко створювати курси.
2. Багатофункціональність, яка дозволяє створювати різні типи курсів та завдань.
3. Можливість інтеграції з різними засобами відеоконференцій та іншими додатками.
4. Зручна система керування курсами та студентами.
5. Наявність безкоштовної версії з обмеженими можливостями.

Однак, є деякі недоліки:

1. Обмеження безкоштовної версії.
2. Обмежена можливість індивідуальної настройки та редагування курсів.
3. Не така багата функціональність порівняно з більш складними LMS, такими як Moodle чи Adobe Captivate Prime.

У порівнянні з Moodle та Adobe Captivate Prime, TalentLMS є менш складною та менш багатofункціональною платформою, але дуже зручною для менших компаній та навчальних закладів з невеликою кількістю студентів. Також вона має дуже простий та зрозумілий інтерфейс, що дозволяє швидко створювати та керувати курсами.

Рис.1.4.3. Інтерфейс TalentLMS

Порівняльний аналіз цих трьох найбільш популярних LMS, наведений на рис. 1.4.4 (Adobe Captivate Prime vs Moodle LMS vs TalentLMS Comparison) і з нього можна зробити декілька висновків:

1. Вартість LMS. Використання Мудл в українських університетах перш за все пояснюється тим, що це безкоштовна LMS. Moodle надається безкоштовно як програмне забезпечення з відкритим кодом під Стандартною ліцензією GNU. Будь-який бажаючий може адаптувати, розширювати або модифікувати Moodle як для комерційних, так і для некомерційних проектів без ліцензійних зборів і отримувати вигоду від економічної ефективності, гнучкості та інших переваг використання Moodle. Інші LMS потребують оформлення підписки, яка збільшується зі збільшенням кількості студентів або курсів. Наприклад, TalentLMS має декілька тарифів:

Starter: \$59 на місяць за 40 користувачів,

Basic: \$129 на місяць за 100 користувачів.

Plus: \$249 на місяць за 500 користувачів.

Як видно, вартість використання подібної LMS для державних університетів, які мають 5 або 10 тисяч студентів є доволі відчутною, що унеможливує використання комерційних LMS.

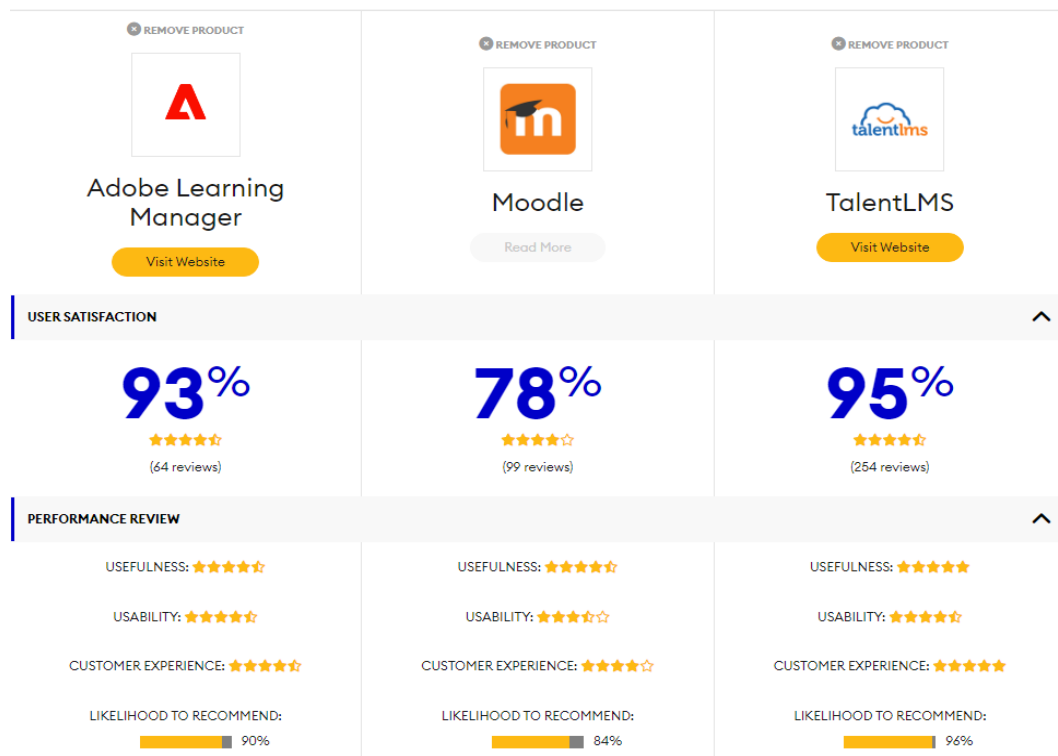

Рис. 1.4.4. Порівняння Moodle з найбільш популярними LMS

2. Адміністрування LMS. Moodle має велику кількість налаштувань, що дозволяє користувачам налаштувати LMS під свої потреби та вимоги. Також, в Moodle є багато різних плагінів та додатків, що дозволяють розширювати функціонал LMS. У світі існує велика спільнота користувачів та розробників Moodle, яка надає безкоштовну технічну підтримку та допомогу з використанням LMS. Крім того, у спільноті постійно відбуваються розробки нових функцій та плагінів. Adobe Captivate Prime – це комерційна платформа з багатофункціональністю, яка дозволяє створювати та редагувати курси на високому рівні, але може бути дорогою та складною для використання. TalentLMS - це нова платформа для онлайн-навчання, яка має простий та зрозумілий інтерфейс, що дозволяє швидко створювати курси та керувати ними, але має обмежену можливість індивідуальної настройки та редагування курсів.

Загалом, по підтримці, кількості різноманітних розширень, налаштуванню під конкретну задачу Moodle є беззаперечним лідером.

3. Складність користування. У порівнянні з іншими LMS, Moodle може здаватись дещо складним та вимагати додаткового часу для вивчення та засвоєння функціоналу. Також завантаження та використання Moodle може вимагати певного рівня технічної підготовки та обладнання, що може бути проблемою для деяких користувачів. Інтерфейс Moodle, у порівнянні з іншими LMS, є застарілим та несучасним. І по цих критеріях Moodle програє іншим комерційним LMS.

У закладах вищої освіти широко застосовуються різноманітні інформаційні системи підтримки освітнього процесу. До таких систем можна віднести різноманітні системи автоматичного управління закладами освіти.

В Україні існує декілька розробників, які надають послуги по побудові таких автоматизованих систем. До них належать АСУ «ВНЗ» (АСУ «ВНЗ»); «Деканат», «Університет», «Персонал» компанії Політек-Софт (Програмне забезпечення для вищих навчальних закладів України), автоматизована система управління навчальним закладом компанії «НПП «Мир» (Автоматизированная система управления учебным заведением).

Всі ці системи мають приблизно однаковий функціонал і орієнтовані на різні аспекти роботи навчального закладу: приймальну комісію, деканат, гуртожиток, відділ кадрів, методичний та навчальний відділи. Така система являє собою декілька програм, кожна з яких виконує окрему функцію, але всі вони працюють в єдиному інформаційному просторі і значно полегшують роботу навчального закладу.

Розглянемо функції таких програм на прикладі системи АСУ «ВНЗ», яку використовує Національний університет «Чернігівська політехніка».

Використання такої системи дозволило значно зменшити об'єм ручної роботи та кількість помилок при обробці документів.

До сфер застосування АСУ ВНЗ слід віднести (рис. 1.4.5):

Рис. 1.4.5. Модулі АСУ ВНЗ [9]

Робота приймальної комісії:

- перенесення даних з ЄДЕБО та перевірка документів про освіту через ІВС «ОСВІТА»;

- формування списків та рейтингів, зарахування абітурієнтів і т. ін.

Робота деканату та інших адміністративних підрозділів університету:

- екзаменаційна сесія, аналіз результатів та призначення стипендії;
- розробка, генерація навчальних планів груп та індивідуальних планів студентів, розрахунок та розподіл навантаження викладачів (рис. 1.4.6);

- робота з даними про студентів, переведення та випуск студентів (рис. 1.4.7);

- створення веб розкладу;

- робота з даними співробітників університету, штатний розклад ВНЗ.

Робота студмістечка:

- поселення студентів;

- автоматизація розподілу місць;

- формування документація по гуртожитках.

АС "Деканат" - [НП за дисциплінами - 7.05100102, Вимірювально-інформаційна техніка, 2014/2015 - Новий навчальний план]

Користувач: Модуль: Вигляд: Звіти: Довідники: Сервіс: НП за дисциплінами: Адміністрування: Вікна: Допомога

Щотижневий розподіл

Шифр за ОПП	Найменування дисциплін	Щотижневий розподіл																								амостійної роботи			Всього		
		5 курс (18 тижн.)												6 курс (18 тижн.)												в гомі числі	Кредитів (єдиниць)	Годин (єдиниць)	Годин (факт)		
		10 семестр (18 тижн.)						11 семестр (18 тижн.)						12 семестр (18 тижн.)																	
		Диторні		Амостійні		Аудиторні		Диторні		Амостійні		Аудиторні		Диторні		Амостійні		Аудиторні													
в числі	всього	в гомі числі	всього	в тому числі	всього	в числі	всього	в гомі числі	всього	в тому числі	всього	в числі	всього	в гомі числі	всього	в тому числі	всього														
р	Лаб	Всього	Сам	Лек	Пр	Лаб	Всього	Сам	Лек	Пр	Лаб	Всього	Сам	Лек	Пр	Лаб	Всього	Сам													
	ЧАСТИНА ВІЛЬНОГО ВИБОРУ СТУДЕНТА																														
	ГСЄДНЧ																														
▶ АП-2345	Вступ до спеціальності	2	5	5	1	1	2	3	1	6	7	2	2	1	1	2	4	6	1	1	2	2	1	5	6	72	72	3,7	200	432	
	Всього за цикл	2	5	5	1	1	2	3	1	6	7	2	2	1	1	2	4	6	1	1	2	2	1	5	6	72	72	2,00	120	432	
	Всього за частини	2	5	5	1	1	2	3	1	6	7	2	2	1	1	2	4	6	1	1	2	2	1	5	6	72	72	0	0	0	

Рис. 1.4.6. АСУ ВНЗ. Робота з планами [10]

АС "Деканат" - [Студенти: АП]

Користувач: Модуль: Вигляд: Звіти: Довідники: Сервіс: Студенти: Адміністрування: Вікна: Допомога

№	П.І.Б.	Посвідчення особи	Курс	Навчальна група	Контракт	Фото	Точки для читання	Назва факультету/спеціальності	Сховати загальну кількість	ІПН
▶	Федоров Борис Анатолійович	НГ 545247	1 курс	АП-18А		☒	☐	АП	7.05020101	9305188
	Мирошніченко Ігор Максимович	АД 762398	1 курс	АП-48Б		☒	☐	АП	7.05100102	1964065
	Старков Валентин Віталійович	ЛД 553024	1 курс	АП-58		☒	☐	АП	7.05090201	7953696
	Осадчук Ігор Петрович	ЯЧ 320903	1 курс	АП-58		☒	☐	АП	7.05090201	3864205
	Харченко Гліб Леонідович	ГН 960345	1 курс	АП-58		☒	☐	АП	7.05090201	8554883
	Федоров Ігор Дмитрович	ІІ 995270	1 курс	АП-38		☒	☐	АП	7.04020401	3173355
	Сомов Роман Борисович	ЦД 125324	1 курс	АП-18А		☐	☐	АП	7.05020101	1505656
	Попов Василь Петрович	БВ 585520	1 курс	АП-18А		☒	☐	АП	7.05020101	8336725
	Мельничук Кирило Олександрович	ПВ 603010	1 курс	АП-28		☒	☐	АП	7.05100101	6907314
	Васенько Євген Анатолійович	ВБ 633310	1 курс	АП-48А		☒	☐	АП	7.05100102	4045346
	Бондар Гіла Максимівна	АМ 974626	1 курс	АП-58		☒	☐	АП	7.05090201	6033014
	Клепещ Дмитро Сергійович	ЮІ 427681	1 курс	АП-48Б		☒	☐	АП	7.05100102	8641965
	Земляний Віталій Данілович	ВЛ 579036	1 курс	АП-28		☒	☐	АП	7.05100101	6256091
	Курбанов Дмитро Кирилович	ІШ 141334	1 курс	АП-58		☒	☐	АП	7.05090201	4229372
	Павленко Федір Васильович	ПФ 678606	1 курс	АП-38		☒	☐	АП	7.04020401	4747833
	Чернець Віталій Вікторович	ЦВ 418880	1 курс	АП-48Б		☒	☐	АП	7.05100102	1105955
	Конюваленко Ярослав Романович	БЖ 639379	1 курс	АП-48А		☒	☐	АП	7.05100102	4930102
	Конюваленко Роман Данілович	ЛД 630643	1 курс	АП-38		☒	☐	АП	7.04020401	4031259
	Хочененко Даніло Миколайович	УЯ 215622	1 курс	АП-48Б		☒	☐	АП	7.05100102	8854844
	Мосін Ростислав Святославович	ІТ 167214	1 курс	АП-58		☒	☐	АП	7.05090201	2856208
	Судаківа Поліна Віталієна	ІВ 848491	1 курс	АП-18А		☒	☐	АП	7.05020101	7208559
	Владимирова Діана Богданівна	ЮЖ 868239	1 курс	АП-58		☒	☐	АП	7.05090201	1838122
	Конюваленко Дмитро Святославович	ЯХ 197292	1 курс	АП-38		☒	☐	АП	7.04020401	1644015
	Якшица Євгенія Іванівна	ІГ 758534	1 курс	АП-18А		☒	☐	АП	7.05020101	6869781
	Харченко Павло Єгорович	РП 655619	1 курс	АП-58		☒	☐	АП	7.05090201	4471966
	Рубан Антон Максимович	ШМ 866245	1 курс	АП-18Б		☒	☐	АП	7.05020101	5933798

Рис. 1.4.7. АСУ ВНЗ. Робота з студентами [11]

Крім цього, використання такої системи дозволяє відмовитись від паперових залікових книжок. Замість цього студент має доступ до свого особистого кабінету, що дозволяє йому повністю відслідковувати свою освітню траєкторію, бачити те, що він вивчив і які оцінки отримав (рис. 1.4.8).

ОСОБОВІ ДАНІ ЗАПИС НА ДВЭС УСПІШНІСТЬ РОЗКЛАД			
тому проханий реєструватися за IPN та паролем			
Виберіть за незручності.			
03 семестр Іспит			
Дискретна математика 04 семестр Іспит	98	Відмінно A	▼
Електронні прилади та мікроелектроніка 04 семестр Іспит	100	Відмінно A	▼
Елементна база радіоелектронних апаратів 04 семестр Диференційний залік	90	Відмінно A	▼
Іноземна мова за професійним спрямуванням 04 семестр Диференційний залік	95	Відмінно A	▼
Основи радіоелектроніки 04 семестр Іспит	97	Відмінно A	▼
Фізичне виховання 04 семестр Залік(ГДК)	Залік		▼
Філософія 04 семестр Іспит	97	Відмінно	▼
Основи електродинаміки 05 семестр Іспит	100	Відмінно A	▼

Рис. 1.4.8. Особистий кабінет здобувача

Типова ситуація роботи деканату передбачає внесення оцінок з відомості в електронну систему. Для факультету з 500 студентів одна заліково-екзаменаційна сесія – це близько 4000 оцінок. При такій кількості записів помилки є типовою ситуацією. Доступ студента та викладача до бази даних дозволяє оперативно виявити ці помилки та виправити їх.

Використання електронного кабінету викладача в такій системі дозволяє викладачу вносити оцінки студента безпосередньо під час іспиту в систему, прибравши таким чином з документообігу ще один паперовий документ – екзаменаційну відомість. У середньому одна група за час навчання на бакалавріаті оцінюється по 75-80 контрольних точках. Враховуючи відомості з перескладання для однієї групи під час навчання створюється близько 150 відомостей. Таким чином, прибравши ще одну ланку між оцінкою, яку бачить студент, та оцінкою, яку виставив викладач, можна значно зменшити кількість помилок, оскільки зменшується час, який проходить між виставленням оцінки викладачем і ознайомленням студента з цією оцінкою у своєму індивідуальному кабінеті.

Дистанційне навчання неможливо уявити без платформ, за допомогою яких проводиться спілкування та спільна робота студента та викладача. До найбільш поширених в українських навчальних закладах слід віднести дві конкуруючі платформи: Google Workspace for Education та Microsoft 365 for Education. Ці дві платформи від двох лідерів ІТ ринку використовуються українськими університетами завдяки співпраці Міністерства освіти і науки з «Майкрософт Україна» (Microsoft допоможе школам проводити онлайн уроки) та Google Україна (Навчайте, де б ви не були).

Google Workspace for Education – це набір хмарних інструментів і сервісів, які надає Google і які призначені для шкіл і закладів вищої освіти, які сприяють організації дистанційного навчання (Google Workspace for Education overview). Інструменти та послуги, які пропонує Google Workspace for Education, включають програми для обміну повідомленнями та співпраці, такі як Gmail, Google Диск, Google Календар, Google документи, Google Classroom та багато інших. Щоб мати право на участь у Google Workspace for Education, навчальні заклади мають бути офіційно акредитованими державними установами, які надають національні чи міжнародні сертифікати початкового, середнього або третього рівня. Google Workspace for Education використовують понад 170 мільйонів студентів і викладачів у всьому світі (More options for learning with Google Workspace for Education).

Інструменти Google Workspace for Education:

1. Google Classroom: платформа, яка дозволяє вчителям створювати, розповсюджувати та оцінювати завдання, а також спілкуватися зі студентами. Перевагою є зручність інтеграції з іншими інструментами Google.

2. Gmail: надає послуги електронної пошти як для викладачів, так і для студентів із додатковими функціями безпеки, призначеними для використання в освіті.

3. Диск Google: пропонує хмарне сховище для документів, електронних

таблиць, презентацій та інших файлів із легким обміном і можливостями співпраці.

4. Google Meet: інструмент для відеоконференцій, який дозволяє проводити віртуальні заняття та зустрічі.

5. Google Docs, Sheets і Slides: веб-програми для створення та редагування документів, електронних таблиць і презентацій, над якими можна спільно працювати в реальному часі.

6. Google Forms: інструмент для створення опитувань, тестів і оцінок, які можна використовувати в освітніх цілях.

Microsoft 365 for Education це набір хмарних інструментів для спільного навчання, спеціально розроблених для навчальних закладів, зокрема шкіл, коледжів та університетів (Microsoft 365 Education). Він розроблений, щоб надати викладачам і студентам інструменти, необхідні для викладання, навчання та адміністративних завдань. Microsoft 365 for Education містить різні компоненти та функції, наприклад такі:

1. Microsoft Teams for Education – центральний продукт для спілкування та співпраці. Викладачі та студенти можуть створювати віртуальні класи, планувати онлайн-зустрічі та приєднуватися до них, спілкуватися в чаті та співпрацювати над проектами в режимі реального часу.

2. Microsoft OneDrive для бізнесу – хмарне сховище для документів, файлів і даних, що полегшує доступ до ресурсів і безпечний обмін ними звідусіль.

3. Веб-версії популярних програм Office, таких як Word, Excel, PowerPoint і OneNote, які можна використовувати для спільного створення та редагування документів.

4. Microsoft Forms – інструмент для створення опитувань, тестів і оцінювання, які можна використовувати в освітніх цілях, наприклад, для завдань і оцінювання.

5. OneNote Class Notebook – цифровий блокнот, який дозволяє викладачам

організувати зміст курсу, завдання та ресурси, а також полегшує співпрацю студентів і конспектування.

Microsoft 365 for Education доступний у різних планах передплати, включно з безкоштовними планами для відповідних навчальних закладів. Ці плани відрізняються за функціями, обмеженнями пам'яті та варіантами ліцензування. Навчальні заклади можуть вибрати план, який найкраще відповідає їхнім потребам і бюджету.

Як видно, Google Workspace for Education та Microsoft 365 for Education надають приблизно однаковий набір інструментів і слід відрізнити ці набори хмарних інструментів від систем управління навчанням (LMS).

Набори хмарних інструментів мають наступні властивості:

1. Це набір хмарних інструментів і служб від Google або Microsoft, призначених для шкіл і закладів вищої освіти для співпраці та дистанційного навчання. Ці інструменти досить прості у використанні та забезпечують кращу співпрацю та зв'язок між викладачами та студентами – поштові сервіси, відеоконференції, чати та форуми.

2. Інструменти включають функції конфіденційності та безпеки для захисту даних студентів і гарантують, що лише авторизовані користувачі мають доступ до конфіденційної інформації.

3. Надають інструменти для збереження інформації різного формату та адміністрування доступу до нього.

Система управління навчанням (LMS):

1. Це програмний додаток для адміністрування, документування, відстеження, звітності, автоматизації та проведення навчальних курсів, навчальних програм або програм навчання та розвитку.

2. Надає централізовану платформу для керування та надання освітнього контенту.

3. Пропонує такі функції, як створення курсу, керування завданнями,

оцінювання та звітування.

4. Надає низку інструментів для підтримки онлайн-навчання, таких як дискусійні форуми, чати та відеоконференції.

Підсумовуючи, Google Workspace for Education та Microsoft 365 for Education – це набір хмарних інструментів і служб, розроблених для шкіл і вищих навчальних закладів для співпраці, оптимізації викладання та забезпечення безпеки навчання, а LMS – це програмна програма для адміністрування, документування, відстеження, звітування, автоматизація та надання навчальних курсів, навчальних програм або програм навчання та розвитку. Тому використання цих двох видів інструментів у дистанційному навчанні є дуже важливим, але не слід підміняти хмарні інструменти та LMS чи навпаки.

Слід відмітити, що при правильній інтеграції Moodle та хмарних інструментів є можливість використовувати один обліковий запис для студентам або викладача для двох систем. Це значно спрощує дистанційне навчання та уніфікує поштові та інші операції учасників дистанційного навчання.

В Національному університеті «Чернігівська політехніка» при використанні Microsoft Teams для організації он-лайн занять використовуються команди та синхронізація розкладу занять з командами та подіями у Microsoft Teams. Для цього всі студенти та викладачі поділені на команди у відповідності з групами. На рис. 1.4.9 показані групи, що доступні одному з авторів – директору інституту Чернігівської політехніки.

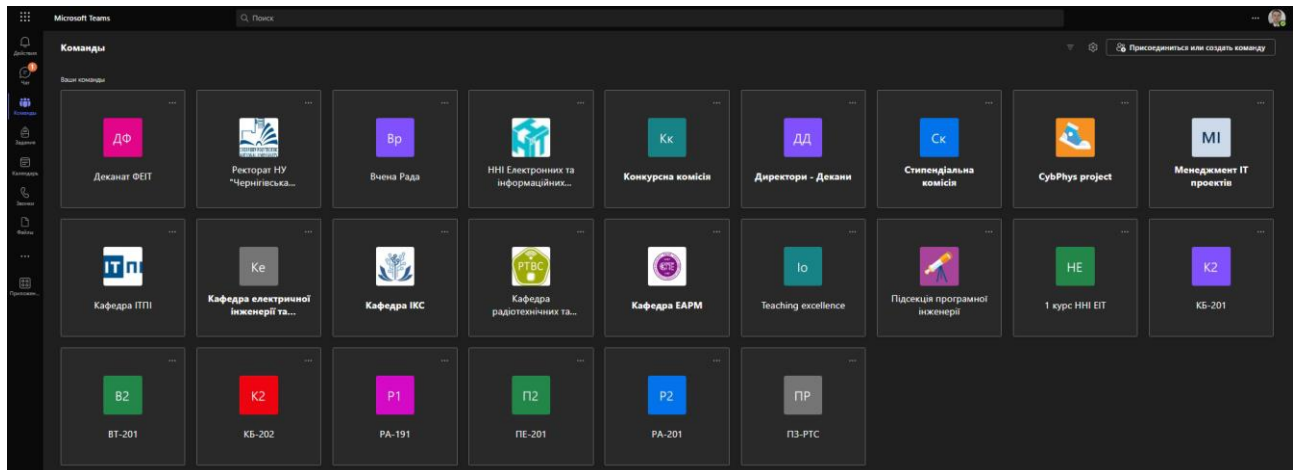

Рис. 1.4.9. Групи у Microsoft Teams

Наприклад, група для деканату, що об'єднує декана, заступника та співробітників деканату. Для цієї групи створюється свій спільний сайт у SharePoint, що містить всі робочі документи деканату (рис. 1.4.10). Такий сайт синхронізується з усіма робочими комп'ютерами деканату та дозволяє створити спільний робочий простір. Подібна технологія виявилась особливо ефективною під час початку бойових дій на чернігівщині, оскільки документи зберігалися у хмарі і втрата фізичних носіїв на робочих комп'ютерах та відсутність доступу до університетських серверів не завадили роботі.

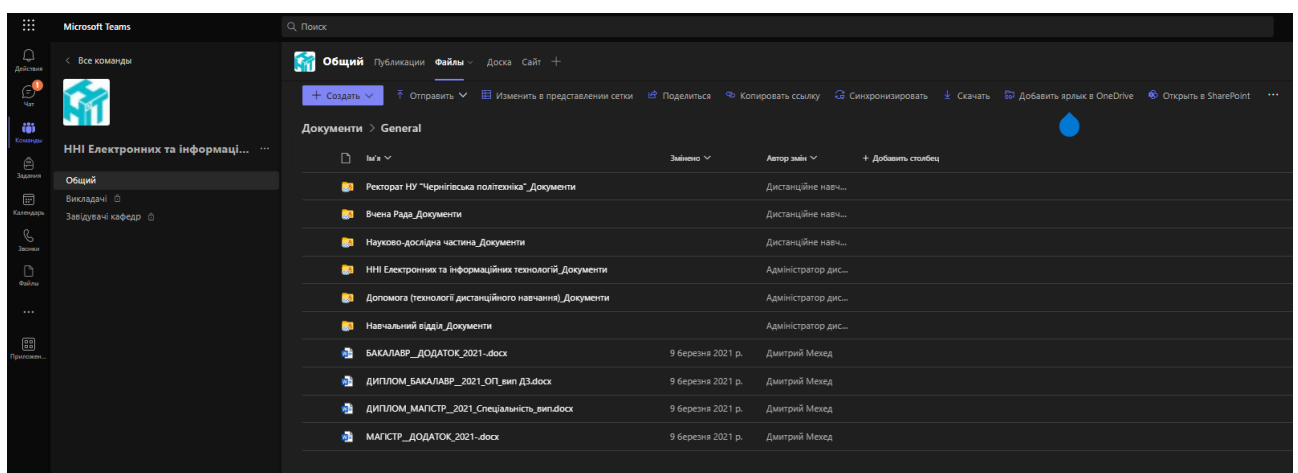

Рис.1.4.10. Файли групи у Microsoft Teams

Студентська група у Microsoft Teams – це студенти, що належать до однієї академічної групи. Для такої групи створюється ланка подій у Microsoft Teams, *Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.*

що синхронізована з розкладом. Приклад розкладу, синхронізованого з подіями у Microsoft Teams можна побачити на рис. 1.4.11 (Національний університет «Чернігівська політехніка»).

		3 курс				
№	№	КІ-201	КІ-202	КІ-203	КІ-204	КІ-211
98						
99						
100	1	Web-програмування та дизайн (лек) Бунак Д. В., асистент	Web-програмування та дизайн (лек) Бунак Д. В., асистент	Web-програмування та дизайн (лек) Бунак Д. В., асистент	Web-програмування та дизайн (лек) Бунак Д. В., асистент	Web-програмування та дизайн (лек) Бунак Д. В., асистент
101						
102						
103	2	Громадянська освіта (лек) Герасименко О. В., доцент, к.і.н.	Громадянська освіта (лек) Герасименко О. В., доцент, к.і.н.	Громадянська освіта (лек) Герасименко О. В., доцент, к.і.н.	Громадянська освіта (лек) Герасименко О. В., доцент, к.і.н.	Громадянська освіта (лек) Герасименко О. В., доцент, к.і.н.
104						
105						
106	3		Іноземна мова (пр) Сігалюк А. І., к.пед.н. доцент		Web-програмування та дизайн (лаб) Бунак Д. В., асистент	1.-
107						2. Паралельні та розподілені обчислення (лаб) Бичко В. А., к.ф.-м.н. доцент
108						
109						
110						

Рис. 1.4.11. Розклад, синхронізований з подіями у Microsoft Teams

Чат-боти. Чат-бот – це програма, яка використовує технології машинного навчання та нейронні мережі й за допомогою якої можна здійснювати комунікацію у текстовому або аудіо форматі. Чат-боти використовуються досить широко для надання довідкової інформації та імітують інтерактивну розмову людини за допомогою ключових, заздалегідь розрахованих фраз користувача та слухових або текстових сигналів (What is Chatbot? – Definition).

До типових задач, які може вирішувати чат-бот, слід віднести відповіді на стандартні запитання: яка наступна лекція, коли термін здачі індивідуального завдання, яке індивідуальне завдання, який графік навчального процесу або розклад дзвінків, як нараховується стипендія, які є додаткові курси і т. ін. Тобто ті питання, які передбачають стандартні відповіді й можуть бути легко розпізнані як питання від студента. Зазвичай таких питань під час роботи буває десь близько 80 %, тому чат-бот легко програмується на автоматичні відповіді на стандартні запитання і будь-яка кількість таких запитань не буде перевантажувати викладача або працівника університету і, відповідно, звільнить співробітників навчального закладу від відповіді на ці питання

«За вчора команда підтримки отримала 38 924 питання щодо лише ковід-сертифікатів (є ще інші продукти, і їх більше 70). 26 619 користувачів отримали

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

консультацію у чат-боті, без залучення команди підтримки. 14 892 користувачів ініціювали діалог із «живим» менеджером.» Віцепрем'єр-міністр, міністр цифрової трансформації України Федоров М. А. 3 листопада 2021 р. (Мінцифри шукає понад 100 людей у «команду порятунку» «Дії»: чим займатимуться нові працівники)

Аналіз чат-ботів для освіти в платформі Facebook показав, що вони повинні мати такі риси (рис. 1.4.12) (Pavel Smutny, Petra Schreiberova):

- освітні – надання навчального контенту, зворотного зв'язку, відслідковування прогресу;
- людяність – здатність підтримувати бесіду;
- впливати на користувача – вітатися з користувачем, жартувати;
- доступність - реагувати на емоційний стан повідомлень.

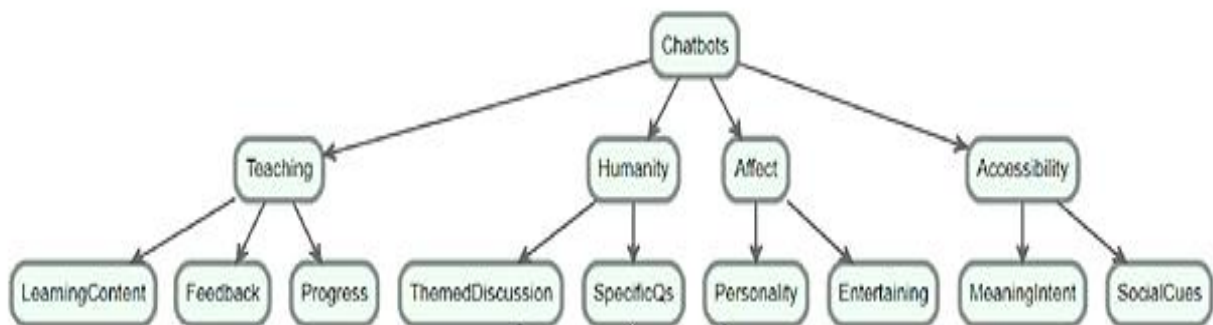

Рис.1.4.12. Риси чат-ботів

Чат-бот може економити час студента під час стандартних питань, оскільки аналізуючи послідовність поставлених питань він буде навчатися і поступово зможе видавати правильні відповіді, враховуючи контекст попередніх запитань.

Крім відповіді на стандартні питання, чат-бот дозволяє отримати велику кількість інформації щодо поведінки студентів і на основі цього формувати нові можливості для курсу чи університету, чи нові можливості чат-боту. Аналізуючи інформацію щодо того, що шукають студенти, яку інформацію вони не змогли знайти на сайті, можна робити нові сторінки на сайті університету і збільшувати задоволеність студента університетом та процесом навчання,

підтримувати актуальну інформацію весь час і розуміти нові вимоги, які висуваються до навчального закладу ринком освіти та студентами.

Ще одна перевага чат-ботів – це те, що вони можуть працювати цілодобово, забезпечуючи постійний зв'язок закладу освіти або викладача зі студентами. Це необхідно тому, що студент навчається не тільки під час виконання завдань, але під час отримання зворотного зв'язку на своє завдання, під час аналізу отриманої оцінки. Це дозволить студенту з'ясувати хибні шляхи вирішення задачі відразу після відповіді. Однак побачити кращі практики у виконанні задачі, побачити аналіз свого завдання – ці задачі не можуть бути доручені програмі. Усе це потребує більш розгорнутої відповіді.

1.5. МЕТОДИЧНА СКЛАДОВА ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Сучасні тенденції розвитку суспільства, глобалізаційні процеси та виклики останніх десятиліть трансформують вимоги сучасної спільноти як до компетенцій професіоналів освіти, студентів, так і до методів та форм навчання. Процес модернізації методів дистанційного навчання у світі зазнав значного імпульсу після запровадження карантинних обмежень під час пандемії Covid-19, що унеможливило використання традиційних методів опанування навчального матеріалу та вимагало нових технологічних рішень від національних освітніх систем. Українська система освіти постала перед новими викликами після початку повномасштабного вторгнення Росії у 2022 р., що призвело до ще більшого оцифрування навчальних процесів. Сьогодні технології дистанційного навчання широко використовуються у приватному та державному освітньому секторі у світі загалом та в Україні зокрема. Впровадження технологій дистанційного навчання у вищих навчальних закладах необхідне не тільки для розширення аудиторії, надання доступу до освітніх послуг за нестандартних умов (карантинні обмеження, окупація, проблеми з інтернет зв'язком та електропостачанням), експорту знань, модернізації освіти, але й сприяє інтернаціоналізації та інтеграції навчальних процесів, що вимагає

більш інтерактивних, гнучких та мобільних методів навчання та отримання знань. Використання таких технологій паралельно з традиційними методами навчання дозволяє краще розкрити навчальний потенціал студентів, спростити механізми отримання навчальної інформації та загалом зробити процес навчання більш досконалим та доступним. Ця стаття має на меті проаналізувати основні методологічні складові сучасного дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України, а також окреслити основні переваги та труднощі їх впровадження.

Варто зазначити, що останнім часом питання дослідження методологічної складової дистанційної освіти перебуває у центрі вітчизняних та зарубіжних розвідок. Вчені приділяють увагу аналізу сучасних викликів дистанційної освіти та її функціонуванню у кризових ситуаціях (Тертична, Козяк 2021; Кучеренко 2018; Кричківська, Білоус, Дем'янюк 2022), висвітлюють специфіку дидактичної та методичної організації дистанційного навчання (Гетта та ін 2017), досліджують особливості впровадження дистанційної освіти у ВНЗ (Гахович, Савченко 2018; Hedzyk, Pohoda et al 2023), тощо.

В Положенні про дистанційне навчання, затвердженому Міністерством освіти і науки України “під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій” (Положення про дистанційне навчання). Згідно з цим Положенням науково-методичне забезпечення дистанційного навчання включає: методичні (теоретичні та практичні) рекомендації щодо розроблення та використання педагогічно-психологічних та інформаційно-комунікаційних технологій дистанційного навчання; критерії, засоби і системи контролю якості дистанційного навчання; змістовне, дидактичне та методичне наповнення веб-

Co-funded by
the European Union

ресурсів (дистанційних курсів) навчального плану/навчальної програми підготовки.

Основними видами навчальних занять за дистанційною формою навчання є: лекція, семінар, урок, практичні заняття, лабораторні заняття, консультації та інші, які проводяться дистанційно у синхронному або асинхронному режимі відповідно до навчального плану (Положення про дистанційне навчання). Синхронне навчання – це таке дистанційне навчання, коли здобувачі освіти одночасно перебувають у веб-середовищі дистанційного навчання (чат, аудіо-, відеоконференції, соціальні мережі тощо) (Положення про дистанційне навчання). При асинхронному навчанні відбувається така взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої учасники взаємодіють між собою із затримкою у часі, застосовуючи при цьому електронну пошту, форум, соціальні мережі тощо, віддалений «слухач», оснащений пакетом навчальних матеріалів та інформаційних засобів, самостійно накопичує знання, навички, уміння, а викладач періодично контролює кількість і якість засвоєних знань, вони не перебувають одночасно на зв'язку. Змішане дистанційне навчання поєднує дистанційний формат, аудиторні заняття і самопідготовку. Такий тип навчання застосовується тоді, коли студенти можуть приєднатися до аудиторного заняття онлайн у синхронному режимі чи навчатися самостійно у асинхронному режимі. У сучасних реаліях під час війни, коли студенти проживають у різних країнах чи на окупованих територіях з різними можливостями доступу до інтернету, частина студентської групи може приєднуватися до синхронних занять онлайн, а частина – навчатися асинхронно. Така ситуація збільшує навантаження на викладача, оскільки вимагає додаткової взаємодії з тими студентами, які не змогли приєднатися до синхронних занять. Частковим вирішенням цієї проблеми може бути поділ студентів на групи окремо з синхронним навчанням, асинхронним навчанням онлайн чи аудиторним.

Науковці Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка досліджуючи комплексність діяльності, функції та завдання

викладача в умовах дистанційного навчання, до методичної його діяльності відносять розробку методичного забезпечення дистанційного навчального процесу (розробка робочої програми, моделі і структури дистанційного курсу; розробку теоретичних, практичних і контрольних матеріалів дистанційного курсу з урахуванням їхньої варіативності; аналіз і оцінку якості науково-методичних і навчально-методичних матеріалів для організації дистанційного навчання; розробку моделей дистанційного навчання; адаптацію теоретичних, практичних і контрольних матеріалів дистанційного курсу до рівня студентів; вивчення і використання педагогічних технологій дистанційного навчання) (Гетта та ін. 2017, с. 213)

Досвід роботи показує, що не всі викладачі можуть забезпечити створення сучасного дистанційного курсу з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Адже оцифрування лекцій і планів практичних та семінарських занять, тобто перенесення старих методичних матеріалів у електронну площину, не може вважатися сучасним дистанційним курсом, що відповідає нагальним потребам студентів та відповідає реаліям сучасності. Його створення потребує додаткової технічної підготовки викладача, постійного дослідження нових інформаційно-комунікаційних технологій та методичних прийомів, впровадження їх у педагогічний процес й удосконалення курсу. За результатами Звіту соціального дослідження, проведеного в українських університетах-партнерах проекту, рівень ефективності сприйняття та засвоєння матеріалів курсу студентами залежить від формату подання матеріалу, що обирає викладач.

Таблиця 1.5.1.

Ефективні форми викладу матеріалу у дистанційному форматі (студенти)

Які форми викладання матеріалу Ви вважаєте найефективнішими за дистанційного навчання?	%
Онлайн-лекція з презентацією (PowerPoint і т. ін.)	83,4
Стислий конспект лекції	60
Відеозапис лекції	54,5
Дистанційний курс Moodle	46,9
Електронні інтерактивні матеріали	37,9
Відеоінструкції та скрінкасти	36,5
Підручники, посібники з теми	33
Статті, монографії з теми	21,6
Аудіозапис лекції	11,1
Онлайн-лекція без презентації	10,2

**респонденти могли обрати декілька варіантів, тому сума >100%*

Так, найнижчим за ефективністю вважаються аудіозаписи лекцій або онлайн-лекції без презентацій (див. табл. 1.5.1, 11% та 10% відповідно), що є показником непопулярності й малоефективності старих методів викладу матеріалу серед студентів університетів. Статті та посібники з теми, що викладаються у текстовому форматі повністю чи частково на навчальних платформах теж вважаються малоефективними для більшості опитаних студентів. Порівняльна таблиця, що підсумовує оцінку різних методів викладу дистанційних курсів у шести ЗВО, також вказує на надання переваги таким форматам як відеолекції, онлайн-лекції з презентацією та дистанційні курси на освітніх платформах.

Таблиця 1.5.2.

Ефективні форми викладу матеріалу у дистанційному форматі (студенти різних ЗВО, %)

	КНЕУ імені Вадима Гетьмана	ЛНУП	НУ «ЧП»	УНУС	ХНУ імені В. Н. Каразіна	ЧНУ імені Петра Могили
Онлайн-лекція з презентацією	89,8	76,4	82,3	75,8	85,6	76
Стислий конспект лекції	65,1	48,3	56,4	42,9	66,8	60,5
Відеозапис лекції	65,9	41	48,9	32,6	57,6	61,3
Дистанційний курс Moodle	57,7	30,4	57,1	49,9	40,6	46,4
Електронні інтерактивні матеріали	43,8	22,6	33,2	23,3	45,4	35,7
Відеоінструкції та скрінкасти	39,4	31,6	41,2	28,7	34,8	47,2
Підручники, посібники з теми	34,2	16,9	23,6	20,5	45,2	29,6
Статті, монографії з теми	19,6	14,8	17,6	14,7	28,6	22,8
Аудіозапис лекції	8,9	14,8	11,6	16,1	9,9	9,9
Онлайн-лекція без презентації	6,7	14,6	12,1	15,1	9,3	10,3

Цікаво, що відсотки респондентів, які вважають ефективними онлайн-лекції із презентаціями та дистанційні курси Moodle, майже співпадають серед викладачів та студентів (для порівняння див. табл. 1.5.2). Але, наприклад, популярні в студентів відеозаписи лекцій (55%) та стислі конспекти (60%) викладачами визнаються ефективними зовсім не так часто (відповідно 28% та 29%). Варто, зазначити, згідно проведеного опитування, 28% викладачів стикалися зі складністю адаптування навчальної дисципліни для викладання у дистанційному режимі, 21% – із відсутністю спеціальних навчальних матеріалів для забезпечення дистанційного вивчення дисципліни, а 13% вказували на нестачу необхідних навичок для роботи з дистанційними технологіями (табл. 2.2.8). В синхронному форматі навчання викладачі намагаються перенести методи і форми аудиторної роботи в дистанційний формат. Доказом цього є абсолютне лідерство онлайн-лекцій із презентацією серед різних форм викладання матеріалу. Згідно з результатами проведеного дослідження у декількох українських університетах, їх вважають ефективними 87% викладачів, що дещо розходиться з думкою студентів (Кучеренко 2018). Звичайно, є безліч безоплатних інтернет-ресурсів, онлайн курсів для дистанційного навчання, однак значна їх частина передбачає плату за користування розширеною і більш

цікавою удосконаленою версією, що змушує викладачів розробляти власні матеріали до курсів, що інколи вимагає значних затрат часу та вдосконалення навичок для роботи з дистанційними технологіями.

Зауважимо, що найбільш бажаними для викладацького складу виявилися саме синхронні форми робіт зі студентами. Серед форм студентських робіт та контролю їхньої успішності згідно звіту того ж дослідження викладачі надають перевагу усним відповідям та презентаціям і доповідям студентів під час занять (68% та 63%). На противагу цього, студенти вважають найбільш дієвим способом контролю знань тестовий формат. Студенти, які надали відносну перевагу контрольним тестам (63%), ймовірно, керувалися дещо іншою логікою, адже викладацький лідер – усні відповіді – виявилися бажаними лише для 35%, що майже вдвічі менше за відповідний викладацький показник. Але слід зауважити, що 58% викладачів зазначали, що під час дистанційного викладання стикалися із складністю контролю самостійності виконання студентами поточних та контрольних завдань. Ймовірно, це відіграє певну роль у тому, що перевага надається саме усним відповідям та доповідям під час занять, коли можна вимагати від студентів вмикати камери.

Таблиця 1.5.3.

Бажані форми робіт та контролю знань (викладачі)

Яким формам завдань Ви надаєте перевагу?	%
Усні відповіді, повідомлення під час занять	68,2
Презентації та доповіді під час занять	62,8
Контрольні завдання в тестовому форматі	55,9
Групові завдання на семінарах (практичних) та лабораторних	45,8
Домашні письмові роботи (реферати, аналітичні записки, есе тощо)	44,1
Групові домашні завдання, проекти	32,1
Інше	4,3

**респонденти могли обрати декілька варіантів, тому сума >100%*

Також, слід зауважити, що 31% викладачів стикалися зі складністю ідентифікації студента на заняттях, заліках, екзаменах, що побічно свідчить про неуніверсальність ефективності візуального контролю. Крізь призму ускладнення контролю самостійності виконання робіт та ідентифікації студентів під час дистанційної освіти цікавою є оцінка викладачами впливу дистанційної освіти на ситуацію із академічною доброчесністю. Попри те, що половина опитаних не бачать жодної залежності між дистанційним форматом та ситуацією із академічною доброчесністю, все ж таки 41% викладачів вважає, що перехід до дистанційного навчання ускладнює перевірку дотримання норм академічної доброчесності (Кучеренко 2018).

Навчання в асинхронному форматі більше схоже на персоналізоване чи індивідуальне навчання, оскільки кожен студент, який не може приєднатися до синхронного онлайн заняття, потребує так чи інакше взаємодії і спілкування з викладачем, яке відбувається за межами заняття в індивідуальному порядку. А це потребує додаткового незапланованого і неоплачуваного робочого часу від викладача. Звісно, студентам, особливо інтровертам, така форма навчання до вподоби, вони уникають публічних виступів перед однокурсниками, що, у свою чергу, знімає психологічне напруження і робить навчання комфортним. Але виникає питання контролю з боку викладача, самоконтролю і мотивації з боку студента. Дистанційне навчання потребує від здобувача освіти високого рівня професійної та пізнавальної мотивації, самоконтролю та самодисципліни, які збільшуються зачасту із дорослішанням студентів. А як зробити контроль з боку

Co-funded by
the European Union

викладача максимально ефективним? Доречним може бути диверсифікація форм контролю та залучення нових технологій до реалізації процесу оцінювання якості освіти. Наприклад, у рамках дистанційного курсу «Using Educational Technology in the English Language Classroom» американські колеги з державного університету штату Айова для контролю вмінь спілкування студентів крім тестування пропонують використовувати обов'язкову участь у регулярних асинхронних студентських форумах, де враховувалися кількість і зміст повідомлень кожного студента. Але при цьому виникає питання програмного забезпечення автоматичного відокремлювання, підраховування і прочитання повідомлень кожного студента окремо. Такий вид діяльності був би дуже доречним, наприклад, для контролю навичок і вмінь спілкування у письмовій формі іноземною мовою, тощо. Європейський досвід залучення студентів старших курсів через комплексну систему менторства та тьюторства у ЗВО також може сприяти вирішенню проблеми моніторингу та зворотного зв'язку зі студентами й поширенню європейських практик викладання. З огляду на сказане вище, можна зробити висновок, що асинхронне навчання потребує більше часу на взаємодію з кожним студентом окремо, оскільки в традиційних аудиторіях чи під час синхронних онлайн занять викладач може здійснювати контроль одночасно декількох студентів під час усної роботи в групах, парах, дискусіях, фронтального опитування, чого не відбувається під час дистанційного асинхронного навчання. Виконані роботи від студентів викладач може отримувати протягом певного терміну, що означає неодноразову подачу робіт на перевірку, і ще більше часу витрачає педагог на їх зворотню відправку з коментарями. Іноді це призводить до формального контролю, чим можуть скористатися студенти і виконувати домашні завдання неякісно (формально), сподіваючись, що викладач не замітить цього.

Методична діяльність є невід'ємною складовою освітнього процесу, що потребує високої адаптивності викладачів до індивідуальних характеристик та

Co-funded by
the European Union

потреб студентів, змінних зовнішніх факторів та новітніх тенденцій у підходах до дистанційної освіти, а також здатності до самоаналізу, самоосвіти та креативного підходу до вибору методів і прийомів дистанційного навчання. На думку науковців, електронне дистанційне навчання, що базується на використанні Інтернет-технологій надає необмежені можливості для організації самостійної роботи студентів. (Гетта та ін 2017, с. 176). В. Г. Гетта, та інші вважають, що дистанційне навчання орієнтовано на самостійну роботу студентів з інформаційними полями з різних джерел знань, проектні роботи, тренінги та інші види діяльності з інформаційно-комп'ютерними технологіями, впровадження в навчальний процес таких моделей навчання, які передбачають проведення веб-конференцій. Засобами дистанційного навчання виступають сучасні інформаційно-комунікаційні технології, а саме: Інтернет, електронна пошта, відео-конференції, чат тощо (Гетта та ін, 2017 с. 179). На думку дослідників, успіх дистанційного навчання значною мірою залежить від дидактичної якості використовуваного змісту навчальної інформації; професійної майстерності педагогів, здатності ефективно управляти педагогічним процесом, якості програмного та апаратного забезпечення, а також готовності студентів працювати з сучасними технологіями (Хеджик та ін 2023). Часто критерієм якості дистанційного навчання додатково до загальних критеріїв адміністрація університетів пропонує визначати кількість проведених синхронних занять онлайн. Наприклад, для 1 курсу вони мають становити 90%, для 2-го курсу – 80%, для 3-го та 4-го відповідно 70% та 60%. Зауважмо, що зазначені співвідношення можуть варіюватися у різних навчальних закладах, що може вказувати на відсутність єдиних критеріїв визначення якості дистанційного навчання.

Досвід роботи викладачів вищих навчальних закладів говорить також, що під час дистанційного навчання поєднання теорії з практикою є малоефективним. В той же час студенти старших курсів намагаються

використовувати зекономлений на дистанційному навчанні час на практичну діяльність за обраною спеціальністю, влаштовуючись на роботу і отримуючи досвід і професійні навички, які вони не отримують під час дистанційного навчання в університеті. Так, згідно з результатами соціологічного опитування, для 82% студентів поєднання навчання та професійної діяльності є найбільш зручним за умов навчання у дистанційному форматі

Таблиця 1.5.3.

Соціально-психологічне порівняння форматів навчання (студенти, %)

До якого формату навчання це твердження краще підходить?	в денному форматі	приблизно однаково	в дистанційному форматі	Всього
Психологічно комфортніше...	17,3	22,2	60,5	100
Викликає більше втоми...	59,4	26,8	13,7	100
Зручніше поєднувати навчання і роботу...	4,5	12,8	82,7	100
Простіше налагоджувати дружні та робочі зв'язки...	57,7	30,5	11,8	100

Можливо це і є вихід із ситуації – коли університет дає теоретичні знання, а практичні навички студенти мають змогу отримати самостійно безпосередньо на робочому місці. Форму контролю можна здійснювати спільно з представниками організацій, де працюють студенти. Дипломи видавати після року стажування на робочому місці, як у деяких європейських країнах. Опитування студентів про те, яку форму навчання вони б обрали у наступному році, 97 % респондентів 3-6 курсів надали перевагу дистанційній формі навчання, 60 % другокурсників також зацікавлені у дистанційному форматі, а 55% студентів 1 курсу виявили бажання навчатися очно (Звіт за результатами соціологічного дослідження запитів стейкхолдерів дистанційної освіти). Такі результати опитування говорять про зростання з віком студентів і їхньої мотивації, самоконтролю та самодисципліни.

Результати досліджень українських науковців свідчать про те, що дистанційне навчання є доцільним, має право існувати паралельно з очним

Co-funded by
the European Union

навчанням, проте потребує трансформації науково-методологічних підходів до його реалізації. Організація якісного освітнього процесу, на думку вчених, передбачає реалізацію низки завдань: адаптування навчальних планів та освітніх програм до формату дистанційного навчання, з метою віднайдення дієвих механізмів практично-орієнтованого підходу; розробку навчально-методичних комплексів, які б передбачали не лише засвоєння системи фахових знань, а й були зорієнтовані на формування практичних навичок та особистісно-значущих якостей майбутнього професіонала; перебудову структури навчального процесу, з метою включення в нього інноваційних технологій навчання (вебінарів, інтерактивних лекцій, індивідуальних онлайн консультацій, групових дискусій, форумів, психологічних дебатів, тренінгів тощо); розробку методики створення і використання дистанційних курсів у навчальному процесі на основі сучасних педагогічних, інформаційних і комунікаційних технологій; запровадження системи ефективного контролю й моніторингу навчальних результатів студентів; системну підготовку науково-педагогічних кадрів для роботи з сучасними комп'ютерними технологіями та розробку методик організації та проведення занять в онлайн форматі; впровадження практики широкого залучення студентів до самостійного конструювання навчального процесу шляхом виділення різного рівня дисциплін: обов'язкових, професійно-орієнтованих та вільного вибору, що надасть можливість майбутнім фахівцям глибше усвідомлювати процес перевагу дистанційному навчанню та готові брати на себе відповідальність за його результати (Тертична, Козяк 2021). Крім того, у рамках соціологічного опитування проведеного в університетах-партнерах, майже три чверті студентів (72%) схильні обирати саме дистанційний формат навчання в магістратурі. Також, студенти старших курсів більш оптимістично дивляться на ініціативу впровадження дистанційних програм, ніж студенти молодших курсів (на 4-7%). Вищезазначена тенденція не дивує, оскільки можливості дистанційного навчання мають низку переваг: по-перше, воно

дозволяє не зупиняти освітній процес в періоди пандемій, війн і різних соціальних викликів, що є дуже цінним по своїй суті, забезпечуючи безперервність та доступність навчання у різний час та у різних географічних точках; по-друге, дає можливість вчитися протягом життя без відриву від виробництва; по-третє, воно дає можливості навчання в психологічно комфортній, звичній для здобувача освіти обстановці; з індивідуальним темпом навчання; рівнем самостійності та творчості; по-четверте, забезпечує подолання територіальних і часових обмежень; по-п'яте, університет економить значні фінансові кошти в оплаті за користування електроенергією, водою, інтернетом, опаленням. Разом із тим зазначаємо, що є і низка недоліків:

– з боку студента – відсутність «живого» соціального контакту; на молодших курсах занижені пізнавальна мотивація, самоконтроль та самодисципліна, відсутність чіткого розпорядку навчального дня; технічні проблеми;

– з боку викладача – трудомісткість розробок теоретичних, практичних і контрольних-оцінювальних матеріалів дистанційного курсу з урахуванням їхньої варіативності, оплата яких входить у загальну заробітну плату викладача і не відповідає реальним затратам часу; створення інтерактивних видів роботи з використанням сучасних технологій, які швидко розвиваються і потребують постійного дослідження з метою впровадження в навчальний процес для удосконалення курсів та підвищення мотивації студентів. Зворотній зв'язок зі студентами займає також багато часу, оскільки взаємозв'язок студента і викладача відбувається за межами заняття в індивідуальному порядку, потребує додаткового робочого часу, що також потрібно враховувати у навчальне навантаження викладача. На даному етапі асинхронні заняття онлайн прирівнюються до синхронних.

Ґрунтуючись на всьому вищесказаному, можна зробити висновки, що значення переваг впровадження методів дистанційного навчання неспіврозмірні з

його недоліками. Оскільки щороку інтерактивних методів комунікації з'являється дедалі більше, удосконалюються методологія, форми роботи й контролю, а отже спостерігається і прогрес цієї форми навчання. Велика кількість наукових досліджень, розвиток технологій і практик зменшать недоліки в методології дистанційного навчання, а його позитивні сторони послужать подоланню соціальних викликів та рішенню безлічі актуальних нині проблем. Розмаїття технологічних та методологічних рішень наявних на сьогодні дають можливості створити якісні дистанційні курси для різних спеціальностей ЗВО, що відповідають вимогам часу та потребам студентів. У той же час, ефективне та якісне дистанційне навчання потребує оволодіння методами синхронного та асинхронно викладання з боку викладацького складу ЗВО, вдосконалення методів контролю та опанування інновацій у сфері дистанційної освіти.

1.6. КАДРОВА СКЛАДОВА ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Для успішного впровадження дистанційної освіти (ДО) академічний персонал закладів вищої освіти (ЗВО) має відповідати певним критеріям та володіти необхідними компетентностями. У опублікованому документі Міністерства освіти і науки (МОН) України «Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти» зазначається, що основою чотирьох ключових компетентностей, необхідних викладачам для роботи, є цифрова грамотність – «вміння використовувати онлайн-технології та опанувати нові» (Рекомендації, с. 16) Цифрова грамотність створює основу для таких ключових компетентностей як інтеграція технологій («здатність ефективно поєднувати онлайн-навчання з аудиторним навчанням»), використання даних («здатність використовувати цифрові інструменти для контролю активності та ефективності, щоб управляти прогресом студентів»), персоналізація («здатність створювати навчальне середовище, яке дозволяє студентам реалізувати власні цілі, темп та/або спосіб навчання») і онлайн-взаємодія («здатність налагодити ефективну онлайн-

взаємодію зі студентами та студентів між собою») (Рекомендації, с. 16).

Розвиток фахових компетенцій викладачів дистанційної освіти має підтримувати кадрова система ЗВО, яка також сприяє підвищенню професійної та викладацької майстерності та набуття додаткових компетентностей. Підвищення кваліфікації в Україні врегульоване ст. 59 Закону України «Про освіту», ст. 60 Закону України «Про вищу освіту» та Порядком підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників затвердженим постановою Кабінету Міністрів України №800 від 21 серпня 2019 р. Підвищення кваліфікації викладачів в ЗВО є обов'язковим і її відсутність чи наявність може впливати на працевлаштування викладача або термін контракту. Згідно наказу МОН №1115 від 8 вересня 2020 року «Деякі питання організації дистанційного навчання», «[п]едагогічні працівники, які організовують дистанційне навчання, мають підвищувати свою кваліфікацію щодо використання інформаційно-комунікативних (цифрових) технологій в освітньому процесі шляхом формальної (за типовою програмою підвищення кваліфікації), неформальної або інформальної освіти в порядку, визначеному законодавством» (Розділ IV, п. 5).

Згідно аналізу за результатами звіту соціологічного дослідження запитів стейкхолдерів дистанційної освіти, який включав здобувачів вищої освіти, викладачів, менеджмент ЗВО та роботодавців, науково-педагогічні працівники (НПП) оцінили потреби організованого підвищення кваліфікації щодо використання цифрових технологій, необхідних для дистанційної освіти. Як зазначається у звіті, «Серед складнощів, із якими викладачі стикалися під час викладання навчальних дисциплін у дистанційному форматі, лише 14% зазначили нестачу необхідних навичок для роботи з дистанційними технологіями. Проте потребу в організованому підвищенні кваліфікації щодо використання цифрових технологій, необхідних для дистанційної освіти, із різною мотивацією визнали 40% викладачів, а ще 20% зазначили, що така потреба залежатиме від конкретних обставин (див. табл. 1.6.1 у Звіті за

результатами соціологічного дослідження проекту DEFEP).

Звіт соціологічного дослідження пояснює, що необхідно звернути увагу не на потребу підвищення кваліфікації як такої, а на її підґрунтя: «Викладачі не дуже бажають визнавати свої навички недостатніми, проте охоче посилаються на високу швидкість розвитку цифрових технологій: саме таке підґрунтя потреби у підвищенні кваліфікації зазначили 37% викладачів» (табл. 2.7 у Звіті за результатами соціологічного дослідження проекту DEFEP).

Таблиця 1.6.1.

Оцінка потреби організованого підвищення кваліфікації викладачів

Чи відчуваєте Ви потребу в організованому підвищенні кваліфікації щодо використання цифрових технологій, необхідних для дистанційної освіти?	%
Ні, оскільки володію цими технологіями на необхідному рівні	19,8
Ні, за потреби зможу самостійно вдосконалити свої знання	19,4
Не впевнений у відповіді, залежить від конкретних обставин	20,4
Так, адже цифрові технології розвиваються дуже швидко	37
Так, оскільки виникають складнощі із використанням технологій	3,4
Всього	100

Важливу інформацію надають відповіді викладачів щодо зацікавленості у напрямках підвищення кваліфікації, в яких вони мали змогу конкретизувати свої персональні потреби. Згідно результатів дослідження, найбільш корисним викладачі визнають підвищення кваліфікації із нових методик та підходів до викладання в дистанційному форматі (50.9%), навичок підготовки відеоматеріалів, запису відео (49%) та роботи із відеоредакторами, монтажем (49.9%) – «сумарна зацікавленість (різного ступеню) у цих напрямках – від 83% до 91%». Однак, навички роботи перед камерою, акторська майстерність, а також навички розвитку дикції та роботи з мікрофоном користується набагато нижчим попитом – «більше третини опитаних зазначили повну відсутність зацікавленості у цих напрямках» (табл. 2.7 у Звіті за результатами соціологічного дослідження проекту DEFEP).

Виходячи з аналізу за результатами звіту соціологічного дослідження,

Co-funded by
the European Union

майже половина викладачів (48.9%) вважає викладацьку завантаженість більшою в дистанційному форматі ніж в очному (денному) (табл. 2.5.5 у Звіті за результатами соціологічного дослідження проекту DEFER). У зв'язку з цим, не всі науково-педагогічні працівники (НПП) мають змогу допомагати студентам у дистанційній формі навчання. Хоча більшість викладачів є готовими допомагати студентам у дистанційній формі навчання, існують викладачі, які виявляють меншу готовність до цього. У звіті зазначається, що для покращення ситуації, «важливо забезпечити належну підготовку та підтримку викладачів у роботі з дистанційним навчанням, надати їм необхідні ресурси та інструменти, які полегшать процес навчання та спілкування зі студентами в онлайн-середовищі» (табл. 2.5 у Звіті за результатами соціологічного дослідження проекту DEFER). Узагальнення та аналіз відповідей студентів з усіх університетів, які приймали участь у опитуванні, зазначає, що існує велика потреба в більшій кількості консультацій від викладачів під час дистанційного навчання. Крім того, щодо питання взаємодії між студентами та викладачами, «студенти всіх ЗВО відзначили необхідність більшого розуміння та лояльності з боку викладачів, що підкреслює важливість підтримки та співпраці між студентами та викладачами в дистанційному навчанні» (табл. 1.6 у Звіті за результатами соціологічного дослідження проекту DEFER). Забезпечення достатньої робочої підтримки НПП покращить не тільки розвиток ключових компетентностей використання даних та онлайн-взаємодії, але й позитивно вплине на баланс між роботою та особистим часом викладачів, необхідний для відпочинку викладачів та оновлення енергії для якісної роботи НПП та викладання. Як зазначається у звіті соціологічного дослідження, «розуміння готовності викладачів до надання допомоги студентам у дистанційній формі навчання допоможе виокремити потреби викладачів та спрямувати зусилля на розвиток підтримки та навчально-методичних ресурсів, які сприятимуть ефективному навчанню та забезпечать задоволення потреб як викладачів, так і студентів» (табл. 2.5 у Звіті за

результатами соціологічного дослідження проекту DEFEP).

Дистанційний формат навчання вимагає не тільки адаптації традиційних форм викладання, але й удосконалення та розробки спеціальних форм, ефективних для цього типу освіти. Згідно з результатами звіту соціологічного дослідження, «важливість збільшення практичної та інтерактивної складової дистанційної освіти підкреслили студенти всіх університетів, що актуалізує необхідність впровадження інтерактивних інструментів та віртуальних практичних занять». Онлайн-лекція з презентацією вважається найефективнішою формою всіма категоріями студентів, а електронні інтерактивні матеріали оцінюються як найефективнішими біля 40% студентів.

Ще однією важливою складовою ДО, на яку вказують стейкхолдери у відповідях опитування, є мотивація. За результатами звіту «студенти всіх університетів зазначили значні проблеми із мотивацією, спричинені саме дистанційним форматом навчання; можна сформулювати узагальнену потребу створення певних мотиваційних програм та ресурсів, що сприятимуть підтримці студентів у дистанційному навчальному процесі» (табл. 1.6 у Звіті за результатами соціологічного дослідження проекту DEFEP).

Аналіз ставлення сучасних роботодавців на тему рівня кваліфікації працівників, які отримали дистанційну освіту показав, що хоча переваги ДО, на їх думку, більші за недоліки, необхідно звернути увагу на питання про необхідність мотивації та самоорганізації – «сумарно 14% опитаних визначили, що з самодисципліною та мотивованістю можуть за дистанційної освіти виникати певні складнощі». Роботодавці звернули увагу і на інші надпрофесійні навички (soft skills) фахівців, які вони вважають необхідними і важливими – комунікативні. На думку роботодавців, незалежно від спеціальності, «наявність «гнучких навичок» визначається як необхідний елемент у досягненні професійного успіху». У звіті результатів дослідження підкреслюється, що «відсутність комунікативних навичок та навичок «живого» спілкування,

половиною роботодавців (50%) визначається як один із найбільших недоліків дистанційного навчання. Зниження рівня організаційних навичок та навичок роботи в команді також сприймається як суттєвий недолік значною частиною респондентів: 40% відзначають, що дистанційна освіта може ускладнити співпрацю та взаємодію в рамках командних проєктів або колективної роботи» (табл. 4.3 у Звіті за результатами соціологічного дослідження проєкту DEFEP).

Таким чином, спираючись на аналіз результатів соціологічного опитування щодо проблемних аспектів ДО, підвищення кваліфікації НПП має включати методичні аспекти розробки інтерактивної складової, завдань, націлених на розвиток комунікативних навичок, навичок роботи в рамках командних проєктів та інших надпрофесійних навичок (soft skills) та ознайомлення з мотиваційними ресурсами і практиками для успішного впровадження ДО і якісної підготовки фахівців.

Проаналізувавши готовність роботодавців брати фінансову участь у впровадженні дистанційної освіти, очевидно, що понад «половини організацій (55%) мають зацікавленість у розробці сертифікованих дистанційних курсів, онлайн-монографій, посібників і т. п. (див. табл. 1.6.2). Проте лише 26% з них мають можливість оплатити такі розробки, що може бути однією з перешкод у розвитку дистанційної освіти.

Таблиця 1.6.2.

Готовність роботодавців до фінансування розроблення методичних та технічних засобів дистанційної освіти (%)

&	<i>Розробка сертифікованих дистанційних курсів, онлайн-монографій, посібників і т. п.</i>	<i>Закупівля серверів, програмного забезпечення, створенні відеолaboratorій та інших технічних засобів для дистанційного формату</i>
Цікаво, і є така можливість	25,6	11,4
Цікаво, але немає можливості	29,8	39,5
Зацікавленості немає, але можливість є	12	10,5
Немає ані зацікавленості, ані можливості	32,6	38,6
Всього	100	100

Майже 45% зазначають незацікавленість у фінансуванні методичних розробок» (табл. 4.3 у Звіті за результатами соціологічного дослідження проекту DEFER). В цьому випадку більшість роботи припадає на зусилля ЗВО та професійні організації, які будуть направляти роботу з підвищення кваліфікації викладачів ДО. Сюди можливо долучити і питання потреби у створенні окремої організаційної структури у ЗВО для дистанційної форми навчання, яке розглядала ще одна група стейкхолдерів – група керівників ЗВО – «чверть керівників обрали «середній» варіант, ще по чверті обирали «легкі» варіанти – «скоріше, так» і «скоріше, ні». Однозначну відповідь у відсутності такої потреби дали 18%, а однозначно погодились із потребою лише 9%» (табл. 3.3 у Звіті за результатами соціологічного дослідження проекту DEFER). Хоча у звіті опитування зазначається, що оцінки є умовними («оскільки у жодному із випадків усереднена оцінка необхідності не перевищувала 6 із 10»), деякі відповіді надають можливість ознайомитись з конкретними думками щодо питання створення підрозділів ДО. Так, наприклад, для КНЕУ імені Вадима Гетьмана «в певній мірі виказувалась потреба у створенні підрозділів із підтримки і супроводу ДО та інформаційної безпеки для ДО; також в ЧНУ імені Петра Могили є деякий інтерес до відділу підтримки і супроводу системи ДО» (табл. 3.3 у Звіті за результатами соціологічного дослідження проекту DEFER). Це питання розглядалось як внутрішнє, окремо для кожного з 6-ти ЗВО, але через спільні індекси потреб, серед яких були запропоновані такі підрозділи, як

підтримки та супроводу системи дистанційного навчання, матеріально-технічного забезпечення, менеджменту, методичного супроводу та забезпечення інформаційної безпеки. Необхідність структурного підрозділу методичного супроводу керівники ЗВО 4-х з 6-ти закладів оцінили найнищим балом.

1.7. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ РОЗДІЛ 1

Автоматизированная система управления учебным заведением [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mkr.org.ua/>

АСУ «ВНЗ» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://vuz.osvita.net/>

Буклет АСУ «ВНЗ» [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://vuz.osvita.net/wp-content/uploads/2021/09/ASU_VNZ.pdf

Гахович, С., & Савченко, Т. (2018). Методологічні основи впровадження системи дистанційного навчання у вищому навчальному закладі. *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка*, (56), 210–116. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://miljournals.knu.ua/index.php/zbirnuk/article/view/240>

Дистанційна освіта в надзвичайних умовах та кризових ситуаціях Автори: Оксана Кричківська, Ірина Білоус, Антоніна Дем'янюк Журнал: Перспективи та інновації науки. Випуск: 8(13) Рік: 2022 [http://dx.doi.org/10.52058/2786-4952-2022-8\(13\)-99-108](http://dx.doi.org/10.52058/2786-4952-2022-8(13)-99-108)

Дистанційне навчання: дидактика, методика, організація [Текст]: монографія / В.Г. Гетта, С.М. Єрмак, Г.В. Джевага, О.М. Шульга, І.В. Повечера, Н.М. Носовець, А.М. Коляда. – Чернігів, 2017. – 286 с.

Діденко Д.Г., Черкас В.М. Методичний посібник: Деканат. Навчальні плани, навантаження та розклад. Видання третє. - Київ: «НДІ ПІТ», 2014. – 160 с.

Діденко Д.Г., Черкас В.М. Методичний посібник: Деканат. Студенти та оцінки. Видання четверте. - Київ: «НДІ ПІТ», 2014. – 216 с.

Закон України «Про вищу освіту». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

Co-funded by
the European Union

Закон України «Про освіту». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

Звіт за результатами соціологічного дослідження запитів стейкхолдерів дистанційної освіти. Травень 2023. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://defep.chmnu.edu.ua/uk/reportsua/>

Інститут дистанційної освіти КНЕУ ім. В. Гетьмана/URL <https://kneu.edu.ua/ua/departments/idtn/>

Кучеренко Н. Дистанційне навчання як виклик сучасної університетської освіти: філософсько-правовий вимір. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2018. № 906. С. 34–40.

Microsoft допоможе школам проводити онлайн уроки [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://osvita.ua/news/76950/>

Мінцифри шукає понад 100 людей у «команду порятунку» «Дії»: чим займатимуться нові працівники. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://dou.ua/forums/topic/35312/>

Навчайте, де б ви не були [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://teachfromanywhere.google/intl/uk/#for-teachers>

Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» №466 від 25.04.2013. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>

Національний університет «Чернігівська політехніка» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://schedule.stu.cn.ua/view/schedule.php>

Основні завдання, функції та напрямки навчально-наукової діяльності Інституту / URL https://idtn.kneu.edu.ua/ua/pro_idtn/meta_idtn/

Положення про дистанційне навчання в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана. Електронний ресурс] – Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/1MKChd_xKLiTGF0yDoISJfvNpqMWzLTdE/view

Co-funded by
the European Union

Положення про дистанційне навчання. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>

Положення про Інститут дистанційної освіти Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана / URL https://drive.google.com/file/d/1jHxblUk_MMzXyqsipryogTq8hYUcduf7/view

Положення про Міністерство освіти і науки України: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 р. № 630. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF>

Про Програму Ерасмус +. URL <https://erasmusplus.org.ua/programa-yes-erasmus/pro-programu/>

Програмне забезпечення для вищих навчальних закладів України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.politek-soft.kiev.ua/>

Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти, 2020 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2020/zmyshene%20navchanny/zmishanenavchannia-bookletsreads-2.pdf>

Статут державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти». URL <https://drive.google.com/file/d/19ioYMYcgrGzEZQoiMJ4FIpeakqwUHO5d/view?pli=1>

Статут Державної установи «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти «Агроосвіта» URL https://nmc-vfpo.com/wp-content/uploads/2022/10/statut_compressed.pdf

Статут Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 761. URL https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%82_%D0%BD_%D0%B2.pdf

Co-funded by
the European Union

Тертична, Н., & Козяк, А. (2021). Сучасні виклики дистанційної освіти: можливості та загрози. *Молодий вчений*, 7 (95), 26-33. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-7-95-8>

About EAIE. URL <https://www.eaie.org/about-eaie.html>

About us. URL <https://www.eden-online.org/about-us/>

Adobe Captivate Prime [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://helpx.adobe.com/ua/legal/product-descriptions/captivate-prime.html>

Adobe Captivate Prime vs Moodle LMS vs TalentLMS Comparison [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://elearningindustry.com/directory/compare/learning-management-systems/adobe-captivate-prime-vs-moodle-vs-talentlms>

Busel, V. T. Ed. (2005). *Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoï movy* [Great interpretation dictionary of modern Ukrainian language]. Kyiv, VTF «Perun».

Google Workspace for Education overview [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://support.google.com/a/answer/7370133?hl=en&sjid=8717744479124930780-EU>

Hedzyk, A., Pohoda, O., Herman, V., Sydorenko, O., & Klochko, O. (2023). Prospects for the development of distance education in Ukraine: Methodological aspect. *Revista Eduweb*, 17(1), 62-75. <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2023.17.01.7>

Karmazina, M., & Shurbovana, O. (2006). «Institute» and «Institution»: the problem of distinguishing concepts. *Politychnyi menedzhment*, 4, 10–19. Available on: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/9611/02-Karmazina.pdf?sequence=1>

Learning Management Systems Available on: <https://elearningindustry.com/directory/software-categories/learning-management-systems>

Co-funded by
the European Union

Makaliuk, I., Zhaldak, H., & Martynenko, V. (2022). “Institution” and “institute”: tendency to the “false substitution” of concepts. *Agricultural and Resource Economics*, 8(1), 204–234. <https://doi.org/10.51599/are>

Medema, Steven and Samuels, Warren (eds) (2003) *The History of Economic Thought: A Reader*. London: Routledge

Microsoft 365 Education [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.microsoft.com/uk-ua/education/products/office>

Moodle - open source learning platform [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://moodle.org>

More options for learning with Google Workspace for Education [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://blog.google/outreach-initiatives/education/google-workspace-for-education/>

North, D. C. (1990). *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge: Cambridge University Press

Obushna, N. I. (2016). Features of the categorical apparatus of institutional theory in the state administration plane. *Manager. Bulletin of Donetsk State University of Management*, 1, 40–48. Available on: <https://ojs.dsum.edu.ua/index.php/manager/article/view/289>.

Pavel Smutny, Petra Schreiberova Chatbots for learning: A review of educational chatbots for the Facebook Messenger. *Computers in Education*, 2020 DOI:10.1016/J.COMPEDU.2020.103862

Sysoiev, O. V. (2014). The concept of “Institute” and “Institution”: economic context. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*, 3(23), 140–149. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_eco_2014_3_18.

TalentLMS [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.talentlms.com/>

Ukrainian Distance Learning System URL <http://udl.org.ua/>

Veblen T. *The theory of the leisure class: an economic study of institutions*. New

Co-funded by
the European Union

York: The Macmillan Company, 1899. 412 p. Available on:
https://brocku.ca/MeadProject/Veblen/Veblen_1899/Veblen_1899_toc.html.

What is Chatbot? – Definition Available on:
<https://www.techopedia.com/definition/16366/chatterbot/>

Zapuhlyak, I. (2016). Institutional framework for the development of domestic gas transportation enterprises. *Economic Annals-XXI*, 158(3–4(2)), 39–42.
<https://doi.org/10.21003/ea.V158-09>.

РОЗДІЛ 2. ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА В МОЛДОВІ. ПОТОЧНИЙ СТАН

2.1. ІНСТИТУЦІЙНА СКЛАДОВА

Інституційний компонент системи дистанційного навчання означає загальну організаційну основу, структуру та адміністративні елементи, які полегшують і регулюють надання освіти у віддаленому або онлайн середовищі. Він охоплює формалізовану політику, практику та ресурси, що надаються навчальним закладом для забезпечення ефективного планування, виконання та управління програмами дистанційної освіти. Цей компонент слугує основою, яка підтримує освітню місію, якість та цілісність ініціатив закладу в галузі дистанційного навчання. Розуміння понять «установа» та «інститут» в контексті інституційної складової є важливим для подальшого розвитку освітньої системи.

Установа. У контексті інституційної складової дистанційної освіти "установа" зазвичай означає комплексну і визнану освітню організацію, таку як університет, коледж або школа, яка пропонує широкий спектр академічних програм, включаючи традиційні очні та дистанційні або онлайн варіанти навчання. Установа відповідає за визначення стратегічного бачення та цілей дистанційної освіти, забезпечуючи їх відповідність своїй загальній місії та цінностям.

Інститут/факультет. «Інститут» в інституційному компоненті може означати спеціалізований підрозділ або відділ в рамках більш широкого навчального закладу, який спеціально займається управлінням та підтримкою ініціатив дистанційного навчання. Інститутам часто доручають розробку та проведення онлайн-курсів, розробку навчальних матеріалів, підготовку викладачів, управління технологічною інфраструктурою та нагляд за службами підтримки студентів, пов'язаними з дистанційною освітою. Вони відіграють вирішальну роль у підтримці якості та послідовності дистанційного навчання.

Co-funded by
the European Union

Інституційний компонент системи дистанційного навчання - це організаційна структура та підтримка, що надається навчальним закладом для забезпечення дистанційної або онлайн-освіти. Терміни «заклад» та «інститут» використовуються в цьому контексті для того, щоб відрізнити основний навчальний заклад від спеціалізованих підрозділів або відділів, відповідальних за управління та ефективне впровадження програм дистанційної освіти. Разом вони забезпечують зобов'язання закладу надавати доступну, якісну освіту в цифровому навчальному середовищі.

Навчальний процес - це складна і різноманітна сукупність навчальних дій, системно і органічно об'єднаних, спрямованих і зорієнтованих на чітко визначену кінцеву мету. Ефективна реалізація та організація дидактично-навчальної дії вимагає методичних розробок для досягнення одночасно або послідовно декількох цілей пізнання, орієнтованих на розвиток нових когнітивних та операційних структур студента. Тому у визначенні методу домінуючу позицію займає завершеність дії, а метод є ніби продовженням заздалегідь визначених цілей і завдань. Таким чином, вибір методу набуває величезного значення, варіюючись залежно від цілей, завдань і змісту, запропонованого для навчання.

З метою модернізації вищої освіти в умовах суспільної підзвітності та університетської автономії Міністерство освіти, культури і науки затвердило Положення про організацію додипломного (І цикл) та інтегрованого навчання у вищих навчальних закладах Молдови. Як частина освітньої політики, Положення має на меті забезпечити ефективні та конкурентні умови для організації додипломного та інтегрованого навчання, щоб стимулювати академічну успішність у всіх її проявах. Формальне регулювання освітнього процесу у вищих навчальних закладах повинно пройти оцінку як міжнародного досвіду і практики, так і тенденцій та потреб національної системи освіти. Впроваджуючи найбільш прийнятні європейські практики, Міністерство освіти,

культури і науки сприяє інтеграції вищої освіти в європейський освітній простір.

Іншою метою документа є гнучкість бакалаврських та інтегрованих програм вищої освіти, що забезпечить ефективну відповідність навчального процесу потребам ринку праці та кращу мобільність у межах програм, закладів, можливо, національних або транснаціональних консорціумів. Ці парадигмальні зміни у процесі вищої освіти означають розширення сфер суспільної відповідальності закладів, що пропонують бакалаврські та/або інтегровані програми, а також набагато більш виражену інституційну залученість у процес організації навчання.

Так, відповідно до Положення про організацію підготовки здобувачів вищої освіти на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях (№ 1625 від 12.12.19), у статті 10 «Форма дистанційного навчання» зазначено такі аспекти:

- Вища бакалаврська освіта у формі дистанційної освіти - це незалежна від студента діяльність у межах навчальних програм, що підтримується системою тьюторства та з використанням систем дистанційного зв'язку.
- Дистанційне навчання може здійснюватися у вищих навчальних закладах лише за спеціальностями, які також здійснюються за денною формою навчання, на умовах, передбачених законодавством.
- Організація навчання за дистанційною формою регулюється Типовим положенням про організацію та проведення вищої освіти за дистанційною формою, затвердженим наказом профільного центрального органу державної влади.

Відповідно до Типового положення про організацію та проведення дистанційного навчання у вищих навчальних закладах (наказ № 474 від 24.05.2016 р.), вищі навчальні заклади розроблятимуть власне Положення про організацію та проведення дистанційного навчання на рівні університету, яке затверджуватиметься Вченою радою університету та оприлюднюватиметься на

веб-сайті закладу. У цьому документі вживаються такі терміни:

1. Дистанційна освіта - це інституціоналізована гнучка форма навчання, що здійснюється переважно у віртуальному навчальному середовищі за допомогою технологій дистанційної освіти.

2. Дистанційна вища освіта - дистанційна освіта, що здійснюється в межах вищих навчальних закладів.

3. Дистанційне навчання - процес дистанційної взаємодії викладацького складу зі слухачами, що відображає всі внутрішні складові навчального процесу (цілі, зміст, методи, форми організації, засоби навчання).

4. Технологія дистанційного навчання - технологія навчання, що здійснюється переважно за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій шляхом опосередкованої синхронної та/або асинхронної взаємодії між студентами та викладацьким складом.

5. Віртуальне навчальне середовище - віртуальний простір, в якому здійснюється діяльність з викладання, навчання та оцінювання з використанням різноманітних інструментів та інформаційних ресурсів.

Рамкове положення про організацію та проведення вищої дистанційної освіти встановлює порядок організації та проведення вищої дистанційної освіти на 1 циклі - бакалаврському, 2 циклі - магістерському та безперервному навчанні дорослих у вищих навчальних закладах. Метою впровадження вищої дистанційної освіти в системі освіти Республіки Молдова є урізноманітнення та розробка якісних освітніх програм за допомогою використання ІКТ та задоволення уподобань стейкхолдерів і потреб ринку праці шляхом гнучкості процесу вищої освіти та підвищення його ефективності.

З огляду на епідеміологічну ситуацію в усьому світі, а також в Республіці Молдова, починаючи з березня 2020 року, Технічний університет Молдови (ТУМ) та Молдовський державний університет (МДУ) – викладацький склад, студенти, члени адміністрації, представники інженерного факультету –

Co-funded by
the European Union

перейшли до освітнього досвіду в режимі, який можна назвати умовно, *змішаним дидактичним форматом*. Поняття змішаного дидактичного формату набуло ширшого застосування, а також більшої операціоналізації в обох університетах на початку 2020-2021 навчального року, коли після цілого онлайн-семестру 2019-2020 навчального року (семестр II, весна), а також тому, що у населення нашої країни вже сформувалася поведінка, що відповідає рівню епідеміологічного ризику, адміністрація ТУМ вирішила, що в новому навчальному році вона піде на варіант запуску змішаного дидактичного процесу. Змішаний дидактичний формат передбачав, що теоретичні заняття, консультації та оцінювання відбуватимуться онлайн, переважно в синхронному режимі, а практичні заняття, такі як семінари та лабораторні роботи, проходять у традиційному, аудиторному та синхронному режимі, звісно, з дотриманням санітарних норм, регламентованих Комісією з надзвичайних ситуацій Міністерства охорони здоров'я Республіки Молдова. Таким чином, виникла необхідність негайного вирішення проблеми оцифрування курсів викладачами університету. За таких обставин було вирішено, що для переведення курсів у цифровий формат в ТУМ і МДУ буде використовуватися платформа Moodle, скорочено від Модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment).

Викладачі, дослідники, розробники ІТ-продуктів, у сфері інтересів яких знаходяться прикладні аспекти платформи Moodle, з точки зору її використання в освіті та навчанні, відзначають, що в основу розвитку даної платформи покладені такі принципи, як: співпраця між залученими сторонами, діяльність у співпраці, партисипативна робота суб'єктів, які бажають зробити ефективний внесок в ході дидактичного процесу.

Виходячи з того, як (форма, частота, складність тощо) використовується платформа електронного навчання, в нашому випадку Moodle, можна виокремити деякі категорії цього дидактичного процесу, опосередкованого ІКТ:

I. Традиційний («face-to-face») дидактичний процес, опосередкований ІКТ (в широкому сенсі, через підтримку продуктів інформаційно-комунікаційних технологій), характеризується роллю, що приписується платформі електронного навчання, а саме: вона полягає в обслуговуванні в прямому статичному режимі:

– Інструмент дидактичної взаємодії, що пропонує набір комп'ютерних засобів навчального призначення, ідеально пристосований до змісту і цілей навчання, здатний урізноманітнити традиційний процес викладання-навчання-оцінювання.

– Простір для зберігання/обміну цифровими дидактичними ресурсами, незалежно від того, чи є вони (А) дидактичним змістом, відібраним/розробленим/систематизованим/організованим відповідно до певного дидактичного підходу викладачем, (Б) чи є вони продуктами навчальної діяльності студентів (розробленими/організованими/представленими), в ідеальному вигляді, залежно від вимог викладача. Оскільки мова йде саме про таку застосовність курсів, що викладаються за допомогою додатків типу Moodle, то розрізняємо режим синхронного або асинхронного використання платформи електронного навчання суб'єктами дидактичного процесу.

II. Дидактичний процес, опосередкований ІКТ, зараз, у 21 столітті, організовується і функціонує виключно онлайн і характеризується імперативною роллю платформи електронного навчання, яка, зокрема, пропонує можливість постійної взаємодії суб'єктів процесу викладання-навчання-оцінювання один з одним за допомогою інструментів, вбудованих в систему.

III. Змішаний навчальний процес, який є симбіозом традиційного та онлайн форматів або, точніше, форматом, опосередкованим ІКТ. В усіх трьох випадках, описаних вище, важливе значення має зміст і якість курсу, розробленого на платформі електронного навчання.

2.2. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ

Пандемія COVID-19 мала значний вплив на організацію навчальної

діяльності в навчальних закладах, зокрема в Технічному університеті Молдови та Молдовському державному університеті. Перехід до онлайн-заходів у порівнянні з традиційними очними заняттями висвітлив як низку переваг і можливостей, які пропонує дистанційне навчання, так і виявив певні обмеження, дисфункції та труднощі, характерні для інженерної освіти. Дидактичні заходи в університеті можна розділити на кілька категорій: лекції, семінари, практичні та лабораторні роботи. Для всіх видів діяльності можна використовувати різні інструменти ІКТ, щоб зробити процес викладання і засвоєння знань студентами більш ефективним.

З огляду на той факт, що ТУМ і МДУ надзвичайно зацікавлені в розробці цінних курсів викладачами та їхніми асистентами, адміністрація університету виступила з ідеєю організовувати двічі на рік Конкурс цифрових курсів (КЦК), де автори курсів такого типу змагатимуться один з одним за отримання окремих місць, відзначених низкою призів. У конкурсі можуть брати участь університетські курси, розміщені на одній з платформ Moodle ТУМ, які викладаються у відповідному семестрі. Конкурс відбувається відповідно до положень регламенту ТУМ, який охоплює аспекти організації та проведення, оцінювання цифрових курсів, методика визначення переможців, діяльність конкурсної комісії тощо.

Будь-який онлайн-курс можна проаналізувати з точки зору трьох типів взаємодії: студент-інформація, студент-студент і студент-викладач. У традиційній освіті найбільше значення має взаємодія студент-інформація. В асинхронній онлайн-освіті взаємодія студент-студент та студент-викладач набуває набагато більшої ваги. Це значною мірою пов'язано з необхідністю рефлексувати, шукати, коментувати або розуміти проблему, тому якість діалогу часто перевершує традиційний курс.

Організація онлайн викладання різних форм дидактичних занять: лекцій, семінарів, практичних занять та лабораторних робіт в інженерному університеті

має свою специфіку. У випадку з лекціями можуть бути успішно використані класичні методи онлайн викладання, широко описані в спеціалізованій літературі. Практичні та лабораторні заняття, у випадку технічних дисциплін, передбачають вивчення певних технологій, реалізацію та проектування електронних пристроїв і схем, використання спеціалізованих приладів для проведення вимірювань, моделювання та перевірку правильності роботи аналізованих пристроїв. Саме через це реалізація онлайн-освіти для інженерних дисциплін вимагає використання передових технологій, що дозволяють створювати віртуальні лабораторії.

2.3. НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОМПОНЕНТІВ

Дистанційна освіта - це будь-яка форма навчання, де студенти та викладачі фізично розділені, а викладання та навчання відбувається дистанційно. Дистанційна освіта розвивалася протягом багатьох років, і двома важливими аспектами, пов'язаними з дистанційною освітою, є методи дистанційної освіти та технології, що використовуються для її полегшення.

Методи дистанційної освіти - це навчальні підходи, що використовуються для надання освіти дистанційно, а технології дистанційної освіти охоплюють інструменти та платформи, які підтримують реалізацію цих методів і сприяють їхньому застосуванню. З розвитком технологій дистанційна освіта, ймовірно, стане ще більш інноваційною та ефективною в охопленні учнів по всьому світу.

Методи дистанційної освіти - це різні підходи та навчальні стратегії, що застосовуються для надання освіти віддаленим учням. Ці методи еволюціонували від традиційних заочних курсів до більш інтерактивних і цікавих онлайн-форматів. Деякі з найпоширеніших методів дистанційної освіти включають

Заочні курси: У минулому дистанційна освіта значною мірою поклядалася на заочні курси, де навчальні матеріали надсилалися студентам поштою, а завдання виконувалися і поверталися тим же способом.

Co-funded by
the European Union

Платформи онлайн-навчання: Платформи онлайн-навчання стали популярними для надання дистанційної освіти. На цих платформах розміщено широкий спектр курсів і програм, що охоплюють різні предмети та рівні кваліфікації. Учні можуть отримати доступ до мультимедійного контенту, взаємодіяти з викладачами, брати участь у дискусіях, а також виконувати завдання та оцінювання через ці платформи.

Віртуальні класи: Віртуальні класи відтворюють традиційні заняття в класі в онлайн-середовищі. Використовуючи інструменти відеоконференцій та платформи для співпраці, викладачі та студенти можуть взаємодіяти в режимі реального часу, що дозволяє проводити лекції, дискусії та групові заняття в прямому ефірі. Цей метод забезпечує більш синхронний досвід навчання.

Змішане навчання: Змішане навчання поєднує в собі як традиційні заняття в класі, так і компоненти онлайн-навчання. Студенти можуть відвідувати деякі очні заняття, а інші частини курсу проходити онлайн. Це забезпечує більшу гнучкість і персоналізований досвід навчання.

Масові відкриті онлайн-курси (МВОК): МВОК - це масштабні онлайн-курси, розроблені, щоб бути доступними для великої кількості студентів. Вони, як правило, безкоштовні або недорогі і пропонують гнучкий навчальний процес. МВОК часто містять відеолекції, інтерактивні вікторини, автоматизоване оцінювання та дискусійні форуми, що дозволяє студентам взаємодіяти з матеріалами курсу та іншими студентами з усього світу.

У Республіці Молдова, відповідно до статті 78 Кодексу про Освіту Республіки Молдова (Кодекс про Освіту №152), вища бакалаврська та магістерська підготовка організовується за такими формами навчання:

- а) з частотою;
- б) зі зменшеною частотою;
- в) на відстані.

Денна форма навчання передбачає постійну особисту участь студента у

Co-funded by
the European Union

всіх навчальних заходах. Заочна форма навчання передбачає самостійну діяльність студента з особистою участю в обмеженій кількості навчальних заходів, організованих у вигляді навчальних та екзаменаційних сесій.

Дистанційна освіта - це гнучка форма навчання, яка характеризується гнучкістю навчальної програми та використанням сучасних технологій для заміни частини очних зустрічей, характерних для частого навчання. Навчальний процес в основному здійснюється за допомогою самостійної роботи, занять з викладачем та практичних занять з асистентом. Студент може навчатися у власному темпі, відповідно до своїх потреб і можливостей, що дуже важливо в епоху, коли навчання є безперервним, протягом усього життя. Примірне положення про організацію та розвиток дистанційної форми здобуття вищої освіти у вищих навчальних закладах затверджено наказом МОН № 474 від 24.05.2016 р.

Моніторинг обліку відвідування студентами навчальних закладів є важливим і необхідним критерієм, а дослідження показали, що регулярне відвідування студентами занять та академічні результати тісно пов'язані між собою. Проведення систематичного обліку дозволяє виявити студентів, які потребують підтримки, на ранній стадії, що дає можливість вжити необхідних заходів, які допоможуть їм продовжити навчання. У МДУ з 2021 року і в ТУМ з 2023 року впроваджуються електронні реєстри для моніторингу академічних груп. На платформі електронного навчання Moodle реалізована легко масштабована і гнучка система управління записами за допомогою елемента «активність-присутність (відвідування)». Модуль «Активність-Присутність (Відвідуваність)» дозволяє викладачам вести облік відвідування студентами занять, замінюючи або доповнюючи паперовий журнал відвідуваності. Він в основному використовується в змішаному навчальному середовищі, де студенти відвідують семінари, лекції, лабораторні роботи, даючи викладачеві можливість відстежувати і, за бажанням, оцінювати відвідування студентами занять.

Викладач може встановити розклад занять або створити окремі сесії. За замовчуванням доступні наступні опції: Присутній, Відсутній, Запізнився та Пропущено. Модуль також дозволяє завантажити список учасників курсу в Excel або текстовому форматі. Сесії також можуть бути налаштовані таким чином, щоб студенти могли реєструвати власну відвідуваність, а також доступні різні звіти для всієї групи або окремих студентів (Інструкція з використання Moodle, Moodle Moldova).

2.4. ТЕХНІЧНИЙ КОМПОНЕНТ

Технології дистанційної освіти охоплюють інструменти та платформи, які дозволяють доставляти навчальний контент і підтримувати комунікацію та співпрацю в дистанційному навчальному середовищі. За останні роки ці технології значно розвинулися, зробивши дистанційну освіту більш ефективною та доступною.

Деякі поширені технології, що використовуються в дистанційній освіті, включають

Системи управління навчанням (LMS): платформи LMS є основою дистанційної освіти. Вони забезпечують віртуальне середовище для студентів та викладачів для взаємодії, обміну ресурсами, виконання завдань та проходження оцінювання. Найпопулярніші LMS, що використовуються навчальними закладами, включають Moodle, Anthology's Blackboard Learn та PowerSchool's Schoology Learning (Kirvan and Brush 2023).

Інструменти для веб-конференцій: Програмне забезпечення для веб-конференцій дозволяє спілкуватися та співпрацювати в режимі реального часу між викладачами та студентами. Такі інструменти, як Zoom, Microsoft Teams, Google Meet та Adobe Connect полегшують проведення віртуальних лекцій, вебінарів та інтерактивних дискусій. Ефективність цих платформ для відеоконференцій була продемонстрована під час поширення пандемії і стала

підходящим рішенням для вирішення проблем онлайн-навчання в надзвичайних ситуаціях (Pal and Vanijja 2020).

Онлайн-контент і мультимедіа: Дистанційна освіта часто покладається на різні мультимедійні елементи для покращення навчального процесу. Це можуть бути відеолекції, інтерактивні симуляції, подкасти, електронні книги та інші цифрові ресурси.

Віртуальна реальність (VR) і доповнена реальність (AR): Деякі навчальні заклади почали експериментувати з технологіями віртуальної і доповненої реальності, щоб створити імерсивний навчальний досвід. Ці технології можуть імітувати реальні сценарії та покращувати розуміння таких предметів, як природничі науки, інженерія та медична підготовка. Вони дозволяють студентам досліджувати віртуальні середовища, проводити симуляції та брати участь у практичних заняттях, навіть якщо вони фізично віддалені.

Гейміфікація: Гейміфікація використовує елементи ігрового дизайну в неігрових контекстах, включаючи освіту. Вона може мотивувати учнів, вводячи виклики, винагороди та відчуття досягнення в їхній навчальній подорожі. Методи гейміфікації, такі як бейджі, таблиці лідерів і нагороди, роблять навчання більш інтерактивним і приємним, заохочуючи учнів до активної участі. Найбільш очевидними перевагами використання гейміфікації на платформах дистанційного навчання у вищій освіті є те, що вона допомагає досягти бажаних навчальних цілей, вимірює слабкі та сильні сторони студентів, покращує навчання студентів та мотивує їх до навчання, а також допомагає студентам прийняти методологію гейміфікації та залучитись до навчального процесу (Alzahrani and Alhalafawy 2022).

Штучний інтелект (ШІ) в освіті: Інструменти та алгоритми на основі штучного інтелекту використовуються для персоналізації навчального процесу,

Co-funded by
the European Union

пропонування адаптивних навчальних траєкторій, інтелектуального репетиторства та автоматизації адміністративних завдань.

Мобільне навчання (М-навчання): З широким розповсюдженням смартфонів і планшетів освітній контент і додатки стають все більш доступними на мобільних пристроях. М-навчання дозволяє студентам навчатися в дорозі і забезпечує більшу гнучкість. З поширенням смартфонів і планшетів мобільне навчання стає все більш популярним. Освітні додатки та мобільні платформи дозволяють студентам отримувати доступ до навчальних матеріалів і брати участь у навчальній діяльності на ходу.

Соціальні медіа та онлайн-спільноти: Соціальні медіа-платформи та онлайн-спільноти стали частиною сучасної дистанційної освіти. Вони пропонують студентам та викладачам простір для співпраці, обміну ідеями та участі в дискусіях за межами формального навчального середовища.

Аналітика даних та навчальна аналітика: Навчальні заклади використовують аналітику даних для моніторингу прогресу студентів, виявлення тенденцій у навчанні та оптимізації викладання курсів для досягнення кращих результатів навчання. Аналітика навчання може допомогти викладачам зрозуміти поведінку студентів та оптимізувати навчальні стратегії.

Онлайн-оцінювання та перевірка знань: Передові інструменти онлайн-оцінювання в поєднанні з технологіями дистанційної перевірки допомагають забезпечити чесність іспитів та оцінювання в умовах дистанційної освіти.

Заклади вищої освіти загалом та суб'єкти освітнього процесу зокрема відчули негативний вплив кризи, спричиненої пандемією COVID-19, перебуваючи під сильним впливом як особистого та професійного досвіду, так і пов'язаних з ним компонентів освітнього процесу. Перенесення теоретичної та прикладної дидактичної діяльності у віртуальне середовище стало викликом для вищої освіти, безпосередньо впливаючи на ефективність дидактичної діяльності.

В рамках ТУМ було розроблено Положення про організацію та проведення

Co-funded by
the European Union

дистанційного навчання, затверджене на Сенаті ТУМ 22.12.2020. У розділі, що стосується загальних умов організації ДН (дистанційного навчання), зазначені основні вимоги в цьому контексті:

Основні документи. Навчальні плани для ДН складаються на основі навчальних планів, затверджених для денної форми навчання, шляхом адаптації способу розподілу загальної кількості годин, передбачених на вивчення дисципліни, із збереженням незмінним переліку дисциплін та кількості кредитів, відведених на них. Навчальні програми дисциплін/модулів для дистанційної форми навчання розробляються окремо, з урахуванням специфіки ДН, роблячи акцент на детальному описі видів діяльності, що здійснюються шляхом індивідуального навчання, виходячи з вимог, встановлених Положенням про організацію та проведення вищої бакалаврської підготовки (цикл I) та інтегрованої в ТУМ, а також Положенням про організацію та проведення вищої магістерської підготовки (цикл II) в ТУМ.

Для навчальних програм в рамках ЕНК розробляється Посібник студента, який є інформаційною підтримкою щодо особливостей діяльності в рамках ЕНК, в якому описані дидактичні заходи, академічний календар та інша необхідна інформація. ЕНК здійснюється на основі дидактично-методичних матеріалів, які формують Цифровий інформаційний ресурс (ЦІР).

Для дисциплін, які додатково потребують ознайомлення з довідковою літературою – підручниками, договорами, документами тощо. Університет забезпечить студентам умови для роботи з документацією у власних бібліотеках або у бібліотеках, з якими він співпрацює.

В рамках МДУ у 2022 році було затверджено Положення про організацію та проведення дистанційної освіти в Молдавському державному університеті. Це Положення було розроблено на основі Типового положення про організацію та проведення дистанційного навчання у вищих навчальних закладах, затвердженого Наказом Міністерства освіти № 474 від 24.05.2016 року. У

Положенні згадується кілька аспектів дистанційної освіти: прийом студентів, процес навчання, який передбачає як асинхронну діяльність з використанням навчальної платформи, так і синхронну онлайн діяльність та очні консультації та наставництво; екзаменаційна сесія та завершення програми.

Викладацький склад. Науково-педагогічний персонал, який забезпечує навчання в рамках ДН, складається з керівників курсів, викладачів, які здійснюють практичну діяльність, та тьюторів. Керівники курсів координують вивчення тем навчальної програми, розробляють дидактичні матеріали та оцінюють навчальні результати слухачів. Педагогічні працівники, які здійснюють прикладні (практичні) види діяльності, передбачені навчальними планами, забезпечують їх реалізацію у форматі, передбаченому навчальним планом та навчальними програмами курсів, а також беруть участь в оцінюванні навчальних результатів слухачів. Тьютор у дистанційній освіті виконує роль наставника та консультанта, а також є посередником у комунікації між слухачами та організатором курсу/викладацьким складом.

Викладачі, залучені до процесу дистанційного навчання, повинні мати спеціальні навички для цієї форми навчання, підтвержені навчанням за програмою «Використання інформаційно-комунікаційних засобів в освіті» або іншою аналогічною програмою. За необхідності Університет може залучати до навчального процесу запрошених викладачів, розвиваючи відносини з ними за допомогою ІКТ. Регламентація дидактичної діяльності здійснюється на основі чинних нормативних актів з урахуванням особливостей ДН (додаткові зусилля, що вкладаються в розробку цифрових інформаційних ресурсів, їх підтримку та оновлення, онлайн-комунікацію зі студентами).

Інформаційне забезпечення ДН. Інформаційне забезпечення ДН ґрунтується на використанні цифрових інформаційних ресурсів (ЦІР), але не тільки, які мають забезпечити ефективність навчання студентів у межах усіх видів діяльності, запланованих навчальною програмою. Проектуванням

цифрового контенту та розробкою цифрових інформаційних ресурсів займаються науково-педагогічні працівники, залучені до процесу ДН, які проводять різні види дидактичної діяльності зі студентами, незалежно від їхнього місцезнаходження. Цифрові інформаційні ресурси розміщуються на офіційних платформах та в електронній бібліотеці Університету.

Вибір інформаційних технологій для публікації дидактичних матеріалів здійснюватиметься залежно від рівня оснащення, можливостей доступу студентів, але в жодному разі не виключатиме можливості публікації на папері. ДІР повинні постійно оновлюватися, не рідше одного разу на 3 роки або за необхідності. За забезпечення належного рівня та наукової і психолого-педагогічної якості матеріалів (ПНД, друкованих матеріалів) основна відповідальність лежить на організаторах курсу, які відповідають за розробку змісту курсу/модуля.

Технічне забезпечення ДН. Для здійснення дистанційного навчання технічна та матеріальна база на рівні університету складається з наступних компонентів:

- навчальні приміщення факультетів, симуляційні центри, дослідницькі центри, навчальні центри, консультаційні центри та інші структури, необхідні для забезпечення ДН;
- матеріально-технічні засоби: аудіо/відео обладнання, комп'ютерна техніка та інші специфічні матеріали, що надаються для створення цифрових освітніх ресурсів;
- спеціалізоване програмне забезпечення, необхідне для розробки ДЕ;
- обладнання для зберігання цифрових освітніх ресурсів (електронні бібліотеки, репозиторії, сервери, а за потреби - серверні кластери, центри хмарних обчислень тощо).

Відповідно до методології організації іспиту для завершення бакалаврських, інтегрованих та магістерських програм вищої освіти в онлайн

Co-funded by
the European Union

форматі в Технічному університеті Молдови, затвердженої на засіданні Сенату ТУМ 26.05.2020 року, процес складання іспитів регламентований. Тому, відповідно до 3 частини. ПРОВЕДЕННЯ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ ПРОЦЕДУРИ З ХАРАКТЕРОМ СИНТЕЗУ передбачає повну процедуру іспиту, включаючи завдання всіх представників, які беруть участь у процесі. Так, профільні кафедри, відповідальні за організацію екзаменаційного тесту, затверджують інструмент, який використовується для підтримки відповідно до специфіки тесту, щоб можна було ефективно оцінити знання та навички студентів, в оптимальних аудіо- та відеоумовах (MS Teams, CiscoWebex), включаючи специфікацію, що принаймні за 1 день до дати проведення тесту секретар КЕЛ надсилає членам комісії електронні квитки у форматі Word. За 30 хвилин до початку атестаційного тестування секретар комісії або інша особа, призначена керівником департаменту, забезпечує доступ до інструменту та перевіряє технічні аспекти. Також у додатках 1 та 2 цього положення студентам надається можливість вибору форми підтримки (Regulation of TUM 2020).

2.5. МЕТОДОЛОГІЧНА СКЛАДОВА

У будь-якому освітньому процесі, як традиційному, так і в дистанційному форматі, дидактична комунікація між суб'єктами процесу викладання-навчання-оцінювання є абсолютно необхідною. Зрозуміло, що якщо ми знаходимося в умовах очного навчання і, перш за все, в режимі синхронної роботи, постає проблема впровадження інструментів, які б сприяли цій комунікації. Оскільки ми говоримо про способи реалізації дистанційного навчання за допомогою платформи Moodle, то вона дозволяє досягти дидактичної комунікації шляхом застосування наступних інструментів:

Чат - це інструмент для запуску деяких дискусій, які можуть бути ініційовані автором цифрового курсу для негайного з'ясування певних тем, які викладаються-вивчаються в курсі, що викладається на платформі Moodle. Взаємодія, яку пропонує цей інструмент, є вільною; як викладач, так і студент

можуть ініціювати тему для обговорення. Спілкування може відбуватися як між викладачем і студентом, викладачем і студентами, так і між студентом і студентом або студентом і студентами.

Форум, інструмент, який дещо схожий на чат, оскільки він також створений з метою ініціювання певних дискусій щодо деяких питань/проблем, які дуже часто потребують вирішення на уроках даної дисципліни. Впровадивши цей інструмент, викладач мінімізує свої витрати часу, а також деяких студентів, шляхом наближення до теми обговорення (наприклад: встановлення програми тощо). Властивість форуму зберігати дискусію між користувачами, дозволяє подальше документування та/або ознайомлення зі змістом дискусії зацікавленими особами. Слід зазначити, що в процесі налаштування курсу викладач може задати такі умови, як: формат курсу, тривалість курсу, календарні терміни початку/завершення курсу тощо. Після того, як курс був розміщений/розроблений викладачем, його можна знову змінити, видаливши частину контенту або додавши цінні елементи в систему викладання-навчання-оцінювання предмета, представлену на Moodle, тощо.

Однак для правильної роботи платформи, а також для належного доступу до курсу, необхідно класифікувати користувачів платформи відповідно до їхніх ролей. Це дозволить розмежувати студентів та викладачів, щоб лише викладачі могли вносити зміни до курсу. Загалом, всі курси, представлені на одній платформі Moodle, також можна класифікувати за різними критеріями, прийнятими на рівні навчального закладу. Тут допустимо організувати їх відповідно до програм та/або років навчання, згрупувати за типом предметів або навіть відповідно до конкретних ролей викладачів.

Нарешті, ми повинні підкреслити, що курс Moodle може розвиватися з часом і повинен оновлюватися з плином часу. Зміни будуть вноситися, виходячи з динаміки викладання та навчання в ньому. Деякі викладачі вважають за краще вносити зміни до та/або після кожного уроку та/або навчального розділу тощо.

Курс Moodle - це структура, яку автор(и) можуть покращувати як кількісно, так і якісно.

Враховуючи той факт, що цифровий курс на платформі Moodle розробляється для обслуговування студентів та підтримки їх у засвоєнні навчального матеріалу, очевидно, що на початку викладання курсу викладачем необхідно буде зареєструвати студентів на платформі. Цей момент дозволить студентам отримати доступ до навчальної діяльності, вивчати матеріали, розміщені викладачем, взаємодіяти, за необхідності, з колегами та викладачами, які викладають курс, проявити себе як активних користувачів платформи Moodle, відповідальних за своє професійне навчання.

2.6. КАДРОВА СКЛАДОВА

Цифрові навички є незамінними для суспільства, яке виставляє цифрові рахунки, і це факт, який всі визнають без вагань. Аргументи здебільшого стосуються рівня знань про новий цифровий світ. Здебільшого освітній порядок денний учнів визначається або тим, як використовуються технології, або тим, як ці технології створюються.

Успішне впровадження дистанційного навчання вимагає від академічного персоналу відповідності певним критеріям та наявності відповідних компетенцій. Ось деякі ключові критерії, компетенції та способи, за допомогою яких вищі навчальні заклади (ВНЗ) можуть підтримати розвиток цих компетенцій:

Критерії для академічного персоналу в дистанційному навчанні.
Експертиза предмету: Науково-педагогічні працівники повинні мати глибоке розуміння предмета, який вони викладають. Це включає в себе постійне ознайомлення з останніми досягненнями в цій галузі.

Технологічна компетентність: Вони повинні добре володіти технологіями та інструментами, що використовуються для дистанційної освіти, включаючи системи управління навчанням, відеоконференції та платформи онлайн-

Co-funded by
the European Union

оцінювання.

Навички ефективної комунікації: Здатність чітко та ефективно спілкуватися за допомогою письмових та усних засобів має вирішальне значення для онлайн-навчання.

Адаптивність: Середовище дистанційного навчання може швидко змінюватися. Персонал повинен бути адаптивним і відкритим до випробування нових стратегій і технологій викладання.

Поінформованість про доступність: Викладачі повинні забезпечити доступність матеріалів і заходів курсу для всіх студентів, включно з тими, хто має інвалідність.

Тайм-менеджмент: Управління онлайн-курсами часто вимагає більше часу та організації. Співробітники повинні вміти ефективно управляти своїм часом.

Зворотній зв'язок та оцінювання: Викладачі повинні надавати своєчасний і конструктивний зворотний зв'язок студентам та мати навички справедливого й ефективного оцінювання.

Студенто-центричний підхід: Сприяння створенню навчального середовища, орієнтованого на студента, де студенти є активними учасниками процесу навчання, є важливим у дистанційній освіті.

Компетенції для викладачів дистанційної освіти:

Розробка онлайн-курсів: Викладачі повинні вміти розробляти цікаві та інтерактивні онлайн-курси, які сприяють активному навчанню.

Навички фасилітації: Вони повинні ефективно фасилітувати онлайн-дискусії та активності, щоб підтримувати залученість учнів і сприяти формуванню почуття спільноти.

Технічна підкованість: володіння інструментами та платформами онлайн-навчання має вирішальне значення для створення безперешкодного навчального процесу.

Мультимодальне викладання: здатність використовувати різноманітні

Co-funded by
the European Union

методи навчання, такі як відеолекції, дискусійні дошки та вебінари в прямому ефірі, щоб задовольнити різні стилі навчання.

Оцінювання та зворотній зв'язок: Вміння створювати онлайн-оцінювання та надавати своєчасний, змістовний зворотній зв'язок студентам.

Цифрова грамотність: Розуміння цифрового ландшафту, включаючи питання, пов'язані з конфіденційністю, безпекою та цифровою етикою в Інтернеті.

Культурна чутливість: Чутливість до культурного та географічного розмаїття студентства та відповідна адаптація методів викладання.

Підтримка розвитку компетенцій. Тренінги та семінари: ЗВО можуть пропонувати регулярні тренінги та семінари з методів онлайн-навчання, використання технологій та найкращих практик.

Наставництво: Досвідчені онлайн-викладачі можуть наставляти молодих викладачів, ділячись ідеями та стратегіями.

Доступ до ресурсів: ЗВО повинні забезпечити доступ до розробників навчальних курсів, фахівців з мультимедіа та технічної підтримки для допомоги в розробці курсів та усуненні несправностей.

Фонди професійного розвитку: Виділення коштів на участь викладачів у конференціях та семінарах, пов'язаних з дистанційною освітою, може сприяти безперервному навчанню.

Співпраця з колегами: Заохочення співпраці між викладачами для обміну досвідом та інноваційними методами викладання.

Забезпечення якості: Впровадження процесу забезпечення якості для перегляду та вдосконалення онлайн-курсів.

Механізми зворотного зв'язку: Збір відгуків як від викладачів, так і від студентів для постійного покращення досвіду дистанційного навчання.

Можливості для досліджень: Заохочення та підтримка викладачів до участі в дослідженнях, пов'язаних з онлайн-педагогікою та дистанційною освітою.

Co-funded by
the European Union

Беручи до уваги значну важливість добре підготовленого персоналу для ДН, який відповідатиме вищезазначеним критеріям, і з метою досягнення вищезазначених компетенцій, університети докладають зусиль у цьому напрямку. Центр безперервної освіти проводить курси підвищення кваліфікації для всіх викладачів: курси з оцифрування контенту, курси з поглибленого використання платформи Moodle, курси з оцифрування інтерактивних заходів. Курси охоплюють різні психолого-педагогічні та технічні аспекти. Курси доступні протягом усього навчального року. По закінченню програм видаються сертифікати.

Крім того, для підготовки до дистанційного навчання співробітники МДУ та ТУМ можуть використовувати курси, розроблені в рамках Erasmus+ проекту CONNECT на освітній платформі <https://smartchannel.digital/>. Викладачі можуть отримати доступ до широкого спектру курсів в асинхронній формі:

– Вступ до цифрового викладання в університетському середовищі <https://smartchannel.digital/course/Introduction-to-the-Digital-Teaching-in-University-Environment-course>.

– Сучасні технології та цифрові інструменти для навчання <https://smartchannel.digital/course/Modern-technologies-and-digital-tools-for-teaching>.

– Цифрове викладання в університетському середовищі <https://smartchannel.digital/course/Digital-Teaching-in-University-Environment>.

– Модуль Цифрові платформи <https://smartchannel.digital/course/Digital-platforms-Module>.

– Модуль діджиталізації <https://smartchannel.digital/course/Digitalization-Module>.

– Модуль фотографії <https://smartchannel.digital/course/Photography-Module>.

– Плівковий модуль <https://smartchannel.digital/course/Film-Module>.

– Акторський модуль <https://smartchannel.digital/course/Acting-Module>.

- Модуль руху <https://smartchannel.digital/course/Movement-Module>.

Ці курси дозволять їм створювати навчальний контент для дистанційної магістерської програми, уникаючи типових помилок.

Отже, успішне впровадження дистанційного навчання залежить від поєднання критеріїв, компетенцій та інституційної підтримки. Вищі навчальні заклади відіграють вирішальну роль у наданні необхідних ресурсів і можливостей для професійного розвитку, щоб дати викладачам змогу досягти успіху в сфері дистанційної освіти.

Тому інтерес до вивчення програмування є, з одного боку, закономірним етапом розвитку суспільства, заснованого на знаннях, а з іншого – необхідністю розвитку та застосування сучасних ІТ-засобів у діяльності людини, в тому числі й повсякденній. В онлайн-просторі можна легко знайти безліч джерел для вивчення програмування, які включають як комплексні MOOC-платформи, такі як Coursera, EdX та Udacity, так і спеціалізовані платформи, такі як Codecademy або Free Code Camp (Bradford 2021). Підходи до навчання здебільшого індуковані комп'ютерною системою, зосереджені на чітко визначених керованих процесах і базуються на самовизначенні та самомотивації студента, який навчається. Незважаючи на доступність і переваги, які пропонують навчальні онлайн-платформи з програмування, позитивно і з різних точок зору представлені, в тому числі для широкої громадськості в засобах масової інформації (White et al. 2015), дослідження показують, що в сучасній освіті незамінними є інноваційні методи. Вони передбачають, особливо в онлайн (або дистанційному) середовищі, співпрацю, командну роботу і проблемну орієнтацію (Kalaian 2021), а також адаптацію до соціального і культурного контексту (Ruipérez-Valiente et al. 2020), щоб гарантувати успіх на рівні всієї освітньої системи (а не лише на індивідуальному рівні). Аналогічно, є дослідження, які свідчать про те, що неформальна взаємодія в онлайн і дистанційному навчанні може покращити навчання, розглядаючи

Co-funded by
the European Union

«формалізовану» платформу МВОК як еквівалент традиційної системи LMS з формальним навчанням/викладанням/оцінюванням (Fidalgo-Blanco et al. 2014).

2.7. СПИСОК ВИКОЛИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ДО РОЗДІЛУ 2

Education Code no. 152 of July 17, 2014 (Official Monitor of the Republic of Moldova, 2014, no. 319-324, art. 634).

Moodle Guide, Available on: <https://elibrary.ceiti.md/files/12/GhidMoodle.pdf>,
Moodle Moldova, Available on:
<https://moodle.usm.md/mod/page/view.php?id=13640>

Kirvan P. and Brush K., (2023). Definition of Learning Management System, Available on: <https://www.techtarget.com/searchcio/definition/learning-management-system>

Pal, D., and Vanijja, V. (2020). Perceived usability evaluation of Microsoft Teams as an online learning platform during COVID-19 using system usability scale and technology acceptance model in India. Children and Youth Services Review, 119, 105535. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2020.105535>

Alzahrani F.K. and Alhalafawy W.S., (2022). Benefits And Challenges Of Using Gamification Across Distance Learning Platforms At Higher Education: A Systematic Review Of Research Studies Published During The COVID-19 Pandemic. Journal of Positive School Psychology, Vol. 6, No. 10, 1948-1977.

REGULAMENT PRIVIND ORGANIZAREA ȘI DESFĂȘURAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI LA DISTANȚĂ LA UNIVERSITATEA TEHNICĂ A MOLDOVEI (2020). Available on: <https://utm.md/wp-content/uploads/2021/05/Regulament-organizare-si-desfasurare-invatamant-la-distanta-UTM-2020.pdf>

Bradford, L., (2021). 101 of the Best Places to Learn to Code For Free, Learn to Code With Me, [online] Available on: <https://learntocodewith.me/posts/code-for-free/>

White, L., Leon, M., White, S., (2015). MOOCs Inside Universities. An Analysis of MOOC Discourse as Represented in HE Magazines, In Proceedings of the 7th International Conference on Computer Supported Education - CSEDU, ISBN 978-989-

Co-funded by
the European Union

758-108-3 ISSN 2184-5026, pages 109-115. [online][cited 15.06.2021]
Available:<http://dx.doi.org/10.5220/0005453201090115>

Kalaian, S.A., (2021). Distance and Online Learning. In Research Anthology on Developing Effective Online Learning Courses (pp. 16-28). IGI Global. [online]
Available on: <http://dx.doi.org/10.4018/978-1-7998-8047-9.ch002>

Ruipérez-Valiente, J.A. and others, (2020) Using multi-platform learning analytics to compare regional and global MOOC learning in the Arab world, In Computers & Education, Vol. 146, ISSN 0360-1315, [online] Available on: <https://www.researchgate.net/publication/337724923>

Fidalgo-Blanco, A., et al. (2014). Improving the MOOC learning outcomes throughout informal learning activities. In Proceedings of the Second International Conference on Technological Ecosystems for Enhancing Multiculturality (TEEM '14). Association for Computing Machinery, New York, NY, USA, 611–617 [online]
Available on :<https://doi.org/10.1145/2669711.2669963>]

Co-funded by
the European Union

РОЗДІЛ 3.

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА В НІМЕЧЧИНІ, ІСПАНІЇ ТА ІТАЛІЇ. ПОТОЧНИЙ СТАН

В останні роки глобалізація, поширення нових знань та ідей, розвиток цифрових технологій зробили дистанційне навчання одним з найважливіших інструментів та пріоритетів сучасної освіти. У часи динамічних потреб ринку праці, глобальних геополітичних викликів та світових пандемій необхідність у безперервному та якісному навчальному процесі призвела до пошуку рішень для забезпечення дистанційного навчання на різних рівнях засвоєння знань. Пандемія COVID-19 внесла значні зміни в те, як європейські навчальні заклади організовують навчальний процес. Сьогодні дистанційне навчання видається не лишетимчасовим рішенням для критичних ситуацій, а й потужним інструментом для системного розвитку освіти та поширення знань у світовій спільноті. Мета цього розділу - надати огляд основних компонентів і тенденцій розвитку дистанційної освіти в університетах-партнерах, щоб забезпечити простір для обговорення та обміну кращими освітніми практиками.

3.1. ІНСТИТУЦІЙНА СКЛАДОВА

Дистанційна освіта в Європейському Союзі (ЄС) за останні роки набула значного визнання та популярності. З розвитком технологій та розширенням доступу до інтернету в ЄС спостерігається сплеск розвитку та використання методик дистанційної освіти. За даними Євростату, офіційного сайту Європейського Союзу, все більше людей різних вікових категорій в ЄС цікавляться курсами дистанційного навчання, що впливає на розвиток національних освітніх систем держав-членів Європейського Союзу (Євростат 2022). Європейський Союз перебуває в авангарді просування дистанційної освіти з метою диверсифікації освітніх можливостей та сприяння навчанню протягом усього життя. Європейська Комісія разом з різними інституціями ЄС активно підтримує розробку та впровадження програм дистанційної освіти в країнах-

financed by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Co-funded by
the European Union

членах та за межами ЄС. Кожна країна має низку навчальних закладів відкритої, дистанційної та безперервної освіти, приватних і державних, діяльність яких регулюється національними нормами та вимогами до вищої освіти. Європейський Союз також має інституції та органи, які просувають та підтримують ініціативи у сфері дистанційної освіти. Наприклад, Європейська Комісія надає фінансування та підтримку інноваційним проектам дистанційної освіти через такі програми, як Erasmus+. Крім того, існують різні міжнародні організації, які сприяють розвитку дистанційної освіти. Серед них варто згадати Європейську асоціацію університетів дистанційного навчання (EADTU), яка складається з 25 європейських країн, представлених онлайн-університетами, університетами відкритого та дистанційного навчання, університетськими асамблеями або окремими університетами. Останні зусилля мережі спрямовані на безперервний професійний розвиток університетського персоналу та керівництва, впровадження гібридної, змішаної та онлайн-освіти на кампусі, розвиток відкритої освіти та MOOC, а також на поглиблення співпраці та мобільності між країнами-партнерами у сфері розробки курсів та навчальних програм. Ці спільні ініціативи в рамках ЄС спрямовані на просування і розвиток дистанційної освіти, об'єднання установ, що займаються дистанційною освітою, для обміну кращими практиками, співпраці в галузі досліджень і адвокації політичних змін.

Концепція дистанційної освіти в Німеччині традиційно розпочалась з «Фернстудіум» (Fernstudium). Вона пропонує можливості для тих, хто не може відвідувати традиційні заняття в університетському містечку з різних причин, таких як робочі зобов'язання, сімейні обов'язки або географічні обмеження. Однією з ключових установ, що просувають дистанційну освіту в Німеччині, є FernUniversität в Хагені. Заснований у 1974 році, він є найбільшим державним університетом Німеччини з дистанційного навчання і пропонує широкий спектр акредитованих освітніх програм, включаючи бакалаврські, магістерські та

Co-funded by
the European Union

докторські ступені з різних дисциплін. Загалом в університеті навчається 88 тисяч студентів. Університет здійснює підготовку за чотирма основними напрямками: гуманітарні та соціальні науки, математика та інформація, економічні науки, юриспруденція. Платформа пропонує повний набір онлайн-курсів для отримання робітничих спеціальностей безкоштовно, але університет збирає плату в розмірі 200-400 євро за семестр на адміністративні та студентські потреби. Саарський університет, європейський партнер проекту DEFER, не пропонує онлайн-програм для здобуття наукових ступенів, але має значний досвід у сфері змішаного та онлайн-навчання як важливого елементу традиційного та змішаного навчального процесу.

Міністерство освіти Іспанії визнало важливість та ефективність дистанційної освіти, особливо у світлі пандемії COVID-19. Під час пандемії багато навчальних закладів Іспанії перейшли на онлайн-навчання, щоб забезпечити безперервність освіти. Цей досвід призвів до посилення уваги до включення дистанційної освіти в загальну систему освіти навіть після пандемії. Але, за винятком UNED (Universidad Nacional de Educación a Distancia), 100% онлайн вищу освіту розвивають переважно приватні університети. Після кризи, спричиненої Covid-19, державні університети прийняли виклики, породжені цією ситуацією, і почали розробляти освітні програми, які викладаються виключно онлайн або у форматі змішаного навчання. Як зазначають Ходжес та ін. (2020), у даному випадку ми маємо справу з екстремим дистанційним навчанням, альтернативним способом викладання у зв'язку з кризовими обставинами, який контрастує з іншим освітнім досвідом, розробленим з самого початку для викладання в Інтернеті.

Варто зазначити, що дистанційна освіта в Іспанії має довгу традицію. UNED, один з найважливіших іспанських закладів дистанційного навчання, був заснований у 1972 році і зараз має свої центри у 13 країнах Європи, Америки та Африки, де навчається 200 тисяч студентів. Університет посідає друге місце у

Co-funded by
the European Union

світі за кількістю студентів. Понад 50 років він є єдиним іспанським державним університетом, призначеним для дистанційної освіти, а віднедавна - для онлайн та змішаного навчання. Фактично, це найбільший державний університет Іспанії (понад 200 000 студентів на рік, 1000 професорів і 80 філій у 75 містах 17 країн). Його діяльність зосереджена на факультетах і школах різних кампусів у Мадриді, звідки розробляються програми предметів, матеріали та заходи, необхідні для навчання студентів, а також різні системи оцінювання, які поєднують дистанційне навчання та тести безперервного оцінювання, що проводяться протягом усього курсу, з фінальними очними тестами, які розподіляються на три семестри (лютий, червень і вересень). Студенти UNED мають обмежену кількість іспитів для завершення навчання, хоча для цих цілей використовуються лише вересневі сесії. Завдяки розгалуженій мережі центрів UNED та її присутності у 17 країнах, студенти можуть скласти іспити у 80 центрах, розташованих у понад 75 різних містах. Хоча студенти зазвичай складають іспити в центрах, де вони зареєстровані, існує можливість скласти їх у будь-якому іншому центрі, якщо це необхідно з особистих та/або професійних причин. Необхідно лише повідомити про це центр, де студент має намір скласти іспит, принаймні за 15 днів до його початку. Крім того, UNED видає RIED (Revista Iberoamericana de la Educación Digital) – довідкове видання для поглибленого вивчення багатьох тем, пов'язаних з вищою освітою онлайн. Серед інших закладів варто згадати Відкритий каталонський університет (Universitat Oberta Catalunya), Мадридський дистанційний університет (Universidad a Distancia de Madrid) та Міжнародний університет Ла-Ріоха (International University of La Rioja).

Італійські університети пропонують цілий ряд онлайн-програм і курсів з різних дисциплін, включаючи бізнес, гуманітарні науки, інженерію тощо. Студенти можуть здобувати ступінь бакалавра, аспіранта та доктора наук за допомогою дистанційної освіти. Серед найвідоміших закладів дистанційного

Co-funded by
the European Union

навчання – Міжнародний дистанційний університет UNINETTUNO, який був заснований у 2005 році і зараз об'єднує 43 італійські та іноземні університети. Дистанційні онлайн-курси доступні різними мовами (італійською, англійською, арабською, французькою) на 8 факультетах: факультеті комунікацій, медіа та реклами, економічному, інженерному, факультеті сучасних мов, юридичному, літературному, психологічному та факультеті професійної освіти для дорослих. Платформа містить близько 1000 онлайн-курсів, розподілених за спеціальностями та напрямками підготовки.

3.2. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ

Організаційний аспект дистанційної освіти стосується структур і процесів, які сприяють реалізації програм дистанційної освіти. Сюди входять такі аспекти: організація викладацької діяльності в установах, розробка програм, системи управління навчанням, проведення курсів, оцінювання та аналіз, послуги з підтримки студентів і забезпечення якості.

Університет Палермо послідовно сприяє збагаченню своєї традиційної навчальної пропозиції, інтегруючи її зі створенням та активізацією нових навчальних програм, що викладаються переважно або повністю дистанційно, і застосовуючи з цією метою дистанційні інструменти для організації навчально-методичної роботи (переважно на рівні магістратури). Цільовою аудиторією цих курсів є італійські та іноземні студенти, які не мають змоги особисто відвідувати традиційні заняття. Університет використовує платформу електронного навчання, яка містить курси викладачів, навчальні матеріали та інші матеріали для полегшення навчання студентів, що базується на системі управління навчанням Moodle 4.1. В даний час Університет Палермо пропонує магістерські онлайн-курси з електроніки та телекомунікаційної інженерії, інженерії управління, міжнародних відносин, політики та торгівлі, цифрових гуманітарних наук для досліджень та культурної індустрії. В Університеті Палермо викладання та розробка програм/навчальних планів здійснюється через

Co-funded by
the European Union

взаємодію кількох організаційних підрозділів – Центру інновацій та вдосконалення університетського викладання (CIMDU), репозитарію відкритих освітніх ресурсів та програми «Ментор для викладання». Центр інновацій та вдосконалення університетського викладання впроваджує інноваційні підходи до викладання в університеті та проводить курси, семінари, майстер-класи для викладачів. Інституційний репозитарій відкритих освітніх ресурсів допомагає зберігати та обмінюватися навчальними матеріалами, розробленими викладачами, а також полегшує доступ до навчального контенту з різних пристроїв. Програма «Ментор для викладання», яка стартувала у 2013 році, наразі залучає до інноваційного розвитку університетської освіти понад сто викладачів з різних факультетів Університету. Програма базується на двох основних видах діяльності: тьюторство та участь у методичних зустрічах, спрямованих на інновації у викладанні. Як CIMDU, так і програма «Ментор для викладання» мають спеціальну фінансову підтримку з боку Університету з метою залучення експертів високого рівня для навчання викладачів та молодих дослідників.

В іспанському партнері, Університеті Рей Хуана Карлоса, впровадження онлайн та змішаного навчання слугують інструментом освітніх інновацій та рушійною силою у трансформаційній динаміці закладу з 2005 року. Розробка нової програми у 2013, спрямованої на впровадження та вдосконалення дистанційного навчання, а також подальше створення Центру освіти в галузі цифрових інновацій URJC дозволили створити робочу модель на базі університету зі значними результатами. До 5 300 студентів з 92 країн світу отримують переваги очного та онлайн викладання та досліджень URJC. В результаті було створено окремий бренд URJC Online, який позиціонує себе в рамках пропозиції іспанської університетської системи, з конкурентоспроможними освітніми програмами, ступенями бакалавра та магістра. Ця реструктуризація ступенів у змішаному та онлайн-режимі

Co-funded by
the European Union

супроводжувалася новою відкритою навчальною пропозицією у форматі масових відкритих онлайн-курсів (Моос), що викладаються на двох платформах: MiriadaX та URJCS, простори, спеціально розроблені для просування моделі відкритого дистанційного навчання на платформі URJCS. Цей Центр педагогічних інновацій та цифрової освіти, який підпорядковується проректору з питань трансформації та цифрової освіти, є ключовим для інновацій в електронному навчанні та надання техніко-педагогічних послуг, спрямованих на задоволення потреб викладання та навчання в освітніх технологіях, як всередині URJCS, так і в його соціально- економічному середовищі. Діяльність Центру педагогічних інновацій та цифрової освіти включає наступні елементи:

1. Підтримка формального навчання в усіх формах через Віртуальний клас.
2. Педагогічне вдосконалення та інновації через визначення потреб і можливостей освітніх технологій, які сприяють процесам педагогічного вдосконалення та інновацій.
3. Розробка та виробництво матеріалів, ресурсів та цифрового контенту (аудіовізуального та мультимедійного) для змішаного та дистанційного навчання.
4. Реалізація ініціатив та заходів з просування навчання та відкритої освіти (MOOCs, SPOCs, OER,...).
5. Просування та розвиток дослідницьких проектів у сфері ІКТ в освіті, у всьому, що стосується змішаного та дистанційного навчання.
6. Технологічний консалтинг та надання технічних, освітніх та академічних послуг.

Стратегічний план URJCS на 2020-2025 роки передбачає реалізацію загального плану безперервного навчання викладацького складу, який є ще більш амбітним у використанні нових технологій для викладання та досліджень, а також систему акредитації цього навчання. Для цифрової трансформації навчального процесу і самого викладання в області 4 Рамки компетенцій

Co-funded by
the European Union

(MACOMPdi) були встановлені різні цифрові компетенції і відповідні їм навчальні заходи в навчальному плані, необхідні для якісного розвитку різних функцій всіх викладачів (викладання, дослідження і академічне управління). Слід зазначити, що розробка MACOMPdi дозволила організувати навчання, яке пропонується викладацькому та науковому персоналу, відповідно до індивідуальних потреб, надаючи перевагу Індивідуальному навчальному плану (ІНП) та розробляючи деякі Рекомендовані навчальні плани (РНП), щоб допомогти у підготовці нових викладачів та викладачів, які викладають у змішаному навчанні. Метою включення цих персональних навчальних середовищ (ПНС) є надання викладачам, які їх потребують, інструменту, який вони можуть використовувати як керівництво для вибору свого навчання (CFR. MACOMPdi англійська версія 2021-2023).

Окрім численних онлайн-програм, університет також пропонує значний список MOOCs та очних курсів, які пропонуються у відкритому доступі в Інтернеті. Також, існують служби підтримки для забезпечення високої якості навчального матеріалу. Відділ виробництва академічного контенту (UPCA) створює аудіовізуальні навчальні матеріали для різних змішаних курсів та онлайн-магістерських програм, що викладаються в Університеті Рей Хуана Карлоса. Однією з основних цілей UPCA є інновації у створенні аудіовізуальних ресурсів шляхом застосування потенціалу новітніх технологій у навчальному процесі: таким чином, важливу роль відіграє пошук нових способів генерування та обміну контентом у віртуальному навчанні або включення нарративних чи естетичних трансформацій, що відбуваються в сучасній аудіовізуальній та гіпермедійній культурі. Окрім виробництва освітніх відео всіх видів, UPCA організовує семінари з аудіовізуальної техніки для студентів і викладачів. На семінарах йде мова про те, як писати сценарії, грати перед камерою або редагувати зображення і звуки, щоб мати можливість інтегрувати і використовувати різні аудіовізуальні мови у своїй освітній діяльності.

В Саарському університеті немає спеціальних організаційних підрозділів, відповідальних за дистанційну освіту, оскільки університет не пропонує онлайн-навчання. Однак кілька підрозділів університету відповідають за стратегічний розвиток викладання та досліджень у сфері діджиталізації та підвищення кваліфікації співробітників. Серед них - відділ діджиталізації та сталого розвитку та команда з діджиталізації (DigIT). Основне завдання відділу діджиталізації та сталого розвитку - побудувати міст між двома перспективними напрямками, щоб ініціювати трансформацію існуючої системи освіти та запустити всеохоплюючі проекти, спрямовані на забезпечення університетської освіти високого рівня. Команда DigIT формується з представників кожного факультету, а також різних центральних інститутів та факультетів для спільної роботи з працівниками Офісу діджиталізації та сталого розвитку над реалізацією стратегії діджиталізації та просуванням проектів діджиталізації в межах закладу.

3.3. НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОМПОНЕНТІВ

Дистанційна освіта в європейських країнах структурована і регулюється на рівні національних/федеральних міністерств освіти, що забезпечує якість і відповідність програм освітнім стандартам. Заклади, що пропонують дистанційну освіту, дотримуються керівних принципів, встановлених акредитаційними органами для підтримки високих освітніх стандартів. Це гарантує, що студенти отримують такий самий рівень освіти, як і їхні колеги, що навчаються на стаціонарі. Але програма дистанційної освіти виходить за рамки традиційних академічних програм. Вона також включає в себе професійну підготовку та курси підвищення кваліфікації, надаючи можливість людям здобути практичні навички та підвищити свою конкурентоспроможність на ринку праці. Технологічний прогрес відіграв життєво важливу роль у розвитку дистанційної освіти. Платформи онлайн-навчання, відеоконференції та інтерактивні мультимедійні інструменти дозволили студентам активно працювати з навчальними матеріалами, брати участь у дискусіях і співпрацювати

з іншими студентами та викладачами. У Німеччині кожна федеральна земля має право регулювати свою систему освіти, і в кожній федеральній землі діють різні освітні закони та нормативні акти. Серед 16 федеральних земельних документів про університетське законодавство 13 прямо згадують дистанційну освіту як можливий спосіб навчання, не уточнюючи при цьому, які саме програми можуть бути запропоновані в дистанційному форматі. Наразі Саарський університет не пропонує програми в дистанційному форматі і використовує змішаний підхід до навчання як основу для своїх онлайн-пропозицій. В Іспанії та Італії положення про дистанційну освіту затверджуються та впроваджуються на рівні Міністерства освіти і науки. В Іспанії окремий Центр інновацій та розвитку дистанційної освіти (SIDEAD)² був створений у 2015 році Королівським декретом 789/2015 з метою систематичного забезпечення дистанційного навчання на всій території країни та регулювання освітніх ініціатив у сфері дистанційного навчання. В Італії Міністерство освіти і науки та Міністерство університетів і досліджень спільно відповідають за загальне управління освітою на національному рівні, в тому числі за загальне регулювання дистанційного навчання, але університети та інші вищі навчальні заклади також мають певну регуляторну, викладацьку та організаційну автономію.

3.4. ТЕХНІЧНИЙ КОМПОНЕНТ

Технічний компонент дистанційної освіти в установах ЄС охоплює різні інструменти та системи, такі як системи управління навчанням, зміст онлайн-курсів, засоби комунікації, інструменти оцінювання, мультимедійні інструменти, технічна підтримка, засоби доступності, управління даними та безпека. Крім того, існують конкретні правила і стандарти, яких повинні дотримуватися програми дистанційної освіти. Загальний регламент ЄС про захист даних (GDPR) регулює збір і обробку персональних даних, у тому числі

Co-funded by
the European Union

даних, пов'язаних з дистанційною освітою. Це гарантує, що особиста інформація студентів обробляється безпечно та за згодою учасників навчального процесу. Дотримання норм і стандартів, таких як GDPR, також є важливим для забезпечення конфіденційності та безпеки інформації про студентів.

Система управління навчанням (LMS): LMS - це програмна платформа, яка використовується для надання освітніх ресурсів, відстеження прогресу студентів та полегшення комунікації між студентами та викладачами. Вона слугує основним центром для ведення навчального процесу, комунікації, оцінювання та інших заходів у програмі дистанційної освіти. В університеті Палермо та Саарському університеті основною платформою для проведення онлайн-курсів є система управління навчанням (LMS) на базі Moodle, яка де-факто є стандартною системою для управління онлайн-курсами. В Університеті Палермо доступ до всіх послуг надається на студентському порталі через унікальну систему єдиного входу Unipa. Обидва університети використовують продукти Microsoft (MS Teams) як стандартний інструмент комунікації для студентів, вчителів та викладачів. Такі функції MS Teams, як чати, канали, групи, відеозустрічі, використовуються для проведення занять у дистанційному форматі. Крім того, в італійському університеті-партнері існує спеціальна онлайн-платформа для віртуальної мобільності, онлайн-курсів, співпраці та нетворкінгу співробітників під назвою Digital Academy. Її цілями є обмін знаннями та досвідом, розробка нових підходів до навчання та розробка модулів, переосмислення викладання та навчання, щоб зробити їх більш інклюзивними та сталими. В Саарському університеті була розроблена спеціальна система цифрового тестування з детальними інструкціями, щоб допомогти студентам успішно скласти іспити онлайн незалежно від часу та місця. Університет Рей Хуана Карлоса має спеціальну онлайн-платформу для дистанційного та змішаного навчання під назвою URJC Online з віртуальним університетським кампусом, що дозволяє реєструватися на різні курси та програми з

Co-funded by
the European Union

індивідуальним темпом та з різних пристроїв. Він також пропонує різноманітні відкриті навчальні курси у форматі масових відкритих онлайн-курсів (MOOC), які викладаються на двох платформах: MiriadaX та URJCSx, простір, спеціально розроблений для просування цієї моделі відкритого навчання на платформі URJC. Відділ виробництва академічного контенту (UPCA) Університету Хуана Карлоса виробляє аудіовізуальні навчальні матеріали для різних змішаних курсів та онлайн-магістерських програм, що викладаються в університеті. На додаток до виробництва навчальних відео всіх видів, UPCA організовує семінари з аудіовізуальної техніки для студентів і викладачів про те, як писати сценарії, грати перед камерою або редагувати зображення і звуки, щоб мати можливість інтегрувати і використовувати різні аудіовізуальні мови у своїй навчальній діяльності. Як і інші університети-партнери, Університет Рей Хуана Карлоса обрав продукти Microsoft у процесі цифрової трансформації та організував внутрішню співпрацю і комунікацію викладачів та адміністративного персоналу за допомогою Microsoft Teams.

3.5. МЕТОДОЛОГІЧНА СКЛАДОВА

Методологічний компонент дистанційної освіти включає стратегії та підходи, що використовуються для забезпечення ефективного навчання в дистанційному середовищі. Він включає в себе розробку, організацію та надання освітнього контенту для забезпечення змістовного навчання студентів. Дистанційна освіта включає в себе як дистанційне навчання (діяльність, яку виконує студент), так і дистанційне викладання (діяльність, яку виконує викладач). Деякі ключові елементи методологічної складової дистанційної освіти включають педагогічні підходи до дистанційної освіти, ефективну розробку та впровадження курсів, управління навчанням та оцінюванням, забезпечення якості та постійне вдосконалення існуючих програм тощо.

Університети-партнери дотримуються найбільш усталених моделей дистанційного навчання і поєднують синхронний режим (відеоконференції,

Co-funded by
the European Union

інтерактивні заняття, керовані взаємодії, спільноробота студентів і викладача) та асинхронний режим навчання, які реалізуються через віртуальні кампуси та платформи закладів. Віртуальні кампуси університетів доступні 24 години на добу для всіх видів навчальної діяльності, які можна використовувати в асинхронному режимі, але деякі види діяльності заплановані на певний час з метою організації темпу роботи студентів. Всі дидактичні заходи координуються лекторами курсу або дидактичним тьютором. Платформа Moodle, яку використовують університети-партнери, пропонує зручний інтерфейс для викладачів для розробки та структурування своїх курсів. Це дозволяє створювати модулі, впорядковувати навчальні матеріали та ставити чіткі навчальні цілі для студентів, які навчаються за програмою. Функції дизайну курсу в Moodle полегшують логічну послідовність змісту та забезпечують послідовний навчальний шлях для студентів. Платформа Moodle також пропонує різноманітні комунікаційні інструменти для сприяння взаємодії між студентами та викладачем, такі як дискусійні форуми, системи обміну повідомленнями та чати. Система комунікації та відеоконференцій MSTeams, обрана університетами-партнерами для реалізації синхронного навчання, також сприяє спільному навчанню та обміну знаннями завдяки широкому функціоналу платформи. Крім того, університети пропонують різні методологічні інновації, що сприяють розвитку дистанційної освіти. Наприклад, Університет Палермо організував дидактичну діяльність у чотирьох основних навчальних середовищах. Відеотека містить багату колекцію уроків, відеоуроків та відповідних слайдів. Всі заходи, що проводяться на освітній платформі, записуються, щоб поділитися ними з іншими студентами і обробляються в періодичних звітах з метою моніторингу / оцінки освітньої діяльності персоналу і поліпшення якості онлайн-класів. Медiateка включає дидактичні матеріали (Learning Objects), що стосуються відеоуроків (наприклад, роздаткові матеріали, відео, зображення, діаграми, анімації, бібліографічні посилання), які представляють поглиблений аналіз

Co-funded by
the European Union

кожної теми відеоуроків і зібрані в рамках Інтелектуальної бібліографічної системи. Віртуальна лабораторія - це середовище, доступне студентам для поглиблення їхніх знань за допомогою інструменту «навчання на практиці». У цьому середовищі студенти знаходять вправи, пов'язані з відеоуроками, для того, щоб практикувати їх під час курсу. Крім того, вони отримують допомогу в проходженні певного маршруту за допомогою системи тьюторства у двох різних формах: індивідуальні вправи та спільні вправи. Середовище Online Tutoring включає в себе всі інструменти для проведення дистанційних занять, а також дозволяє отримати доступ до спільного та кооперативного онлайн-навчального середовища та встановити діалог з тьютором для отримання рекомендацій чи підтримки в процесі навчання. Ці диверсифіковані системи навчального середовища дозволяють досягти навчальних цілей освітніх програм. Саарський Університет розробив низку детальних інструкцій для викладачів в онлайн-середовищі, що доступні на сайті університету. Інструкції полегшують розробку та впровадження інновацій у навчальний процес. Особлива увага приділяється концепції змішаного навчання та її дидактичній інтеграції з очним та онлайн навчанням з синхронними та асинхронними фазами в межах навчального закладу. В Університеті Рей Хуана Карлоса є спеціальний підрозділ – Центр педагогічних інновацій та цифрової освіти, який відповідає за підтримку викладання у віртуальному класі, педагогічне вдосконалення та інновації, а також розробку та виробництво дидактичних матеріалів. До складу Центру педагогічних інновацій та цифрової освіти входить спеціальний підрозділ Навчання, Інновацій та Комунікацій, який допомагає викладачам опанувати освітні технології та впроваджувати методичні інновації у викладанні.

3.6. КАДРОВА СКЛАДОВА

Викладачі та науково-педагогічні працівники є життєво важливим компонентом дистанційної освіти. Вони відповідають не лише за розробку, але й за викладання змісту курсу та оцінювання прогресу студентів. У дистанційній

Co-funded by
the European Union

освіті викладачі повинні адаптувати свої методи викладання до онлайн-середовища та потреб студентів. У європейських вищих навчальних закладах кілька викладацьких компетенцій вважаються важливими для забезпечення високої якості викладання у віртуальному середовищі. Окрім загальних компетенцій, таких як знання предмету та досвід викладання, хороші комунікативні та міжособистісні навички, при викладанні дистанційних курсів вирішальне значення має досвід розробки та проведення онлайн-курсів, ефективне використання технологічних інструментів та технологічна обізнаність. Вміння користуватися платформами для онлайн-навчання, мультимедійними інструментами та іншими технологічними ресурсами може стати запорукою успіху. Науково-педагогічні працівники повинні вільно орієнтуватися в різноманітних технологічних інструментах і ресурсах та використовувати їх для викладання і навчання.

Європейські університети-партнери розробили різні підходи до розвитку та вдосконалення необхідних навичок і компетенцій серед своїх викладачів. Наприклад, в Саарському Університеті була організована спеціальна внутрішня група Digital Teaching UdS для координації дистанційного навчання та підвищення кваліфікації академічного персоналу університету. Одним із обов'язків цієї групи є проведення щотижневих онлайн-лекцій на тему онлайн навчання «Найкращі практики онлайн навчання». Лекції проходять протягом навчального року для всіх викладачів, які хочуть дізнатися більше про дистанційне навчання, нові технології освіти або бажають обговорити певні виклики з власного досвіду викладання. Ці регулярні лекції присвячені різним аспектам викладання в цифровому середовищі, а їхні записи доступні для всіх зацікавлених на внутрішньому потоковому каналі групи «Кращі практики цифрового викладання». Крім того, з метою підвищення якості викладання, компетенцій академічного персоналу та впровадження інновацій у навчальний процес Саарський Університет реалізує два міжуніверситетські проєкти: Digital

Co-funded by
the European Union

Teaching-Plugin (DaTa-Pin) та Transform for Europe (T4EU). Проєкт DaTa-Pin, що фінансується Міністерством науки і освіти Німеччини, має на меті оцінити поточний стан цифрового/гібридного викладання та розробити концепції найкращих практик для цифрового/гібридного викладання майбутнього, а також розробити нові способи викладання разом з факультетами, викладачами та студентами. Він слугує двигуном для подальшого розвитку цифрового/гібридного викладання у ВНЗ та впроваджує системний підхід до підготовки персоналу шляхом синергії існуючих допоміжних структур університету у трьох хабах - Інновації (лабораторія нових методів викладання), Знання (управління дослідженнями), Компетенції (дидактична/технічна підтримка). Проєкт Transform 4 Europe об'єднує 10 університетів-партнерів з різних європейських країн з метою інноваційного розвитку середовища викладання та навчання, а також створення нових навчальних програм. Одним із заходів проєкту є організація регулярних конференцій з інноваційного викладання. Конференція проводиться фахівцями в цій галузі і охоплює актуальні новаторські теми з розвитку інноваційних методів навчання та викладацьких компетенцій, а також розробки та впровадження інноваційних методів навчання, в тому числі дистанційного навчання. Вона відкрита для всієї академічної спільноти.

Університет Палермо активно впроваджує програми навчання та наставництва для академічного персоналу з метою розвитку знань, навичок та компетенцій, необхідних для дистанційного навчання. Однією з найуспішніших ініціатив є програма Mentor for teaching. Програма об'єднує понад сотню активних вчителів та викладачів з різних факультетів, які працюють над розвитком дистанційного навчання в університеті. Вони регулярно проводять тренінги та наставницькі заходи для інших членів програми, а також проводять регулярні зустрічі для обговорення інновацій в онлайн-викладанні або потенційних викликів, які стоять перед науково-педагогічним персоналом

Co-funded by
the European Union

університету. Крім того, в Університеті Палермо було організовано Центр інновацій та вдосконалення університетського викладання (Center for the Innovation and Enhancement of University Teaching) з метою впровадження нових практик і технологій в університеті, поглиблення зв'язків між дослідженнями, викладанням та інноваціями, обміну «кращими практиками» викладання між співробітниками та кращої організації наставницької діяльності. Центр також регулярно організовує семінари та майстер-класи для викладачів. Відвідування цих заходів для викладачів не є обов'язковим, але настійно рекомендується.

В університеті Хуана Карлоса створено Центр педагогічних інновацій та цифрової освіти, покликаний сприяти розвитку навичок викладацького складу, а також підтримувати викладання та допомагати вчителям і викладачам у використанні техніко - педагогічних та освітніх технологій. Центр допомагає розробляти кращі практики використання віртуального університетського середовища та доступних цифрових ресурсів. Він проводить тренінги та консулює, як проводити заняття, розробляти та створювати матеріали або використовувати наявні ресурси та цифровий контент на університетській платформі дистанційного навчання. Центр працює за чотирма основними напрямками - навчання, інновації, комунікації та освітні технології, а також має окремі підрозділи, відповідальні за технічні консультації з питань викладання, технічні консультації в електронному навчальному середовищі та мультимедійне виробництво навчальних матеріалів.

3.7 СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ РОЗДІЛ 3

Interest in online education grows in the EU, (2022). Available on: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/edn-20220124-1#:~:text=In%20the%20EU%2C%20young%20people,adults%20aged%2035%20to%2044.>

European Association of Distance Teaching Universities (EADTU), Available on: <https://eadtu.eu/index.php/about>

Co-funded by
the European Union

FernUniversität in Hagen, Available on: <https://www.fernuni-hagen.de/>

Universidad Nacional de Educación a Distancia, Available on:
<https://www.uned.es/universidad/inicio.html>

Universitat Oberta Catalunya, Available on:
<https://www.uoc.edu/porta/es/index.html>

Universidad a Distancia de Madrid, Available on: <https://www.udima.es/>

International University of La Rioja, Available on: <https://www.unir.net/>

Hodges, Ch., Moore, S., Lockee, B., Trust, T. & Bond, A. (2020). The Difference Between Emergency Remote Teaching and Online Learning. Educause Review. <https://bit.ly/30F90Am> Revista Iberoamericana de la Educación Digital, University of Juan Carlos, Available on: <https://revistas.uned.es/index.php/ried>

E-learning platform UNIPA, Available on: <https://elearning.unipa.it/>

Center for the Innovation and Enhancement of University Teaching, UNIPA, Available on: <https://www.unipa.it/struttura/cimdu/home.html>

Center for Teaching Innovation and Digital Education, University of Juan Carlos, Available on: <https://cied.urjc.es/quienes-somos#equipos>

Academic Content Production Unit, University of Juan Carlos, Available on:
<https://www.udima.es/>

MOOCs of University of Juan Carlos, Available on:
<https://online.urjc.es/es/para-futuros-estudiantes/asignaturas-en-abierto>

Center for Innovation and Development of Distance Education (CIDEAD) Available on: <https://www.educacionyfp.gob.es/mc/cidead/portada.html>

Student Portal, UNIPA, Available on: <https://studenti.unipa.it/>

Instructions for lecturers in online environments, Saarland University Available on: <https://www.uni-saarland.de/studieren/digitalelehre/lehren-mit-blended-learning.html>

Mentoring Program, Progetto Mentore, UNIPA, Available on:
<https://www.unipa.it/progetti/progetto-mentore/>

Co-funded by
the European Union

Training, Innovation and Communication, The Center for Teaching Innovation and Digital Education, University of Juan Carlos, Available on: <https://online.urjc.es/es/quienes-somos#unidad-de-formacion-innovacion-educativa-y-comunicacion>

ВИСНОВКИ

В аналітичному звіті досліджено ключові тенденції реформування дистанційної освіти в Європі, Молдові та Україні, зосереджено увагу на інституційних, організаційних, нормативних, кадрових, методологічних, нормативних та технологічних аспектах. Проаналізовано поточний стан дистанційної освіти, її виклики та можливості з метою визначення найкращого підходів та пошуку шляхів її впровадження в Україні та Молдові. Хоча загальний розвиток нових технологій сприяв переходу від традиційного очного навчання

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Co-funded by
the European Union

до дистанційних методів викладання та спричинив диверсифікацію моделей навчання в проаналізованих країнах, можна виділити різні фактори, які останнім часом прискорили впровадження дистанційного навчання у вищих навчальних закладах. Одним з них є пандемія COVID-19, яка порушила нормальне функціонування системи освіти в усьому світі. Багато університетів були змушені закрити свої двері, щоб запобігти поширенню вірусу та шукати нові методи забезпечення освітнього процесу. У відповідь на цю безпрецедентну ситуацію навчальні заклади в Європейському Союзі, Україні та Молдові швидко запровадили дистанційну освіту як засіб забезпечення безперервності навчання. Деякі з практик виявилися корисними та продуктивними для подальшого розвитку дистанційної освіти в аналізованих країнах. Загалом, пандемія прискорила загальний перехід до дистанційної освіти. Навчальні заклади використовують різні дистанційні методи навчання, такі як онлайн-класи, відеоконференції та цифрові навчальні платформи, щоб забезпечити постійний доступ до освіти. Вона також підкреслила важливість цифрової інфраструктури та технологічної готовності для підтримки дистанційної освіти. В українському контексті початок повномасштабного вторгнення Росії в лютому 2022 року породив нові виклики для національної освітньої системи, унеможлививши продовження очного або онлайн-навчання в багатьох регіонах України після зняття карантинних обмежень та призвівши до глибших трансформацій моделей і методів навчання під час кризи.

На інституційному та організаційному рівні освітні заклади в Європейському Союзі, Молдові та Україні встановили різні підходи до впровадження підрозділів або відділів для впровадження та нагляду за ініціативами дистанційної освіти. Ці підрозділи відіграють вирішальну роль у розробці нових освітніх програм і курсів, розробці інструкцій і процедур, наданні підтримки та тренінгів для студентів і викладачів, а також забезпеченні якості та розвитку дистанційного навчання. Університети також використовують

Co-funded by
the European Union

технологічну інфраструктуру, системи управління навчанням і цифрові ресурси для полегшення онлайн-навчання та впровадження дистанційного навчання. Слід зазначити, що в Молдові та Україні все ще існує потреба у виробленні єдиного підходу до інституційної та організаційної структури дистанційної форми навчання, а також у встановленні узагальнених вимог до програм та середовища дистанційного навчання. Що стосується політики, ЄС та національні міністерства освіти встановили рамки та норми, якими навчальні заклади керуються під час впровадження дистанційної освіти. Молдова та Україна також розробили стратегічні плани та положення для сприяння онлайн-навчанню, дистанційному та змішаному навчанню. Інституційні стратегії та підходи до дистанційної освіти відрізняються в різних регіонах. Проаналізовані освітні заклади Європейського Союзу впровадили різноманітні моделі, включаючи повністю онлайн-програми, змішане навчання та МООС. Молдова та Україна також впровадили дистанційне навчання, хоча все ще існує потреба у розробці нових програм дистанційного навчання відповідно до потреб ринку праці, наявних ресурсів та інфраструктурних особливостей національних освітніх систем.

У кадровому плані можна спостерігати зрушення в бік професіоналізації та інтенсифікації навчання в дистанційній освіті в європейських країнах, Молдові та Україні. Вищі навчальні заклади визнають важливість оволодіння викладачами необхідними навичками та знаннями для ефективного сприяння онлайн-навчанню. Це включає надання можливостей для професійного розвитку, програми наставництва та менторства, сприяння співпраці та налагодженню контактів між викладачами та забезпечення постійної підтримки їх професійного зростання. Варто зазначити, що в європейських закладах навчальні програми з вдосконалення навичок викладачів є більш систематичними та інституціоналізованими: для забезпечення сталого розвитку освіти створюються окремі відділи, центри чи підрозділи, відповідальні за

Co-funded by
the European Union

професійний розвиток персоналу дистанційної освіти. Крім того, у навчальних закладах Європейського Союзу існують міжуніверситетські альянси, проекти чи організації, які сприяють інноваціям у дистанційній освіті та систематичному навчанню персоналу університету.

Методологічно та технологічно в аналізованих країнах відбувся рух до застосування та вдосконалення підходів, орієнтованих на студента. У європейських закладах традиційні форми навчання замінені більш гнучкими та адаптивними навчальними програмами та платформами, щоб забезпечити доступ більш широким категоріям студентів з різних країн. Це включає в себе інтеграцію інтерактивних і мультимедійних ресурсів, використання нових технологій навчання та систем управління навчанням (Moodle), програмне забезпечення для відеоконференцій (MSTeams) та інші інструменти віртуальної співпраці для створення продуктивного онлайн-навчального середовища.

Загалом поточний розвиток дистанційної освіти в Європі, Молдові та Україні відображає постійні зусилля національних систем вищої освіти покращити якість і доступність дистанційних програм і надати студентам більше можливостей трансформаційного освітнього досвіду. Проаналізовані в цьому звіті інноваційні підходи до трансформації освіти та обмін найкращими практиками під час реалізації проекту DEFEP сприятимуть подальшому просуванню та впровадженню інновацій дистанційної освіти в Україні та Молдові.